MIHAIL SADOVEANU

NOPȚILE DE SÂNZIENE

CHARTA DIGITALIS GRATUITUS
2011

Mihail Sadoveanu

NOPŢILE DE SÂNZIENE

1934

Carte digitală realizată după ediția tipărită de
Editura *Cartea Românească* în 1948

M. SADOVEANU

NOPȚILE DE SÂNZIENE

EDITURA „CARTEA ROMÂNEASCĂ" BUCUREȘTI

„CARTEA ROMÂNEASCĂ"
RECOMANDA URMĂTOARELE VOLUME
APĂRUTE IN EDITURA EI:

TEATRU IN BEȚE,
de NEAGU RĂDULESCU . . . . . LEI 600

ISTORIA EDITURII ROMÂNEȘTI,
de NICOLAE TIL. IONNIȚIU . . . . . „ 1000

IN CASA BUNICILOR,
de I. TEODOREANU . . . . . „ 440

CEL DIN URMĂ EROU,
de EUGENIU BOUREANUL . . . . . „ 700

POVEȘTILE DELA BRADU-STRÂMB,
de M. SADOVEANU . . . . . „ 480

MITROPOLITUL ATHANASIE MIRONESCU,
de VASILE ROMANESCU . . . . . „ 180

PREȚUL LI

TIPĂRIT ÎN ATELIERELE S. A. R. „CARTEA ROMÂNEASCĂ" DIN BUCUREȘTI B-DUL REGELE CAROL I, NR. 8 REG. COMERȚULUI NR. 811 981 SOC. ILFOV ÎN LUNA IANUARIE 1948

I.....1
II 18
III 36
IV 53
V 72
VI 94
VII.....117
VIII 140
IX.....163
X 188
XI.....214
XII 238

I

Domnul Antoine Bernard făcuse războiul pe frontul oriental, în Carpați, în calitate de maior, membru al misiunii franceze în România. Cunoscuse pe Mavrocosti în bătăliile succesive dela Mărăşti şi Mărăşeşti. În puncte şi situații delicate şi de răspundere, Mavrocosti îşi condusese cu pricepere şi mai ales cu energie cele două baterii de obuziere şi generalul Berthelot îi transmisese felicitări prin Bernard. Pe urmă nu se mai văzuseră decât târziu, la stațiunile balneare din Apus. Într'o vară, la Vichy, băuseră şampanie în amintirea zilelor grele şi Mavrocosti devenise expansiv; apoi se cufundase în melancolia lui obişnuită, care sporise decând se retrăsese din armată, şi lăsase pe Bernard să se descurce cum va putea cu Kivi. Domnişoara Kivi Mavrocosti era o remarcabilă persoană cu siluetă fină în unghiuri ascuțite, care vorbea cu uşurință toate limbile europene şi practica toate sporturile. Ar fi fost mai frumoasă dacă ar fi părăsit moda grației moderne şi ar fi acceptat punctul de vedere al lui Praxitel în ceeace priveşte şoldurile divinităților feminine. Însă era fire încăpățânată, cu sclipiri metalice în ochi, şi ținea să treacă prin viață ca o vargă de criță. Acceptase ca frumuseță

nouă pentru femeie şi coloarea arămie a pielii. La asta, plaja şi soarele o ajutau lesne, căci avea din fire tenul Ţiganilor ei dela Necşeni. Acuma era aşa de neagră şi de urâtă: te-ai fi temut să înserezi cu ea în casă, cum spunea Sofronie Leca, vechilul dela Necşeni. Lui Bernard îi plăcea mademoiselle Mavrocosti şi pentru asta; în plăcerea lui se adăogeau şi alte considerații obscure, în legătură cu averea prinţeselor orientale. Bernard amintise lui Lupu Mavrocosti de această întâlnire memorabilă printr'o scrisoare, la care primise un răspuns politicos. Urmă a doua scrisoare, în momentul când domnul Antoine Bernard, inginer foarte priceput şi întreprinzător, se hotărî să vie în România în interesul fabricilor de aeroplane cu care lucra şi în vederea tratativelor cu guvernul român pentru instalarea unei uzine aici. Atunci Mavrocosti făcu drumul la Bucureşti, unde stătu două săptămâni, şi cu acest prilej, Bernard cunoscu alt aspect al fostului său camarad de campanie: omul avea mania descoperirilor în aeronautică şi urmărea realizarea deplasării verticale a aparatului de zburat. Bernard îi dăduse sfaturi şi se arăta gata să-l ajute şi la înfăptuiri. Trecuse fabricilor din Franța unele din schițele lui Mavrocosti şi ordonase să se expedieze la Necşeni miniaturi de aparate, odată cu dispozitivele realizate. În fond, nu credea în ideile de geniu ale acelui moşier fantezist, cu accese de entusiasm şi melancolie, dar deoparte şi de alta a chestiei vedea un câştig sigur şi în fund îi surâdea prinţesa Kivi.

Astfel, după trei ani de şedere a Franţuzului în România, legăturile deveniseră destul de strânse între inventator şi omul practic. Comunicau prin scrisori şi destul de des se vedeau la Bucureşti. Aceste vizite în Capitală aveau o specială întrebuinţare; căci Mavrocosti nu se urnea cu uşurinţă de la reşedinţa lui. Îl aduceau consecinţele fantaziilor, adică polițele, care trebuiau uneori sporite, alteori înoite. Realizările la fabrici costă bani, şi încă în valută forte. Uneori aceste realizări nici nu se ridică dela pământ şi rămân viermi morţi, însă bine plătiţi. Ţăranii îi înlătură cu piciorul, când trec la câmp să samene alt grâu, cu care să se poată aduce alte larve, din care nu se hotărăsc să iasă niciodată gângănii vii. Prea rareori realizările schiţelor dădeau semne de nelinişte, săltau ca nişte lăcuste oloage, dar nu izbuteau să se zvârlă în zbor iute, în răceala înălţimilor. Într'acolo numai gândul omului săgeta cu îndrăzneală. Pentru fierăriile, ţevăriile şi încrucişerile complicate de sârme şi lemnişoare moarte, care rămâneau în şanţ pentru puhoaiele primăverii următoare, Mavrocosti dădea tot seul pământului dela Necşeni. Dabânzi şi dobânzi la dobânzi se înscriseseră în coloane nalte în registrele Băncii Româno-Franco-Belgiene. Sus, în vârful acestor coloane unde, ca să ajungă, lui Mavrocosti i-ar fi fost necesar propriul său aparat de zbor, erau numere modeste. Jos, unde nu-i trebuia niciun aparat ca să le recunoască, se umflaseră sume de şapte cifre. Ca să poată să se suie înapoi către numerele modeste, i-ar fi trebuit lui Mavrocosti un grăunte imponderabil de lumină,

de şansă, de întâmplare: aparatul lui ar fi devenit paserea măiastră care deplasează depozitele de aur şi schimbă ca prin farmec un cont debitor în unul creditor. Comandându-şi visul cu energia cu care comandase obuzierele cu zece ani în urmă, Lupu Mavrocosti îşi uşurase necontenit aparatele succesive; când deodată deveniseră mai grele decât oricând, covârşite de scriptele Băncii. Atunci domnul Bernard se oferise să-l ajute; era informat că pădurea Borzei de lângă Necşeni, veche proprietate a familiei Mavrocosti, conține mult frasin şi trimisese un expert care să-i cerceteze calitatea. Frasinii dela Borza erau tot ce poate fi mai bun pentru necesitățile fabricilor de aeroplane; dar, pe lângă frasin, se afla acolo atâta lemn de valoare, încât, printr'o simplă transacție, fantaziile lui Mavrocosti puteau să-şi ia din nou zborul. Acest oficiu prietinesc, care desrobea Necşenii, a apropiat şi mai mult pe domnul Antoine Bernard de Lupu şi de Kivi. Îndată, după catastrofă, domnul Bernard veni la Necşeni ca să puie la cale contractul şi să hotărască, pentru iarnă, scoaterea unui lot de frasini şi, eventual, tăierea unor părți din pădurea Borzei.

Ca om serios de afaceri, domnul Bernard ținuse să mai vadă odată pădurea, înainte de a trece la lucrurile scrise şi autentificate. Deci, în dimineața de 24 Iunie 1927, sosit cu automobilul la curtea din Necşeni, nu poposi decât o clipă, atât cât îi trebuia ca să-şi prezinte omagiile sale respectoase domniței Kivi şi să strângă mâna lui Mavrocosti şi atât cât era necesar să i se pregătească panerul cu cei

doi căişori murgi. Imediat Mavrocosti şi Bernard trecură la pădure, pe drumuri de ţărână, cotite şi foarte accidentate, pe unde apariţia unui automobil ar fi părut lucrul cel mai imposibil şi mai comic din lume. Murguleţii însă duceau cu repeziciune trăsurica uşoară cu două locuri şi Mavrocosti îi conducea mai mult cu glasul.

Domnişoara Kivi încălecase şi plecase pe o potecă a ei, când pe subt maluri înalte, când pe deasupra râpelor oable. Administratorul Sofronie Leca era de mult în prejma poienilor de popas, pe calul lui şarg, umblător nepotcovit, coborâtor din harmăsarii furaţi de Geţi dela Dariu, fiul lui Istaspe, riga Persienilor.

Era o dimineaţă limpede şi lină de vară. Adierea nopţii stătuse şi codrul Borzei aştepta solemn dublul act de trădare şi duşmănie. De când era lumea lume şi ţineau bătrânii minte, acea rezervă a pădurilor vasluiene trăise neatacată, cu desimile ei înfricoşate, cu râpele ţesute de spinării şi străpunse numai de dihănii prin tuneluri şerpuite; cu meandrele pârăului Borzei, cu tăurile mistreţilor, cu poienile căprioarelor, cu refugiile celor din urmă castori şi a celor din urmă ierunci şi cucoşi sălbatici. Şi alte paseri şi jigănii puţin cunoscute oamenilor hălăduiau în taina acelor adâncuri, ca într'un loc sacru, păstrat de Dumnezeu pentru locuitorii pământeni mai vechi decât oamenii.

Iată, venea un duşman; şi cei din urmă stăpâni îşi dovedeau viclenia, unindu-se cu el pentru dărâmarea

acelei alcătuiri străvechi, păstrată din generație în generație ca un simbol al prosperității neamului Mavrocosti. Copiilor familiei, decând se ținea minte, li se rostea la botez urarea de toți cunoscută: Să trăieşti cât Codrul Borzei.

Acuma codrul aştepta fără un tremur de frunză în toată măreția lui sumbră. Cu nelinişte, domnița Kivi călărea singură şi palidă spre el. Sofronie Leca descălecase în Poiana Vinului şi se uita pe râpi şi'n văi asupra valurilor de verdeață, cu ochii pierduți şi cu inima încleştată de o nelinişte. Pentru dânsul nu era atât durere, cât un fel de mânie de vânător. Înțelegea că se pune la cale spârcuirea raiului atâtor sălbătăciuni pe care el le cunoştea, le urmărea, le jertfea şi le ocrotea în acelaşi timp.

Calea, ceva mai bine de patru kilometri, cei cu panerul o făcură în jumătate de oră. Cum suiau drumuşorul spre sprânceana codrului, la stânga, pe coastă, li se arătă satul de Țigani lingurari, cu căsuțele joase fără împrejmuiri şi grămădite foarte aproape una în alta. Toți locuitorii care se aflau la acel ceas la vetre — adică babe, muieri şi copii — se înşiraseră în soare ca să holbeze ochii la îndeplinirea faptului. Era într'adevăr un fapt — în înțelesul magic al eresului popular — şi Lupu Mavrocosti îşi simți inima bătând mai grăbit în piept. Acei Țigani ai familiei, totdeauna liberi însă întotdeauna legați de casa boierului prin existența pădurii, aveau aceeaşi atitudine caşi Borza. Tăceau c'un fel de întristare. Chiar copiii, care deobicei îl întâmpinau cu vârtej şi larmă, stăteau

neclintiți, sticlindu-şi în soare goliciunea totală. Bărbații lipseau. „Poate s'au dus să se înece în tău", se gândea Mavrocosti. „Dacă pădurea cade, toți aceşti locuitori străvechi trebuie să piară".

— E o logică teribilă, zise el către Bernard.

— Nu văd nicio logică, răspunse râzând Franțuzul; văd numai Țigănuşi goi. Sunt foarte interesanți; parc'ar fi sculptați în lemn prețios.

— Crezi că sunt interesanți în adevăr? replică Lupu Mavrocosti, privind oblic spre tovarăşul său şi îndemnând murguleții la deal.

— Cred; nu înțeleg însă despre ce logică vorbeşti.

Lupu Mavrocosti rânji uşor într'un dinte şi domnul Bernard băgă numaidecât de samă, cu oarecare mirare, că tovarăşul său are în acel moment înfățişarea fiarei al cărei nume îl purta. „E un om cumsecade acest boier valah, îşi făcea el socoteală, însă câteodată are nelinişti şi ciudățenii".

— Logica, zise Mavrocosti, e că vedem numai femei şi copii, deoarece bărbații lipsesc. Iar bărbații lipsesc din pricină că sunt în expediții primejdioase ori la închisoare: de multe ori mi-au spus, glumind, că ei n'au nevoie de țintirim. Aici trăieşte, domnule, un neam eroic, care nu vrea să se supuie codului dumnitale penal. Cei rămaşi s'au dus probabil să se înece în tău.

— Nu înțeleg.

— Este o baltă în afundul pădurii.

— Înțeleg şi mai puțin.

— E o formă de protestare pentru ceeace voim să facem noi, râse pieziş Mavrocosti.

Bernard ridică din umeri, nedumerit.

În acea clipă îi ajunse din urmă Marandache Țiganul, feciorul boieresc, gonind în şa naltă turcească pe căluțu-i pag.

Îi privi c'un ochiu viu. Cellalt era acoperit de o rondelă neagră de postav. Îi privi caşicum ar fi scăpărat şi, cum trecu pe coastă, îşi înălță harapnicul alungându-şi neamul care ieşise în priveală. Spunea ceva pripit, înjura fioros, şi toată lumea se răsuci în loc, cu mânile la tâmple, iar copiii de amândouă sexele întoarseră spre străini părțile rotunde ale trupuşoarelor lor. După ce-i mătură astfel de dinaintea obrazelor boiereşti, Marandache mai fulgeră odată în urmă cu ochiul şi săltă peste culme cu aceeaşi repeziciune furtunoasă. „Poate a sărit şi el în râpă", îşi zise Mavrocosti.

— Cine-i Țiganul acesta? întrebă Bernard, urmărind cu admirație parabola de bolid a călărețului.

— E un fecior boieresc, răspunse Lupu. Are un nume frumos şi cred că e strănepot de prinți pecenegi, caşi mine.

Mavrocosti râdea falş. Oaspetele crezu că trebuie să se asocieze c'un zâmbet silit la această veselie nefirească.

— Chestiunea istorică am să ți-o lămuresc după masă, adaose Lupu. Cred că-mi faci plăcerea şi onoarea să petreci restul zilei la noi, la Necşeni.

— Sânt din toată inima şi cu toată dragostea oaspetele dumneavoastră, îndată ce isprăvim timpul precis pe care îl dăm afacerii, răspunse Franțuzul. Am şi eu nevoie din când în când de destinderi. Nicăieri nu m'aşi simți mai onorat decât la Necşeni; nicăieri în altă parte n'aşi putea avea o plăcere mai vie.

Mavrocosti dădu din cap, cu ochii pironiți asupra pădurii şi cu auzul absent pentru însoțitorul său.

Sus, domnița Kivi ajunsese în poiana de unde se văd frământările codrului Borzei. Era locul ei obişnuit de popas. Acolo vorbea puțin cu calul, până ce el necheza uşurel ciulindu-şi urechile, apoi îi lăsa frâul într'un clonț de corn şi trecea încet, prin ierburi înalte, mai departe, pe subt streşini. Dând la o parte draperii de iederă, intra în alt compartiment mărginit la dreapta şi la stânga de ziduri de sihlă care mergeau unul către altul până ce se întâlneau în fund într'un ungher negru. Acolo, la un anumit ceas al zilei, după anotimp, răzbea soarele; şi'n

snopul de lumină ieşeau câteodată căprioare, ascultând neclintite şi cu capetele înălțate pasul care se apropia. Le putea vedea numai o secundă, dar totdeauna nădăjduia, ca'ntr'un basm, să se apropie de ele şi să le mângâie pe boturile negre.

De data asta Poiana Vinului nu era singură. Sofronie descălecase mai de vreme şi buiestraşul lui persienesc păştea slobod deasupra râpei. Când Kivi sări din şea, administratorul se apropie respectuos şi cuprinse frâul calului. Era fără pălărie, cu straie roşcate de catifea şi cu botfori de lac. Încălțămintea aceasta somtuoasă şi împintenată era singura lui cochetărie. Obrazu-i era bronzat şi ars şi ochii de om blond păreau nesiguri în lumina puternică a zilei; nu erau nici verzi, nici albaştri, dar aveau sprâncene castanii care le dădeau umbră. Supus încă tradiției răzeşilor, nu îndrăznise să urmeze în totul pilda stăpânului său. Îşi rădea şi el în fiecare dimineață obrazul, însă îşi păstrase mustața, ghemuită subt nas ca un smoc de mătasă de porumb copt.

— Ce cauți aici? îl cercetă Kivi, înălțându-şi sprâncenele.

„Are ochi urâți, zâmbi în sine Leca, mari şi codați ca nişte rândunele".

— Măria-ta, răspunse el cu linişte, n'o pot lua cu mine şi am venit s'o mai văd odată.

— Cum? Nu înțeleg. De cine vorbeşti?

— De poiana asta, măria-ta. La anul, poate să nu mai fie.

— A! cine ți-a spus asta?

— Aşa cred eu, măria-ta.

— Aha! aşa crezi dumneata. Bine, Leca, păstrează-ți credințile pentru dumneata şi lasă poiana. Puteai să vii în altă zi.

— Ba nu, măria-ta. Astăzi e sfântu-Ion de vară, cea mai lungă zi a anului. Astăzi toate se desfătează altfel, căci de mâne începe a scădea lumina şi a se vesti iarna. Am venit să culeg un mănunchiu de sânziene, să-l pun în grindă. Când or fi zile rele, îmi aduce aminte de poiana asta şi de soare.

— Hm! dumneata, Leca, eşti, pecât se vede, mai mult poet decât administrator al Necşenilor. Şi stăpânul dumnitale te-a deprins să vorbeşti puțintel cam liber.

Răzeşul îşi încruntă sprânceana.

— Are cumva măria-ta a se plânge de rânduiala moşiei? Gospodăresc de trei ani şi avem a doua recoltă bună. Nădăjduiesc şi'n a treia. Aista nu-i nici poezie, nici vorbă; am credința că putem desrobi moşia fără a ataca pădurea. Aici, dacă s'a auzi lovitură de topor, nu mai vin căprioarele în unghiul sihlei; măria-ta n'are să le mai vadă niciodată.

— Ascultă, Leca, zise Kivi sever, fără a-l privi. Mai întâi dumneata nu ştii că vin căprioare în unghiul sihlei, cum zici. Al doilea chestia pădurii nu te priveşte, pentrucă dumneata eşti administratorul pământului de cultură şi n'ai amestec la pădure decât în măsura în care îți permite fratele meu. Înțeleg că te desfătezi, cum spui dumneata, şi vânezi în ea ca într'un bun al neamului dumnitale; însă intervenția dumnitale nu poate merge mai departe. Stăpânul dumnitale va face cum îi dictează interesul şi căprioarele s'or aranja cum vor putea.

— Am înțeles, măria-ta, răspunse Sofronie c'un accent de indiferență totala.

Îşi aplecă părul zbârlit, se întoarse, îşi culese de undeva, din iarbă, pălăria de pâslă şi mănunchiul de sânziene, trecu la cal şi se ridică în şea c'o mişcare mlădioasă şi scurtă. În acea clipă Kivi îl privi pieziş. Îi plăcea să-l vadă încălecând.

— Sofronie! porunci ea.

El îşi puse calul în mişcare, fără a întoarce capul.

Domnița îşi bătu cizmulița cu cravaşa şi îl strigă a doua oară.

— M'ai chemat, măria-ta? se întoarse Leca, în şa.

— Dumneata crezi că eu vreau să vând pădurea.

Răzeşul strânse, abia văzut, din umeri şi nu răspunse.

— Ce crezi dumeata?

— Eu nu cred nimic, măria-ta. Mă duc să-mi văd de moşie, ca un om umilit şi mititel care mă aflu.

— Bine, du-te, încheie domnița dârz, cu buzele strânse. Apoi îi porunci imediat:

— Întoarce!

Leca auzise, dar nu se întoarse decât la a doua poruncă.

— Întoarce şi vină aici.

— Bine, măria-ta, încuviință Sofronie cu acelaşi glas de departe. Răzeşul voise să mai audă odată cum scoate domnița din gură sunetul r.

„Hârâie ca o cățeluşă", îşi zâmbea el sieşi.

Descălecă şi veni la ea cu graba, rupând în pinteni păiuşurile.

— Sânt la porunca măriei-tale, vorbi el moale, ridicând deodată ochi alburii. Era privirea lui hoțească, de care Kivi se sfia totdeauna, dar pe care o înfrunta cu energie.

— Ascultă, Sofronie, zise domnița; ai observat, cred, că şi eu sânt nelinişti tă şi mai ales enervată de contractul care urmează să se încheie azi. Te rog să mă ierți pentru

vorbele aspre şi te mai rog, în acelaşi timp, să te simţeşti totdeauna la locul dumnitale şi să n'aştepţi să te strig a doua oară.

— Înţeleg, măria-ta.

— Spune-mi, te rog, Sofronie, dacă l-ai mai văzut pe Peceneaga.

— Nu l-am văzut demult, măria-ta.

Răzeşul însă îl văzuse pe pădurarul Peceneaga.

— Nu l-am văzut, dar aşi putea să trimet, la porunca măriei-tale, alt pădurar. Cu un sălbatic ca Peceneaga nu se poate face mare ispravă. Ce încredere poţi avea în el, când nu dă pe la curte cu săptămânile?

— Nu; mie îmi trebuie Peceneaga. Eu cu dânsul m'am înţeles cum şi unde să puie drobi de sare pentru capre. El îmi ştie numărul caprelor, aşa că răzeşii se sfiesc să tragă în ele cu puşca.

— Răzeşii, măria-ta, obişnuiesc a trage cu puşca mai mult în vulpe şi în lup, câteodată şi'n mistreţ. Sunt unii răzeşi care nici nu pot suferi carnea de capră, iar cu pielea n'au ce face. Dar eu am să-i spun, măria-ta, lui Neculai Peceneaga şi de sare, şi de căpiţele de fân în poienile ştiute.

— Să-l trimeţi la mine, Sofronie.

— Numai decât, măria-ta. Trebuie să-mi aduc câinii să fac o vânătoare, şi, dacă îl prind, îl aduc.

— Să nu-l aduci dumneata, că pe dumneata nu te pot suferi; să-l trimeți pe dânsul singur.

— Am înțeles, domniță, se înclină răzeşul.

Se duse iar la buiestraş, încălecă şi trecu în puhoiul de soare al amiezii.

Pe poteca din margine sună deodată un galop furios. Leca chiui; călărețul se opri răsucindu-şi pe loc fugarul în zăbale şi aducându-l cu coada în pământ. Era feciorul boieresc cel chior.

— Tu eşti, Marandache? Ce este? unde fugi aşa? Te duci să te bați cu Por-Împărat?

— Da de unde, cucoane? Am venit să spun că vine.

— Cine vine?

— Vine măria-sa Lupuşor cu Neamțu!

— Bine, Marandache, lasă-i să vie.

— Măria-sa vrea să vândă pădurea, cucoane Sofronie.

— Lasă s'o vândă. Ce treabă ai tu?

— Neamțu are să puie s'o taie! răcni cu spaimă Țiganul.

— Apoi din asta, Marandache, tu nu poți avea decât folos. Are să te puie pe tine privighetor şi vameş şi are să-ți plătească bună simbrie.

Marandache scuipă într'o parte c'o înjurătură, apoi deodată se şterse pripit la gură cu mânica ilicului, când înțelese, din căutătura şi din semnul lui Sofronie, că poiana îşi are musafirul ei obişnuit.

— Da-i-aşi dracului, cu simbriile şi cu vămile! Dacă m'or pune, n'am ce face, trebuie să slujesc, că asta-i legea mea. Dar ce fac lingurarii de pe coastă? Eu nici n'am să pot dormi la noapte, cucoane Sofronie; ori am să mă îmbăt, ca să nu mă mai gândesc la asta. Țiganii, dacă rămân fără pădure, se pun cu pântecele la pământ şi mor.

— S'or face şi ei feciori boiereşti caşi tine, măi Marandache.

— Vai de capul lor, suspină Țiganul. I se aprinse ochiul sănătos de o lacrimă, îşi scrâşni măselele şi zmunci frâul calului. — Stai pe loc, boala dracului! icni el c'o sudalmă pe oare şi-o înghiți răsucindu-se la o parte şi furând cu coada ochiului spre poiană. Mânca-te-ar lupii din Borza! Numai năcazuri am cu tine.

— Lasă calul în pace, Marandache, porunci Leca. Dumnezeu va avea grijă şi de Țigani şi de pădure, cum are grijă de toată zidirea. Du-te mai bine şi-l caută pe Peceneaga. Îi face trebuință măriei-sale domniței. Întăi să mi-l aduci mie.

— Să mă duc, cucoane Sofronie, să-l caut! vorbi pripit Țiganul.

Încălecă şi începu să gonească iar cu disperare pe subt streşina pădurii. Îndată ce tropotul calului lui scăzu, domnița Kivi ieşi din poiană şi trecu în aceeaşi direcție, ca să ocolească locurile şi să nu fie față la debarcarea domnului Bernard.

II

Bernard şi Mavrocosti se întoarseră bine dispuşi din expediție, numai mirați că le lipsise Kivi tot timpul. Credeau că s'a rătăcit de ei şi vor trebui s'o aştepte; ea, însă, îi întâmpină zâmbitoare şi-i pofti îndată la aperitive. Lepădase haina de călărie şi pusese pe ea rochie neagră închisă la gât şi la mânici, o mătasă extrem de fină, totuşi nepotrivită pentru împrejurare. Chiar Mavrocosti băgă de samă asta şi zâmbi numai din laturea stângă a gurii, aşa cum zâmbise tovarăşului său în preajma Borzei.

Pe când ciocneau păhărelele de alcool, domnul Bernard îşi tălmăci iarăşi gândul:

— Din pădurea dumneavoastră, zise el, se pot scoate multe milioane.

Fratele şi sora îşi căutară puncte de privire în direcții diferite. Amândoi sămănau şi aveau aceleaşi fețe brune şi aceiaşi ochi arzători. Kivi, însă, era în strălucirea întreagă a celor douăzeci şi şase de ani ai ei, pe când Lupu, încărunțit de timpuriu, deşi n'avea decât cincisprezece ani mai mult decât ea, părea obosit. Dobândise în expresie un fel de blândeță. Ea era dură şi atentă la orice. El sta treaz mai mult pentru ce era înlăuntrul său.

— Ai spus ceva despre pădure, domnule Bernard, se întoarse el.

— Da. Am afirmat că din Borza se pot scoate câteva milioane.

— A, da. Am auzit. Se poate. De aceea o şi vindem.

Franțuzul îl privi puțintel mirat. Kivi îşi arătă dințişorii ca nişte petale de romaniță.

— Domnule Bernard, interveni ea, credeam că te-ai obişnuit cu distracțiile fratelui meu. Mi se întâmplă uneori să-i pun o întrebare la ora opt dimineața şi el să-mi răspundă exact la amiază. Ceea ce ai spus prima oară a intrat perfect în urechea lui, însă dumneata nu puteai s'aştapți câteva ceasuri. A făcut o sforțare să se lege cu noi.

Lupu Mavrocosti părea amuzat de lămuririle surorii lui.

— Este puțintel adevăr în ce spune Kivi, se învoi el; însă dumneata, domnule Bernard, eşti martor că, la fața locului, m'am purtat ca un adevărat negustor, căutând să pun toate avantajele de partea mea şi a mărfii. Acuma dați-mi voie să mă întorc sau la şuruburile aeriene, sau la investigațiile mele arheologice.

— Dragă frate, râse Kivi, mai ai puțin năcaz şi întârziere cu masa.

Domnul Bernard simți şi el această epigramă. Lupu Mavrocosti iubea mâncarea şi băutura. Gusta cu mult mai puțină îmbielşugare şi grabă decât domnul Bernard, dar era un tovarăş dintre cei care dau mesei dreptul şi timpul său.

Când Kivi porunci să se servească în cerdac cafelele turceşti, ieşiră tus-trei subt perdelele de rouruscă deasupra văii pline de lumină a pârăului Borzei. Pârâul Borzei cobora printre dealuri de cătră păduri şi se revărsa la vale într'un iaz bine ținut, cu dig plantat şi stăvilare cu lanțuri. Curtea boierească era deschisă asupra acestor întinderi tăcute şi fericite. Satul se afla îndărăt după culmea dealului, spre asfințit, şi oamenii de-acolo auzeau ca dintr'o mare depărtare clopotele bisericii de lângă aşezarea boierească; atuncea veneau la leturghie, unde găseau totdeauna pe domniță, în straiu cernit, în laturea dreaptă a naosului, lângă mormântul părinților ei şi a tuturor Mavrocosteştilor.

Domnul Bernard se aşează puțintel congestionat în jilț, însă într'o perfectă stare de euforie. Cafeaua i se părea minunată. Mavrocosti era agitat; avea nevoie să vorbească. Kivi îi retrase cafeaua şi-i puse la îndămână tutunul şi pipa cu care făcuse războiul.

— Acuma trebuie să hotărâm cum şi când facem contractul, îşi urmă inginerul calea, dela care nu-l putea abate definitiv nicio digresiune.

— Avem vreme, răspunse Lupu, deşi, între prietini şi oameni de onoare, e suficient cuvântul. Cum însă dumneata eşti reprezentantul unor financiari, va trebui să îndeplinim şi această formă. Vom face deci, cum spui, două contracte: unul pentru frasini şi altul pentru pădure. În prealabil e necesar să vie la Borza şi inspectorul silvic. Vom face toate ca să fii mulțăimait, domnule Bernard. Deocamdată, să ne bucurăm, de această zi unică şi să-ți povestesc de ce am scrupule față de Țiganii de subt pădure, pe lângă care am trecut.

— Aşa este, se veseli domnul Bernard, dumneata le atribui o importanță istorică.

— Negreşit. Te rog să fii atent. Nici într'un document al familiei noastre nu sunt pomeniți aceşti oameni ca robi. Se găsesc însemnări, cercetări şi jalbe care-i privesc, însă e clar că trebuie să-i socotim într'o situație deosebită şi specială. Ei au fost subt mâna boierului, de aici, însă liberi, cu drept de folosință asupra lemnului moale din Borza. Nici măcar nu făceau zile de clacă la lucrul pământului; trebuiau să iasă numai la hăituit vânatul. Încolo, răspundeau, pentru industria lor, bani caşi acuma. La 1864 au refuzat pământul de împroprietărire. Au ținut numai să rămâie pe loc, plătind dajdie cătră comună şi cătră Domnie, aşa cum au apucat ei obiceiul din bătrâni. Aceasta e situația. Deci dacă nu sunt vechi sălaşe de sclavi, avem de a face cu o problemă specială şi istoricul are dreptul să-şi puie întrebări dintre cele mai interesante.

Mai întâi trebuie să te fac atent asupra unora dintre numele proprii localnice. Pădurea se numeşte Borza. Are şi pârâul acest nume. Dar la izvorul lui, unde cade din stâncă şi se prelinge apoi într'o mlaştină şi într'un lac, se chiamă Neaga. Este undeva un loc prăpăstios căruia îi zice La-Corhană: acolo-i un cunoscut cuib de pândă al unui braconier cu numele Sofronie Leca, actualmente administrator al meu, de care sânt nu se poate mai mulțămit. Este şi o poiană care se chiamă Poiana-Curcanului, din vremi când această pasere nici nu era cunoscută în ținuturile noastre; deci îmi vei îngădui să-i spun cu adevăratul ei nume: Poiana Curganului, ceeace o apropie foarte mult de Corhana lui Sofronie Leca. Te rog să mai reții că trăieşte şi acum în această pădure un localnic, pădurar coborâtor din serii de pădurari, pe care-l chiamă Peceneaga. Numele acesta se apropie de al pârăului Neaga. Însfârşit, ia-ți osteneala şi priveşte la mine şi la Kivi. Uită-te şi la Sofronie Leca. El e răzeş vechiu, îi am documentele dela Petru-Rareş-Voievod, şi e blond ca cea mai mare parte dintre Moldoveni. Eu şi Kivi sântem din altă rasă. Mai de grabă sămănăm cu Marandache decât cu Sofronie. Ai observat la Marandache profilul de pasere de pradă? Priveşte şi la Kivi. Mai cu samă nasul. E cea mai caracteristică parte a feței ei. Privind acest clonțişor de pajură, am visat eu pe strămoşii mei pecenegi. Am armonizat cu năsuşorul ei nomenclatura specială pe care ți-am expus-o şi am adaos la asta şi tălmăcirea numelui nostru de familie.

— Argumentul mă interesează, suspină domnul Bernard. Numele dumneavoastră e curat grecesc.

— Desigur, însă noi nu sântem Greci după înfățişare; sântem oameni mici, cu umerii obrajilor uşor proeminenți. Leagănul neamului nostru a fost deci Asia, nu Elada. Numele nostru originar nu-l ştiu. L-au dus puhoaiele, viscolele şi uitarea către mările etern-mişcătoare. Deci pământenii, în limba lor de-atunci, au găsit mai nemerit să cheme pe un strămoş al meu cu porecla cea mai potrivită. I-au zis Negru. Urmaşi ai acestuia, adăpați la cultura fanariotă, au tradus în greceşte numele lui Costea Negru. Dovada că nu poate fi altfel o găsesc direct în versurile unei balade populare.

— S'auzim, surâse Bernard, privind către Kivi.

Domnița era însă foarte serioasă.

— Ascultă, urmă Mavrocosti. E începutul unei balade de o frumuseță pe care numai neamurile pasionate o pot imprima artei lor vorbite.

Au înflorit florile
Odată cu zorile.
N'au înflorit florile:
Scoate Costea oile.

Aşa dar cel dintăi Costea Negru era crescător de oi, deci nomad măcar în parte. Avea cai şi câni şi-i curgea în sânge o flacără care arde şi'n Kivi. Te fac atent, iubite prietine, că sora mea e o ființă primejdioasă.

Kivi zâmbea, cu cotul pe genunchiu, cu bărbia în palmă, cu gândul dus într'o adâncă depărtare de poveste.

— Concluzia? suspină domnul Bernard.

— Concluzia este asta. În acest colț de lume s'a adăpostit, adus de vânturile întâmplării, un fragment dintr'o rasă care acuma e complect dispărută. Deşi acest pământ al Moldovei are proprietatea de a amesteca, a preface şi a nivela complect toate stolurile de pasaj, ceva tot a rămas din vechii Pecenegi. Au rămas cel puțin câteva nume, simboluri ale lucrurilor de odinioară. Şi a rămas sângele, care verifică o zicătoare înțeleaptă a localnicilor. Caşi localnicii de altfel, noi cei care avem sânge dedemult nu prea ne bucurăm de înțelepciune, nici n'o prețuim. Viața e mai bună pentru noi când e împodobită de un vis ori de un cântec. De aceea zic eu să mai amânăm puțin afacerile şi contractele.

— Concluzia! concluzia! cântă domnul Bernard. Vrai să afirmi cumva că această prințesă fină, care a prezidat un prânz delicios, e rudă cu acele miniaturi sculptate în eben şi palisandru, care stăteau întăi cu fața către noi şi pe urmă s'au întors?

— De ce nu ? acceptă cu linişte deplină Lupu Mavrocosti. Acei nenorociți, oare amenință să se înece în tău, au caracter şi temperament, caşi Klvi. Aşi putea adăogi că şi simpatia mea pentru dânşii e o dovadă că sunt coborâtori din vechii Pecenegi. Simpatia dealtminteri e reciprocă.

— Nu înțeleg de ce trebuie să se înece... murmură domnul Bernard, căscând.

— Asta e o altă ideie a fratelui meu, zise Kiwi. Să nădăjduim că nu se vor îneca. Ar fi mai potrivit să vie un vârtej, să-i răsucească şi să-i înalțe, realizând în chip simplu, spontan şi minunat invenția fratelui meu. Ne suim şi noi în vârtej şi ne ducem la strămoşi.

— Am uitat să-ți povestesc, Kivi, grăi cu însuflețire nouă Lupu, că eu am văzut această realizare. Ascultă şi dumneata, domnule Bernard. Am văzut-o după ce am sacrificat zile şi nopți, odihnă şi mai ales bani. Te aşteptam pe dumneata ca pe un salvator şi-ți mulțămesc că mi-ai dat această dovadă de prietinie. Te aşteptam şi ieşisem singur, ca să mă plimb, către pădure. Într'un loc care se chiamă Grui, am găsit porumb foarte precoce, sămănat de Sofronie Leca. E o încercare a lui. E un porumb mic, italienesc. L-a sămănat în Martie şi a scăpat de brume şi îngheț. Aouma-i copt: nişte ştiuleți mici cât degetul. Stau lângă el doi băieți cu prăjinile şi tălăncile şi-l apară de ciori. Iată că din strujenii acelei porumbişti s'a desprins o îngemănare bizară de două foi. A rupt-o un vârtej de vânt şi a făcut-o să plutească o clipă prin fața mea. Am privit-o înveselit şi interesat; avea aparența unui erete. Plutea nesigur, pipăindu-şi un echilibru. Apoi vântul a săltat-o şi deodată a prins a pluti către înălțime, căutând curenți ascendenți prielnici. Era ceeace căutam eu. S'a dus, s'a dus, s'a înălțat până ce n'am mai văzut-o. Întâm-

plarea a eliberat acest exemplar unic şi perfect a ceeace eu caut încă, dibuind. S'a dus; într'adevăr, aşi fi vrut să-i fiu pasager.

— Pe mine mă luai, se alintă domnița Kivi; pe domnul Bernard însă nu.

— Te încredințez, domnişoară, replică domnul Bernard cu seriozitate, că aici pe pământ e mai bine decât oriunde.

— Cine ştie! În orice caz, ne ducem după ce încheiem contractele... se îmblânzi Kivi, întorcând spre oaspete ochi cât mai îndulciți şi cât mai vicleni.

Din lăuntrul casei se strecură în cerdac cu grijă, cu paşi nesimțiți de pâslă, una din Țigăncuşile domniței. Purta, ca toate celelalte slujnice, o bluză de pânză albă cu guleraş şi mânicuțe drotate. Spuse ceva, ca o mâță care cască botişorul, fără glas.

— Poți vorbi mai tare, Constanța, ca să te auzim şi noi... îi porunci Kivi. Boierul acesta franțuz ştie moldoveneşte.

Țigăncuşa mai îndrăzni un pas, răsucindu-şi cu ruşine capul frumos pieptănat, arătându-şi când albul, când smoala ochilor.

— A venit cuconu Sofronie şi aşteaptă poruncile măriei-sale.

După ce se retrase Constanța, Kivi se răsuci nemulțămită spre Lupu.

— Dragă frate, zise ea, cred că ne vei scuti de prezența lui Leca al dumnitale aici. Nu țin de loc să-i văd botforii de lac şi pintenii.

— Aha! râse Lupu; ai observat că are pinteni de argint.

— Nu ştiam că-s de argint, dar am observat că are.

— Leca e un om neprețuit, oftă Mavrocosti. El nădăjduieşte să scoată bine treburile la capăt numai cu recoltele moşiei.

Kivi nu răspunse. Mavrocosti se sculă din jilț şi trecu în casă.

— Asta cere timp... se întoarse zâmbind domnişoara Mavrocosti către domnul Bernard.

— A, desigur, se grăbi să confirme Franțuzul, foarte atent la observația lui Lupu. Cu recolte care atârnă de capriţiile anotimpurilor, deci care sunt însăşi nesiguranța, nu se poate face față la scadențe cu termen precis.

— Nu-i aşa? zâmbi iarăşi Kivi. Noi ținem în primul rând să păstrăm acest cuib al familiei.

— Puțintel cam singuratic acest cuib, prințesă.

Kivi crezu că nu trebuie să răspundă la atare observație, deşi era făcută cu un ton foarte amical şi discret.

— Între multe lucruri interesante pe care mi le spunea fratele dumneavoastră la întâlnirile noastre din Bucureşti, mi-a vorbit într'un rând şi despre asta. E încă o idee a lui; dacă îmi permiteți, aşi putea-o ridica la rangul de idee fixă, alături de aparatul de zbor, de care a vorbit aşa de frumos acum câteva clipe. Ca să rămâie aici un Mavrocosti, după ce noi toți ne vom fi luat zborul, trebuie, după metode practice, să-i găsim o bună tovarăşă.

Kivi se miră:

— Va vorbit fratele meu despre asta, domnule Bernard?

— Nu; însă mi se pare că rezultă. Moştenitorii nu pot fi inventați, ca aparatele.

— O, domnule Bernard, oftă Kivi privind departe, cu pleoapele pe jumătate închise; fratele meu a renunțat definitiv la întemeierea unei familii a lui. Vrea să fie protectorul altora, ceeace e o sarcină destul de uşoară. Toată greutatea şi răspunderea înțelege s'o lase asupra mea şi eu nu sânt de loc grăbită. Cu toate acestea va trebui să încerc şi probabil că mă voiu hotărî cândva.

— Mai aveți timp, acceptă domnul Bernard, însă aşi îndrăzni să adaog că nu prea mult.

— Desigur, oftă iar domnița. Fratele meu ține să rămâie aici un Mavrocosti.

Domnul Bernard simți că i se strânge inima şi privi cu grijă spre partenera sa. Kivi se veseli şi-şi scutură pletele.

— Domnule Bernard, puteți fi liniştit. Sântem urmaşi de Pecenegi poate, nu însă de faraoni egipteni. Mai ales în privința căsătoriei avem amândoi idei foarte burgheze. Fratele meu pretinde că primul băiat brun apărut în căsnicia mea va trebui să poarte numele familiei noastre. Îl vom numi deci Lupu Mavrocosti.

— Ciudată condiție!

— Mie nu mi se pare. E o condiție ca toate condițiile. Face parte din familia contractelor şi a polițelor. După ce voiu găsi acel tovarăş pe care încă nu-l văd, întâi şi întâi, înainte de a intra în barcă, îi voiu pune mâna în piept, vorbindu-i despre această afacere.

— Şi dacă nu primeşte condiția ?

— Dacă nu primeşte condiția, voiu plânge cu întristare pe ruinile iubirii şi mă voiu resemna. Ar trebui să-i mai explic, însă, că putem avea mai mulți copii, deci ar avea în ce-şi plasa şi numele lui. Eu cred că omul pe care îl voiu alege eu are să primească.

— Credeți?

— Da. Întâi pentrucă mă va iubi şi al doilea pentrucă nu va fi lipsit de inteligență.

— În definitiv, prințesă, aveți perfectă dreptate. În viață toate sunt afaceri şi condiții.

— Nu-i aşa? se veseli Kivi.

— Desigur. Însă mie tot nu-mi vine a crede că fratele dumneavoastră va persista până la sfârşit în singurătatea lui. După ce-şi realizează planul, are dreptul să se întoarcă din cer pe pământ.

— A, nu! După ce realizează pe acesta, imediat imaginează altul.

— Totuşi prințesă, îmi vei permite să adaog că e om de carne şi sânge; şi oamenii au învățat iubirea dela zei.

— Aşa aste, domnule Bernard; zeii ne-au învățat pe noi iubirea; contractul căsniciei e invenția noastră. Lupu ține la căsnicia mea. La a lui a renunțat complect şi ar putea rămânea în situația unui zeu între atâtea zeități brunete, dacă ar avea privilegiul unei eterne tinereți.

Țigăncuşa cu paşi de pâslă se strecură iar din casă, aducând altă cafea. În urma ei, din cadrul uşei, întinse năsuşor curios alta. Domnul Bernard abia atunci băgă de samă ce piele catifelată, de un brun mat, au acele serve care cunoşteau hrana bună şi baia. Simți şi el impulsiuni de zeu; Kivi îl cetea şi-i strecură o privire batjocoritoare.

Ajungând la odaia lui, unde îşi avea instalat biroul şi mesele cu planşe, Lupu Mavrocosti găsi pe sală, în penumbra bolților, pe pădurarul Neculai Peceneaga, între administratorul Sofronie Leca şi Marandache, feciorul boieresc. Când se apropie stăpânul, Marandache se retrase furiş din fața slăvitei lui vederi. Sofronie aşteptă până ce Lupu îi văzu semnul din ochi, — adică: L-am adus! şi se retrase şi el.

— După aceea, trec şi eu pe la măria-ta, şopti el, făcând paşi cu spatele îndărăt.

— Ba nu aşa! zise brusc Peceneaga, sucindu-se către el. Unde te duci? Unde-i Marandache? Cum ne-a fost cuvântul? Stai aici la înfățişare, Sofronie. Şi adă şi pe Țigan, să-şi deie samă în fața măriei-sale.

— Ce este, Peceneaga? întrebă cu blândeță stăpânul. Intră la mine în odaie şi spune.

— Sărutăm dreapta măriei-tale! tresări pădurarul întorcându-se către stăpân şi văzându-l abia atunci. Eu, azi, aveam treabă la mine în pădure. Mi-am făcut socoteală, după orânduielile mele, ca să vin la curte în dimineața de Sântilie. Atuncea îmi dau sămile. Pe urmă vin şi la Pintilie călătorul, ca să mi se deie căciulă şi cojoc. Aşa că Marandache m'a chiuit de pe un muncel şi mi-a strigat să mă înfățişez astăzi. Azi nu-i zi de înfățişare! Am chiuit şi, eu din râpă. Eu eram lângă izvoarele Borzei, la Neaga. Nu târzie vreme după ce-am răspuns vorba asta, s'au coborât acolo la mine Marandache şi Sofronie. Unde-s? Să se înfățişeze aicea, la Lupu Mavrocosti!

— Intră în odaie, Peceneaga, vorbi iar, cu blândeță, stăpânul.

— Iaca intru. Da eu mă tem de atâtea rafturi de cărți: să nu se prăvale peste mine. Iaca închid şi uşa, dacă porunceşti măria-ta. Îmi place cum face: clanț! parcă vrea să mă muşte de deget. Ha-ha!

— Spune, Peceneaga.

— Ce să spun?

— Spune de ce mi-ai adus la judecală pe Leca şi pe Țigan.

— Spun, cum mu. Eu eram lângă Duruitoare, unde bate soarele la amiază. M'am dezbrăcat şi m'am cufundat să prind peşti. Îi achipui pe subt mal şi-i prind cu mâna. Azi mi-a venit aşa o plăcere să mânânc peşte. Când scot eu capul din Duruitoare, numai ce văd pe Țigan că-mi fură straiele de pe mal şi se duce. Aşa că eu m'am luptat cu Marandache să-mi deie straiele, şi, luptându-mă cu el, m'am dus până în preajma Țiganilor. Acolo mi-au adus Țiganii, la porunca lui Leca, alte straie. A mele zice că-s prea ponosite, pentru vederea măriei-tale. I-am luat şi i-am adus cu mine aicea, ca să-şi deie samă de aşa blăstămăție.

— Ei te-au adus la mine, Peceneaga.

— Apoi acuma văd eu, măria-ta, că asta e o viclenie a lor. Dar de ce să m'aducă aici cu sila? Veneam eu singur, de voia mea, la Sântilie.

— Eu doream să te văd mai de vreme.

— Apoi, atuncea, iaca am venit, măria-ta, şi te rog să-i porunceşti lui Sofronie Leca să-mi deie simbria pe jumătate de an şi două oca de rachiu.

— Are să-ți deie ce doreşti. Să-ți înoiască şi straiele. Iar eu am să-ți dăruiesc puşca după care râvneşti.

— Aha! mormăi grav Neculai; bun lucru la vremea primejdiei de folos.

Mavrocosti se veseli în chip deosebit de această vorbă.

— Aşa. Acuma să-mi spui dacă mai ai vre-o pretenție.

— Nu mai am niciuna, măria-ta. Acuma-s liniştit, adăogi el de odată, cu glas schimbat. Pufni şi privi domesticit la Mavrocosti.

Ieşea ca dintr'o vâltoare şi toată înfățişarea lui bărboasă şi zbârlită se alina. Îşi potrivi pletele la tâmple şi înlătură şuvițele care-i atârnau în ochi.

— Măria-ta, grăi el domol, privind cu atenție la Mavrocosti, spunea Leca şi Marandache cum că a venit un Neamț să cumpere pădurea Borzei şi s'o taie.

Lupu ridică ochii şi văzu subt fruntea lui Peceneaga o dungă de spaimă. Subt fruntea lui Peceneaga parcă erau sihlele şi sălbătăciile

— Ascultă, Peceneaga, zise Mavrocosti, cine crezi tu că ar putea să cuprindă codrul Borzei între topoare şi fierăstraie?

— Măria-ta, răspunse pădurarul, oamenii de azi au meşteşuguri crâncene. Eu zic aşa că poate vrai să scoți ceva dintrânsa... Asta se poate. Chiar şi o pădure trebuie să-şi plătească dajdia. Dar încolo ce nevoie ai? Bogățiile măriei-tale cine le poate socoti?

— Banii sunt rotunzi, Peceneaga; se duc de-a dura şi se împuținează.

— Ştiu eu, măria-ta. Când îi vânturi cu lopata, se împuținează şi iar se strâng. Dar să zicem aşa că s'ar duce toți. Atuncea se găsesc alții. Dela Duruitoare, eu am cercetat pe subt stânci şi cătră asfințit, şi cătră răsărit. Tot fac cinci paşi şi stau cu furcuța de alun în dreptul inimii, să vedem dacă nu-mi dă semn. Pân'acuma n'am găsit, dar mai am până ce-oiu călca toate cotloanele pădurii. După cum spui şi măria-ta şi ai găsit şi în docomenturi, comoara aceea a unor voievozi din vechime numaidecât trebuie să se afle undeva. Dacă au avut ei aici stăpânire, apoi aici în Borza au îngropat-o şi numaidecât trebuie s'o fi aşezat în loc tare. Trebuie să aibă numaidecât şi semn: ori izvor, ori stâncă singură care ghionteşte pământul,

ori un stejar în care-i bătut un bour. Iar semnul cel mai bun, când oiu călca deasupra cu piciorul, are să mi-l deie furcuța de alun. Atuncea, măria-ta, vin şi te înştiințez că ți-am găsit comoara. Mai sunt unele nopți, când e lună nouă a lui August: atuncea, de pe tancuri, se poate vedea comoara arzând. Am pândit în doi ani, precum mi-a spus baba Domnica din satul lingurarilor, şi am să pândesc şi anul acesta. Oriunde s'ar arăta flacăra, mie nu mi se poate ascunde locul. Ştiu subt ce frunte de râpă ori în ce şold de stâncă. Eu umblu noaptea prin pădure, cum umbli măria-ta ziua prin odaia asta cu cărți.

În cerdac, Țigăncuşa se arătase a treia oară. Kivi se desprinse din sfatul amical cu Bernard şi întoarse către ea privirea-i ageră.

— Cuconu Sofronie, şopti Constanța, a adus pe Peceneaga, după cum i-a fost poruncit măria-voastră.

III

După ce scăpă dela curte, Neculai Peceneaga se îndreptă iar spre singurătatea lui, ca să-şi poarte rândul nou de straie prin spinării, stânci şi gloduri, în Borza. Era bucuros de puşca dăruită. 0 strânsese, desfăcută şi învălită cu grijă, în traistă, alături de cele două uleioraşe de rachiu, de cutia de cartuşe şi de o bucată de pâne albă. Într'aceeaşi traistă de lână groasă, de care nu se despărțea niciodată, îşi mai ținea şi câteva obiecte disparate, singura lui avere: o oglinjoară, scăpărătorile, furcuța de alun, o cărticică de rugăciuni. Acuma amestecase între ele şi banii simbriei. Supărarea îi trecuse deplin. Umbla alinat, cu pas repede şi elastic, pe cărarea lui ştiută. Marandache îl ajunse din urmă şi-şilăsă calul să umble în trap moale în stânga pădurarului. Peceneaga nu se întoarse spre el. Îşi vedea de drum, râzând în sine. Ştia că lui Marandache îi place rachiul. Îi plăcea şi lui. Umbrele lor se lungeau cătră răsărit peste ogoare, ciocnindu-se şi desfăcându-se.

Merseră aşa o vreme prin tăcerea de asfinţit a locurilor, prin singurătăţi. La fântâna Gruiului Peceneaga se opri şi Marandache descălecă.

— Azi Ţiganii au câştigat un rând de straie... rânji feciorul boieresc.

— Să fie de sufletul morţilor mei... vorbi încet şi grav Peceneaga. Tu să nu socoţi, măi Marandache, că-s supărat pe tine.

— Nici n'ai de ce fi, bădica Neculai. Eu îs omul stăpânirii.

— Ştiu, eşti slujitor vrednic. Stau şi mă gândesc de ce i-oiu fi trebuit eu azi, numaidecât şi aşa de grabnic, lui Lupu Mavrocosti. A vrut să cunosc poate că Neamţu vrea să cumpere şi să taie pădurea? Asta nu-i nicio bucurie. Dar nici nu cred că se poate una ca asta. Am aflat eu aista de dimineaţă, când i-am auzit vorbind pe domniţă şi pe Sofronie.

— Erai acolo?

— Eram ş'am auzit. Fata asta are draci, clătină din cap Peceneaga.

— Are, încuviinţă Marandache. Alte boieroaice ţin pe lângă dânsele câte-o dihanie, ca să poată lepăda într'însa demonii; dar asta n'are nici căţel, nici mâţă.

Pădurarul se gândi un timp, filosofând către sine, însă cu glas:

— Are nevoie de bărbat.

Feciorul boieresc era convins şi el de asta. Se mira însă unde s'ar putea găsi om care să poată pune mâna pe dânsa şi s'o stăpânească.

Nici Franțujii nu-s vrednici de asta, nici alți boieri pe care-i cunoaşte, ori de care a auzit. Iar un om de rând nu poate îndrăzni. Asta mai ales nu se poate, încuviință şi Peceneaga. E os domnesc. Bunica ei a fost Racovițoaică, din Cehan-Vodă. Iar străbunicii lor sunt cei cu comorile.

— Că străbunicii lor au fosit stăpânitori mari, asta se poate, judecă Marandache; dar eu în comorile acelea nu prea cred. Cât au răscolit Țiganii cotloanele pădurii de zeci şi zeci de ani, ar fi dat de ele. Crezi că n-au şi ei ideea lor şi nu le-au căutat?

—— Ştiu, răspunse, cu gravitatea lui, Peceneaga; chiar asta-i dovadă că sunt comori îngropate. Oamenii vechi au ținut minte şi au lăsat vorbă. Numai că Țiganii care au căutat au fost proşti şi n'au avut niciun meşteşug.

— Să fie oare vreun meşteşug pentru asta?

— Nu ştiu; va fi fiind; îl cunoaşte poate măria sa; tu pe mine să nu mă ispiteşti.,

— Bade Neculai, dacă l-ar cunoaşte măria-sa, n'ar vinde pădurea.

— Cum, măi Marandache, tu chiar crezi una ca asta? că poate cineva să dărâme Borza şi s'o ducă de-aci? Asta-i pădure apărată de Dumnezeu, măi Marandache. Dacă n'ar fi apărată, n'ar fi stat până acuma în picioare. Dar iarăşi stau şi mă gândesc, cum am spus şi măriei-sale, că oamenii din vremea nouă au meşteşuguri care altădată nu s'au ştiut. Şi au şi nebunie. Ce-a căutat Neamțu?

— Apoi asta te întreb şi eu pe dumneata, bade Neculai!

— Bine, să zicem că i-or fi trebuind frasini, pentru iroplan, cum spune Sofronie Leca. Să ieie frasini câți îi trebuie şi să se ducă.

— Să-şi ieie frasinii şi să se ducă, mormăi Marandache. Eu din pricina asta nu dorm nopțile, bade Neculai, şi câteodată mă îmbăt de scârbă.

Peceneaga clătină din cap râzând. Vârî o mână cu căngi negre în traistă şi trase pânea albă şi un ulcioraş. Frânse pânea şi dădu o bucată lui Marandache. Desitupă ulcioraşul. Îl întinse tovarăşului său. Tocmai atunci asfințea soarele şi deodată obrazul i se umbri.

— Frate, creştine, murmură pădurarul c'un fel de solemnitate tristă, ia şi cinsteşte întru pomenirea celor care s'au dus şi m'au lăsat singur pe lume, după porunca

lui Dumnezeu. Marandache crezu de cuviință să ofteze adânc; stătu o clipă; făcu semnul crucii; apoi gustă din ulcioraş. Bău şi Peceneaga. După aceea începură a rupe cu dinții din bucățile de pâne, mestecând încet. Pădurarul mai întinse odată ulciorul, apoi îl potrivi în traistă, se ridică şi plecă fără de niciun cuvânt, lăsând pe Țigan la fântână.

Umblă fără contenire, într'un mers spornic, care-i era propriu. Îşi înmlădia trupu 'nainte, plecat din şale, şi picioarele încălțate cu opinci aproape îi fâşâiau pe țărână. Când intră în pădure, lăsă în urmă noapte albastră. Luna era în a treia zi din ultimul pătrar şi răsăritul ei era foarte târziu. Intră în Borza ca într'o negură de funingine şi-şi domoli umbletul, pipăind poteca cu bățul. Merse fără şovăire la coliba lui din râpa de subt Poiana-Vinului. După ce se încredință prin întuneric că toate-s în bună rânduială, scăpără, aprinse foc şi anină ceaunul de mămăligă în cujbă. Îl avea umplut gata cu apă. Îi presură făină, svârli în el o lingură de sare. Apoi pregăti puțină brânză într'o scăfiță de lemn. După ce-şi răsturnă puiul de mămăligă pe fundişor şi ospătă el singur, împresurat de zidurile de întuneric şi ațintit de ochii sălbătăciunilor, îşi alinie iarăşi gospodărioara în colibă, lăsă focul aprins şi trecu în alt sălaş, tainic, într'o sihlă unde fusese vatră de lup şi de hoți. Acolo, într'o tainiță, subt scorbură, îşi potrivi puşca şi cartuşele şi cealaltă avere: banii şi rachiul. Înainte de a ascunde ulcioraşele, mai gustă o-dată din cel neînceput. După asta, cu traista uşurată, se strecură iar în

pădure şi se abătu în poienița lui, unde îşi închipuise el că are bisericuță şi unde îşi cetea în fiecare dimineață rugăciunile. Acolo se chema chiar La-Paraclis şi țineau Țiganii minte că ar fi apucat bătrânii urme de bisericuță de lemn. Va fi fost cândva trăitor acolo un sihastru. Acuma Peceneaga era al doilea.

Prin întunericul opac, pădurarul îşi căută locul şi se aşeză în iarba moale, cu spatele răzimat într-un trunchiu răsturnat. Miroseau puternic în juru-i sânzienele înflorite.

Noaptea era caldă, aşa cum se cuvine să fie în dricul verii. În noaptea aceea a sfântului Ion de vară, se schimbă crângul cerului după porunca cea prea-înaltă şi soarele începe să deie îndărăt. De aceea în zodie e zugrăvit la vremea asta semnul racului. La miezul nopții a rânduit Dumnezeu un răstimp de linişte, când stau în cumpănă toate stihiile, şi cerurile cu stele şi vânturile, — după care dintr'odată toate purced în scădere. Iarna începe a-şi pregăti harmasarii în grajdurile ei din miază-noapte. În acel ceas al cumpenei, Dumnezeu a orânduit pace între toate animalele, jigăniile şi paserile. Le dă şi lumina înțelegerii pentru acel răstimp, ca să grăiască întocmai aşa cum grăiesc oamenii. Oriunde s'ar afla, toate se strâng în sobor şi stau la sfat. Aşa că Neculai Peceneaga aştepta acel ceas al soborului viețuitoarelor din Borza.

Stătu o vreme ca într'o somnie, cugetând la felurite lucruri nedesluşite. Apoi într'un târziu privi cerul miezu-

lui-nopții. Carul-mare şi cel mic îşi întorseseră oiştile de stele. Iar către a-miază se mişcaseră din răsărit semnele Balaurului. Deci se apropia ceasul; mintea i se subție şi vederile i se deschiseră prin întuneric.

În jurul lui era un fel de foşnet pe care de-abia îl prindea cu urechea. Din locurile cele de dedesubt, din tău, ştia că trebuie să suie mistreții. Mai ales cei bătrâni nu se poate să lipsească. Lupii vin din Cazane. Din văile acele ale lor, dese ca peria, ies pe brânci, trec două dealuri şi coboară două râpi, până ce ajung aici la Paraclis. Lupoaicele vin cu cățeii pe de lături şi tot clămpănesc la ei din fălci, alungându-i dela țâțe. Acele clămpănituri — parc'ar fi plesnit vreascuri — le auzea prin tăcere Peceneaga. Bursucii s'aud tipăind pe cărări, caşi iepurii, caşi caprele. Dar pe vulpi nu le poate auzi nici pământul. În streşina poienii fâlfâie buhnele şi huhurezii. Le simte vântul aripilor în pleoape, când ridică ochii la stele. Dar de văzut încă nu le vede. A şuşuit văzduhul o clipă: se chiamă că s'au coborât pajurile pe dâmburi de stejari. Vin şi cocostârcii cei bătrâni, care au avut cuib pe casa lui Neculai Peceneaga, când trăia în locuință omenească. Dar acuma casa-i pustie şi dărâmată, în coasta pădurii, spre satul țigănesc. Stau strâns în furcile fagilor veverițele şi jderii. Stau motanii sălbatici lângă ierunci. Acuma, când se înfioară zvon în poiană, toate sălbătăciunile s'au bulucit şi aşteaptă numai semn de sus, ca să le vie graiu omenesc şi să deschidă soborul.

Acel semn Peceneaga îl simți deodată în inima lui. Ca dintr'o toacă dela o mănăstire din cer, s'a auzit de trei ori: toc-toc-toc. Din văzduhul miezului-nopții începu să ningă o lumină slabă. Şi Peceneaga văzu toate dihăniile, şi jigăniile, şi paserile, în sobor. Se bucură până în fundul ființii lui de mila lui Dumnezeu şi începu să asculte.

— Domnul să fie binecuvântat, grăi pajura cea mai bătrână; eu sânt cea mai aproape de sfinția sa, căci plutesc pe aripi sus până spre scaunul împărăției. Să fie binecuvântat, căci ne dă un ceas de pace şi de înțelegere, cum nu-l au oamenii.

Jigăniile de jos binecuvântară pe Domnul Dumnezeu, mormăind fiecare cu viersul său.

— Am aflat, zise pajura, cum că a sosit pe meleagurile noastre un Neamț din depărtate locuri, care a măsurat pădurea noastră cu ochii şi a prețeluit-o.

— Adevărat să fie? se întrebau bursucii şi lupii.

— Este aici un pădurar cu numele Peceneaga, care-i martor, urmă pajura. Acest pădurar e om de credință al lui Lupu Mavrocosti şi-i caută comoara cea veche, rămasă dela oamenii cei de demult, părinții strămoşilor lui Lupu Mavrocosti. Şi el a oblicit de asemenea sosire a unui venetic şi s'a scârbit. Dar noi musai să ne punem împotrivă cu cângile şi cu clonțul, cu ghiarele şi colții. Noi n'avem nevoie de Nemți şi pădurea asta e sălaşul nostru dela Dumnezeu lăsat.

— Să vă spun eu ce este, hârâi lupoaica cea sură dela Cazane. Oamenii au altă rânduială decât noi. Oamenii agonisesc ca să aibă în zile rele şi să rămâie şi puilor lor. Iară bătrânii lui Mavrocosti au strâns pentru şapte rânduri de pui. Când au ajuns la rând Mavrocosti şi cu soră-sa cea care are draci, s'a văzut că sacul s'a deşertat şi dau cu mâna de fund. Iar până ce le-a găsi Peceneaga comoara, ei trebuie să vândă frasinii din codru. Şi după ce-or vinde frasinii, au să puie toporul şi'n cealaltă pădure. Aşa că noi trebuie să-l mâncăm pe măria-sa, ca să nu mai ajungă asemenea zile, să dărâme ce s'a clădit.

Se amestecă în vorbă şi corbul, care era cel mai bătrân dintre toți.

— Ba mai bine să mâncați pe Neamț. Acela vine şi se vâră unde nu se cuvine; e ca o muscă în lapte acru. Am înțeles cum că Lupu Mavrocosti e cam cu îndoială. Are datorii şi vor să-l scoată zarafii din casele părinteşti, precum mărturisea asară Marandache, la fântână. Pentru aceea i-a intrat în cap lui Mavrocosti asemenea nebunie. Trebuie numaidecât să dați semn lui Peceneaga unde-i locul comorii. Ş'atuncea Mavrocosti se întoarce către Neamț şi zice: Stai! Nu mai dau pădurea. Iaca, pe drumul ista ai venit; pe aceiaşi drum să te întorci

— Aista-i bun. Atunci să găsească Peceneaga comoara.

Cocostârcii ieşiră la iveală şi clămpăniră din pliscuri.

— Acest ticălos pădurar cu numele Peceneaga, glăsui cocostârca, ne-a găzduit multe veri, pe mine şi pe soţul meu. Câteodată, primăvara, când cădeam aici prea de vreme şi dădea câte un îngheţ care prindea bălţile ca într'o cremene, ne primea în casă, lângă vatră, şi ne dădea mămăligă. Pe urmă, când s'arăta iar sfântu-soare şi începeau a curge puhoaiele, ne da drumul pe casă, la cuibul nostru. Muierea lui şi cu patru capii se uitau la noi cu ochii boldiţi. Noi spuneam că ne pare bine de găzduire şi clămpăneam din lemnele noastre, iar ei se bucurau. Aşa a venit un an când a fost războiu între oameni şi când s'a mâncat om pe om. În acel an s'a dus şi Peceneaga cu alţii — şi s'au împuşcat cu puştile, şi s'au împuns cu sulițele acolo pe unde au fost, cu alţi oameni care au fost venit împotriva lor. A răbdat de foame, de frig şi de răni. Şi pe urmă împăraţii împăcându-se, omenirea cea sărmană s'a întors la sălaşurile ei. Asemenea şi acest Peceneaga s'a întors la casa lui, subt cuibul nostru. Iar acea casă era la un colţ de pădure, în marginea ţigănimii. Şi'n acel loc nu s'a văzut slujbaş domnesc venind, ori doftor cu ochelari, ori primar cu cal alb, nimica, de când e lumea asta. Numai moscali din războiu au trecut şi au lăsat sământă de boală. Căci cum s'a plodit acea sământă în muiere şi în copii, au căzut toţi unul după altul, şi acest ticălos pădurar i-a găsit bolind. Într'o zi a murit un copil, în-tr'altă zi altul. Pe urmă au pierit doi. După aceea a murit femeia. Iar Peceneaga a rămas singur, răcnind şi suduind pe împăraţi şi pe Dumnezeu. După aceea a ieşit

afară şi a prins a ni se tângui nouă. Apoi s'a pus şi a săpat cele din urmă gropi şi a astrucat pe copii şi pe muiere, singur, fără popă şi fără cântări. S'a aşezat pe prispă, cu capu'n palme, şi a stat o zi, şi a stat o noapte, şi a mai stat o zi, privind într'acelaşi loc în pământ, până ce de pe acel loc, asupra căruia se uita el, a început a pieri iarba. Sculându-se, a intrat în codru, ca să caute pe Dumnezeu şi să-l întrebe de ce i-a orânduit asemenea pedeapsă. De-atuncea s'a sălbătăcit Peceneaga şi caută comorile lui Mavrocosti. Dar mai întâi şi mai întâi a găsit comoară pentru sine. Un cuvios părinte dela sfânta mănăstire Neamțu i-a dat o carte, şi într'acea carte Peceneaga şi-a citit greşalele şi a înțeles că acolo unde i-a rânduit Dumnezeu pe cei dragi, e mai bine decât aici, pe pământ. Acolo e o grădină încântată; iar pământul oamenilor e numai de năcaz şi de durere. Deci găsindu-şi comoara liniştii, şi-a adus aminte de meşteşugul lui Peceneaga cel bătrân tatăl său, care găsea izvoare şi comori, căutându-le cu furcuța de alun. Pentru dânsul a binevoit Domnul-Dumnezeu să sloboadă comoara împăcării; dar asupra comorilor din Borza stăpânesc încă demonii. Se poate ca Peceneaga să nu găsească nimic cu furcuța lui de alun şi Neamțu are să vie să taie pădurea.

Soborul tăcu un răstimp, lăsând pe pădurar să lăcrămeze şi să smârcâie; apoi când el îşi înalță iar ochii spre stele, sfatul porni din nou.

— Noi zburătoarele, grăi corbul, sântem mai vechi decât jivinele, deci am vorbit întâi şi am arătat ce se întâmplă. După ce-om spune ce avem de spus, se cuvine să-şi arate părerea şi proştii cei cu patru picioare. Dintre toți, cei mai de nimic sunt iepurii. Nici căpriorii nu-s mai de samă, măcar că şi-au pus cornițe. Când a fi vorba de primejdie, ei nu cunosc decât fuga. Îi bate puşca, îi spârcuie câniii. Ei fug până ce cad, căci n'au altă apărare şi altă minte. Însă lupii au înțelepciune şi vitejie.

— Dacă-mi îngăduiți domniile voastre, mormăi lupoaica, eu aşi întreba cine-i şi cum e acel Neamț cu pricina. Am întrebat pe vulpe la ureche, dar nu mi-a putut da răspuns. Domniile voastre plultiți cu aripile deasupra a toate şi l-ați văzut şi pe dânsul, când a cutezat să calce în acest hotar al nostru.

— Fără îndoială că l-am văzut, răspunse corbul. Deci să cunoască toată suflarea din Borza că acel Neamț are un obraz roşcovan şi ochi mititei, dar îndrăzneți. Dar mai ales după nas cată să-l cunoaşteți, căci are un nas cu mult mai mare decât al lui Peceneaga; şi acel nas, cum iese dintre ochi, face un fel de gheb. Aşa că Țigăncuşile dela curte râdeau de asemenea nas. Dar domnița Kivi se uita urât la dânsele şi bătea din picioruş. Însă ele nu se puteau stăpâni. Aşa că, la urmă, a râs şi măria-sa, întorcându-se cu obrazul către fereastră, ca să n'o vadă el. Când intră în pădure, acel Neamț pune pe el straiu şi şapcă de pielcică neagră lustruită.

— Bun, acuma l-am înțeles şi l-am însemnat în mintea mea, îşi luă iar rând la vorbă lupoaica, împărăteasa pajură poate prinde în cângile ei o piatră, purtând-o sus şi lăsând-o să cadă asupra lui. Eu şi cu lupanii mei îl putem pândi la petică. Îl aşteptăm când trece singur şi-i sărim în spate.

Miorlăi şi o dihanie mititică.

— Pot sări şi veveriţile în crengi deasupra şi împrejurul lui, stupindu-l.

Dintr'odată tresări un şuier şi freamătul soborului se stânse.

Lângă scorbura tisei celei bătrâne îşi înălțase capul şarpele pestriț. Şi-l cumpănea încet în laturi şi spre înălțime.

— Voi, paserilor, glăsui el, sânteți mai vechi decât jivinele. Însă mai vechi decât voi sântem noi, şerpii. Noi sântem înțelepciunea cea dintâi şi cea din urmă a pământului. Noi am scos pe om din raiu, ca să cunoască bucuria şi întristarea, şi noi avem să-l întoarcem înapoi, acolo unde nu-i bucurie, nici întristare. Aşa încât noi ştim mai bine decât corbii şi decât paj urile toate ale neamului Mavrocosti şi ale comorilor de subt pădure. Noi am văzut pe cei mai vechi oameni care au fost aici şi cunoaştem tainele adâncului, unde ard comorile cele dintru începutul lumii, şi cele pe care le-au tăinuit oamenii. Deci lăsați-l pe Peceneaga

să caute, până ce, la vreme potrivită, îi voiu arăta eu locul cel adevărat. Voi să ştiți că acea comoară este. Lupu Mavrocosti crede în ea, căci pentru credință nu trebuie înțelepciune. Iar Kivi nu crede, pentrucă e mai înțeleaptă decât el. Vine singură la pădure, descălecă, cercetează poienele, zâmbeşte acestor căprioare proaste care se tem de dânsa, grăieşte cu veverițile, care nu se tem; stă şi ascultă, aşteptând să-i cânte lăutarii cei mărunței, apoi scoboară prin alte poieni şi rătăceşte până la tău şi până la Duruitoare. Acolo uneori se dezbracă şi se aşează subt spume, ca s'o bată apa care curge de sus. Însă ea nu crede că a umblat în preajma comorii şi a călcat peste comoară; căci ea caută altceva.

Dihăniile, jigăniile şi paserile râseră întocmai ca oamenii.

— Eu socot, urmă şarpele cel vechiu, că şi pajura şi lupoaica pot face spaimă Neamțului, precum s'a spus. Însă Neamțu nu-i om care să-şi piardă firea. Neamțu a mai ucis păduri şi jigănii. Aşa că sunt alte lucruri de făcut împotriva lui, fie cu putere, fie mai ales cu viclenie. Mai întâi trebuie să vă spun că şi Borza singură ştie să se apere. Are atâta întindere, stând revărsată peste atâtea ponoare şi râpi, încât nu se poate începe de pretutindeni şi dintr'odată bătălia asupra ei. Încă n'au lucrat faurii căruțele care să poată intra în asemenea locuri tari; nici n'au născut boii şi caii care să poată sui acele căruțe pe pereți. Dacă, anul acesta, au curățit un loc, la anul pădurea îl cuprinde şi îl ia în stăpânire iar. Dacă v'aduceți

aminte, într'un rând, Mavrocosti a vrut să sape iaz devale, unde-i păşunea voastră ori locul vostru de desfătare vara, ori locul vostru de vânătoare. Deci a adus Talieni ş'au săpat, ş'au cioplit piatră pentru stăvilare, au adâncit locul. Şi cum e în astă-noapte, Talienii se bucurau că pun temeiul poprelıştii ş'au să dobândească o parte din bani. Iată că spre ziuă au venit împotriva pădurii nouri anume chemați; au duruit tunetele; s'au desfăcut puhoaiele şi s'au vărsat în săpătură toate glodurile din toate râpele. Aşa că dimineața meşterii tallieni se uitau şi nu mai cunoşteau nimic. Acuma acolo este iar ca mai de demult şi de Talieni nu s'a mai auzit, deşi Lupu Mavrocosti tot n'a învățat a cătare minte. Mai este, sus, în coasta pădurii, un sat al meşterilor lingurari. Să ştiți că şi oamenii aceia negri care trăiesc acolo au putere. Au putere nu numai din năcazul şi din mânia lor. Este acolo unul Samur, care-i părinte lui Marandache. Acel Samur scobeşte coveților cele mai mari care s'au văzut pe lumea asta şi lucrează din briceag linguri cu coada în chip de pasere măiastră. Samur bătrânul a chemat pe babele satului țigănesc şi s'a stropşit la ele. Iar ele îndată s'au dus pela bordeiele lor şi au căutat frigările, şi, cum a dat ziua în geană de amurg, s'au pus a face vrăji şi a boscorodi. Mavrocosti şi Kivi au să audă de asta şi au să râdă; dar să ştie toți locuitorii cei noui ai pământului dela cei vechi că vrăjille au putere asupra oamenilor şi asupra lucrurilor, aşa cum au şi stihiile. Deci amestecându-se vârtutea cu viclenia, se va plini voia lui Dumnezeu.

— Să se plinească voia lui Dumnezeu... hotărî pajura din înălțimea ei.

Toate dihăniile, jivinele şi paserile murmurară, cloncăniră şi țiuiră aceste vorbe.

Semnul balaurului sclipi şi el din stele, în crucea amiezii.

Balaurul de sus răspunde şarpelui de jos, cugetă în sine, cu uimire, Neculai Peceneaga. Se făcuse linişte deplină. Ieruncile îşi țiuiră fluierăturile lor întrerupte. Din crengile cele mai de sus ale frasinului chiar deasupra lui Peceneaga, bâzâi cucoşelul sălbatic, foindu-şi aripile în jos şi răsfirându-şi coada în sus. Era cea mai sfioasă sburătoare, pe care oamenii n'o văd niciodată ziua. După ce bâzâi, grăi către Peceneaga.

— Eu, bade Neculai, nu mai pot răbda atâta tulburare. Îmi iau cele trei găini ale mele şi mă mut la munte.

Îşi răsfiră iar penele şi bâzâi din nou. Abia atunci îi răspunse dela coliba de subt Poiana Vinului, cucoşul lui Peceneaga.

Toate vietățile adunate se pregătiră de despărțire. Vulpea ascultase cu o mirare pe care şi-o înoia în fiecare noapte, din veacuri, cântarea depărtată dela colibă.

— De ani şi ani nenumărați, zise ea către sobor, stau şi mă ciudesc fără să dezleg ce taină are cucoşul, de se trezeşte din somn şi cântă. Să zicem că aluneca când mă

apropii eu de soațele lui, care mie îmi trebuiesc foarte, el pricepe şi dă veste de pază. Dar de unde ştie el ceasurile mai bine decât oamenii? Ziua le cunoaştem şi noi, după soare. Dar noaptea, când nici nu-i lună, ce semn primeşte el şi de unde, ca să ştie măsura timpului? Şi cum îşi iese din somnul lui şi dă glas?

— Vulpile au să se minuneze de asta până la istovirea veacurilor, răspunse şarpele.

— Dar domnia-ta ştii?

— Eu ştiu, însă nu spun, ca să nu afle oamenii. Dumnealor se pot lăuda cu multe cunoştinți; asta însă n'o ştiu şi li se ruşinează semeția. Pot să vă spun numai atât că cucoşul cântă fără să ştie, ca să vă fie uimirea şi mai mare.

La aceste vorbe, soborul se desfăcu. Paserile fâşâiră în zbor. Animalele tipăiră pe cărări şi pufniră prin desimi. După uşor freamăt, poiana se alină. Cornul lunei se arătă printre borbobe de crengi. De pe un sânger, dela doi paşi, huhurezul privi ou ochi de om la Peceneaga şi râse cu spaimă.

IV

Amândoi primarii erau personagii considerabile şi renumite.

Cel dela Necşeni, Ghiță Gheţu, avea un trup mărunt şi prizărit, însă cu atâta se dovedea mai fudul la înfăţişare şi i se dusese faima pentru îndârjirea lui.

Pe cel dela Bălăneşti îl chema Nastasă Roiban. Zidire măreaţă: lat în spate şi un metru nouăzeci înălţime. Petrecerile şi prietinia lui erau vestite în ţinut. Pecât era el de blând, pe atât Gheţu era de aprig. Lui domnu Nastasă nu-i scăpa nicio veste, ori de unde ar fi fost, căci citea în fiecare zi, din cap în coadă, gazeta dela Bucureşti. Lui Ghiță Gheţu nu-i trebuia nicio veste.

— Nu-mi vorbi de nimic, Nastasă, zicea el în ziua aceea de târg tovarăşului său, pe când stăteau în umbra şopronului lui Zeidel Abramovici; mie nu-mi fac trebuinţă veştile de prin gazete. Cel puţin dacă ar fi bune! îmi poţi dumneata arăta o veste bună? Aşa-i că nu-mi poţi arăta? Atunci mai bine nu-mi spune nimic. Ştiu eu că pe lumea asta toate merg rău, aşa că nu-i nevoie de gazeta dumnitale

ca să-mi dovedească asta. Dacă toate merg rău, însamnă că trebuie să facem o schimbare, ca să meargă măcar unele mai bine. Nici într'asta n'am nevoie de hârtia dumnitale tipărită, căci planuri am eu câte pofteşti. Dacă ar catadixi cei mari să mă asculte pe mine, m'aşi încumeta să le dau eu oareşicare proiecte. Dacă n'a merge, după aceea, țara bine, să nu-mi spui pe nume.

— Lasă reformele, Ghiță, răspunse cu blândeță Roiban. N'avem nevoie de nimic; avem nevoie de pace. Lasă lumea să meargă aşa, că merge bine.

— Eu nu vreau s'o las, răspunse cu aceeaşi blândeță, însă cu îndârjire ascunsă, Ghiță Ghețu. Dacă ar merge bine, aşi lăsa-o, însă nu merge bine.

— Îți spun eu, cucoane, că merge bine.

— Nu merge bine.

— Atunci aşi pofti să cunosc ce nu-ți place dumnitale.

— Ehe! câte nu-mi plac mie!

— Mă rog foarte mult să-mi spui dacă nu-ți place vinul lui Zeidel.

— Nu-mi place.

— Ai spus că nu-ți place? E vin de Uricani.

— Poate să fie de unde-a fi; nu-mi place.

— La asta nu mă aşteptam, să nu-ți placă vinul de Uricani. Altădată îl lăudai.

— Acuma nu mai laud. Acuma socot că mai bun lucru decât apa, aşa cum a lăsat-o Dumnezeu, nu se află pe lume. Sânt partizanul reformei lui Boerebista.

— Cine-i acela ?

— Dacă vrai să ştii, pot să-ți spun. A fost un om şi jumătate.

— Nu mai trăieşte?

— Cum să mai trăiască dacă a murit?

— Hm! Cum îi zice?

— Boerebista.

— Ei şi ce scofală a făcut acesta cum îi zici dumneata?

— A făcut ce-ar trebui să facem şi noi. A desființat velnițele şi viile.

— Ştii că ai haz, Ghețule? Dacă ar fi să se desființeze, s'ar desființa şi fără dumneata; însă nu se desființează pentru ca nu se poate.

— Ba se poate.

— Bine, fie cum spui; nu vreau să te supăr; numai să-mi scrii pe o bucățică de hârtie numele acelui om ciudat. Iar până ce s'or desființa viile, eu aşi fi de părere să nu beau apă, că tare-i rea apa asta din târg dela Dobreni. Venit-am până aici atâta cale, dumneata dela Necşeni şi eu dela Bălăneşti, ca să bem apă sălcie?

— Ba n'am venit pentru asta.

— Atunci dă la iveală un proiect: ce să mai aducă pe lângă vin? Câte-o bucată de friptură dela coada a treia? ce zici?

— Eu nu zic nimic. Eu azi nu mânânc carne, că-i Duminică.

— Atunci ce mănânci dumneata Duminica, frate dragă? Peşte?

— Nu mănânc peşte. Am să mănânc nişte fasole fiartă.

— Vai de mine, domnule Ghețu, cum s'ar putea una ca asta? Atunci ce mănânci dumneata Miercurea? Poate vrai să spui că Miercuri ai să mănânci carne?

— Am să mănânc, dacă am să primesc o ştire.

— Care ştire?

— 0 ştire dela trupul meu. Astăzi trupul meu mă înştiinţează să mânânc nişte fasole nouă cu castraveți murați.

— Măi, măi, măi! mari-s minunile tale, Doamne! Domnu Zeidel! Vină 'ncoace, domnule Zeidel!

— Poftiți, cucoane Nastasă.

— Domnule Zeidel, prietinul acesta nu pofteşte friptură de care-mi faci mie.

— Nu-i nimic, eu nu mă supăr; lui cuconu Ghiță să-i dăm o fleică.

— Nu pofteşte nici fleică. Prietinul meu vrea fasole nouă dulci cu castraveți murați. Ai nişte fasole nouă, domnule Zeider?

— Am. Am fiert pentru mine.

— Ai poate şi castraveți murați?

— Cum nu! specialitatea stabilimentului!

— Atunci ştii ce, domnule Zeidel? Vreau să-i fac o plăcere lui Ghiță Gheţu. Adă-mi şi mie fasole.

— Ţ! nu aşa, se oțărî Ghiță Gheţu. Eu am spus că nu-mi dă gust coada a treia. Dar dacă este fleică, afacerea se schimbă. S'ar putea spune că nu-mi mai trebuie fasole dulci.

— Măi, mare poznă, oameni buni! Spune de unde să te iau, omule? Să-ți aducă apă?

— Dacă zici că-i sălcie, să nu-mi aducă apă.

— Să-ți aducă fasole?

— Nici de cum!

— Atunci spune dumneata singur ce să-ți aducă.

— Mie nu-mi trebuie nimic.

— Foarte bine, zâmbi Zeidel, aduc eu câte-ceva, după cum m'oiu pricepe. Poate să se potrivească cu gustul unor drumeți, într'o zi ca asta.

— Să ştii că ai să faci bine, Zeidel, suspină Roiban, lăsându-se pe speteaza scaunului.

Privi cu plăcere spre prietinul său; avea o mare dorință să-l îmbuneze. Însă Ghețu se uita amărât într'o parte, ținându-şi trupul semeț pe scaun şi gâtul țeapăn.

Zeidel se retrase discret, închizând dintr'o pleoapă, ca un bun cunoscător de muşterii. Negustorul acesta, renumit pentru vinurile lui, avea o înfățişare neagră şi sprâncenată. Carnea de pe trupu-i scund şi îndesat era bătută cu lopata. Avea însă mişcări iuți şi era când la grătar, când în pivniță, când la tejghea, cârmuindu-şi cei doi băieți de ajutor cât cu o voce moale şi groasă, cât cu felurite fulgerături ale obrazului lui păros.

— Repede! dădu el semn, cu sprâncenele înălțate. Patru perechi de cârnăciori!

Era ora opt dimineața, la începutul lui Iulie. Târgul îşi începuse fierberea. Multe sate înfundate pe văi vasluiene dăduseră năvală în adunătura aceea de maghernițe, între hârtoape de gloduri vechi. Drumuri de țărână se adunau într'acolo, cotind pe colnice şi pe râpi. Oamenii le străbăteau subt nouri înalți de colb, în cară cu boi ori în căruțe cu cai. Unii aduceau de vânzare cei din urmă saci de păpuşoi ori de orz din anul trecut, ca să facă bani pentru unelte nouă: venise vremea de secere şi de coasă şi holda acelor meleaguri se vestea îmbielşugafă. Era şi o grabă de tranzacții cu negustori care adunau în hambarele târgului pâne albă. Se vestise că se dă arvună cu foarte mare uşurință de către furnizorii de ovăs ai armatei. Femeiele găseau cel mai potrivit prilej ca să cumpere flori artificiale şi pieptene de cap. Şi coasă, şi pieptene, şi floare, şi ață, şi acadele, şi cafea turcească, şi stambă, şi sare, şi gură de ham se găseau în aceeaşi prăvălioară cu acoperiş strâmb.

Un stabiliment ca al lui Zeidel nu se mai afla şi acesta era rezervat oamenilor însemnați, între care se numărau mai cu samă cei doi primari, buni prietini. Cine se putea pune cu domniile lor? Unul era un om care cetea în fiecare zi gazeta. Celălalt era un omuleț care putea să stea de vorbă şi cu Regele, aşa de ascuțit colț avea; căci învățase mai multe glasuri într'o şcoală mare, la Iaşi. Pretorul nu se arăta decât foarte rar şi era un băitănaş tânăr. Judecă-

torul din Dobreni, cărturar înalt, slab şi tăcut, nu apărea niciodată în adunarea iarmaroacelor. Cât despre Mavrocosti, el trecea ca o furtună, în droşcă cu patru cai. Până la dânsul era departe; el era sus; i se închinau toți ca unei adevărate stăpâniri; pe dânsul nici nu îndrăzneau să-l numere între oamenii de rând. Mai degrabă prințesa Kivi avusese curiozitatea să treacă în pasul calului pe ulița târguşorului, privind amuzată, câteva minute, acele improvizații de prăvălioare şubrede cu mărfuri speciale pentru populația rurală. A şi rostit chiar câteva cuvinte, întrebând ceva. S'au năpustit din zece părți Evreii, ca să-i răspundă. S'au ruşinat, mai ales femeile, pentru marfa care atrăsese Domniței luarea aminte. Era vorba de covrigi înşirați pe sfori, în ferestrele prăvălioarelor.

— Bine văzut şi bine ales! declarase domnul Nastasă Roiban. Să ştii şi dumneata, domnule Ghețu, că aceşti covrigi sunt subțiri şi uscați, însă foarte tari. Cu ei am făcut eu nu numai odată chef. Am făcut chefuri de mii de lei şi cu alte lucruri de doi bani. Căci omul nu petrece cu cineva ori cu ceva, cât cu ce are el în sinea lui.

— Eu sânt de altă părere, s'a îndârjit domnul Ghiță Ghețu, şi socot că marfa asta ar trebui desființată.

— Cum s'o desființezi, frate dragă? Se supără prințesele. Poate vrei să le desființezi şi pe dânsele?

— Nu vreau cu niciun preț, s'a împotrivit din obişnuință primarele Necşenilor, ceeace l-a încântat pe Roiban.

— Ştii ce? s'a îndreptat el, în ziua aceea către Zeidel, făcându-i semn cu ochiul; mie nu-mi trebuie cârnăciori, chiar dacă le-ai spune mititei, ca la Bucureşti, şi s'ar topi în gură.

— Ba de ce ? să-i lese aici, bre Roiban, a hotărât Ghețu; şi să mai aducă şi altele câte sunt de cuviință.

Celelalte de cuviință erau vinul şi castraveții murați.

Îndeletnicindu-se astfel cu bunătățile firmei Zeidel şi cu plăcerea prietiniei la ora opt dimineața, cei doi primari urmau să-şi spuie părerile lor despre lume şi despre viață, nu pentru că era nevoie şi aveau vreo datorie să facă asta; dar din pricină că vinul într'adevăr era foarte bun şi întărea pe fiecare în temeiul naturii lui intime. Când atacă friptura la grătar din coada a treia, Ghiță Ghețu găsi de cuviință să protesteze iarăşi împotriva lipsei şoselelor. Cât îşi bat guvernanții capul să soluționeze o atare problemă, — degeaba! Ei bine, domnia-sa are o soluție. Cu asemenea soluție avem drumuri.

— Care soluție? se crezu dator să întâmpine Roiban. Deşi mie mi-ar trebui mai curând prundiş, să zicem că ai soluție.

— Desigur că am.

— Bine, să zicem că ai. Dar eu trăiesc bine şi fără şosele. Crezi dumneata că am să-mi bat eu capul cu şoselele?

— Dumneata nu, dar cei mari.

— Dumneata nu eşti mare şi văd că-ți frământi mintea. Lasă'n pace şoselele. Aşa-i că-i bună friptura?

— Mie nu-mi place.

— Apoi dumnitale nu-ți place nimica; ai pofti numai o şosea bună dela Borza la Necşeni şi dela Necşeni la Dobreni, şi de la Dobreni la gară, ca să umble afacerea cea nouă.

— Care afacere nouă? Nu vreau să cunosc nicio afacere nouă.

— Afacerea Franțuzului care a cumpărat pădurea.

— A, nu, nici nu m'am gândit la asta. Mai întăi, să am eu o putere, aşi face lege să nu se taie pădurile. Asta aşi face, dar nu drum, să le transport.

Asupra acestui cuvânt, spus cu delicateță însă cu tărie, descălecă Sofronie Leca, după ce stătuse o clipă în laturea drumului, ascultând. Găsi pe Gheţu cu ochii mai aprigi decât de obiceiu şi pe Roiban desfăcut din toate încheieturile, cu cuțitul în pumnul drept şi cu furculița în cel stâng ca nişte arme, cu obrajii trandafirii asudați, cu ochii mici înecați într'o bură: nu se mira de loc de apariția lui Sofronie. Gheţu tuşi, ca să se înțeleagă că a băgat de samă şi că are a-şi spune cuvântul.

— Cei cu părerea de bine sosesc călare, îşi îndulci el glasul.

— La urma urmei aşi putea să mă bucur, se învoi Sofronie Leca, trăgându-şi cu linişte un scaun şi aşezându-se între cei doi primari.

— Aşi putea să mă bucur şi eu, se veseli Roiban.

— Iaca, eu mă întristez, li se împotrivi primarele dela Necşeni. Eu aşi avea motiv să mă bucur mai mult: oamenii mei pot avea folos cărăuşia şi alte treburi ale exploatării; primăria are de înregistrat contracte, de perceput dări; şi cu toate acestea iată, eu nu mă bucur.

Sofronie se miră:

— Care acte? Măcar că eu doresc să se taie pădurea, dar prinţul nu cred să îngăduie oamenilor din Necşeni cărăuşie în Borza. Nu vrea niciun fel de amestec. Nu mi-a spus anume, dar înţeleg eu, că aşa trebuie să fie. Dealtminteri, anul acesta avem s'avem o recoltă aşa de îmbielşugată, încât de mâni am să te poftesc, domnule primar, să primeşti listele de cărăuşie şi să întocmeşti contractele pe toată iarna. Avem treburi pe moşie, ca să cuprindem toate braţele Necşenilor.

— Aşa crede Lupu Mavrocosti?

— Aşa mi se pare.

— Ei, dacă crede el aşa, vom face aşa. Ar fi fost bun un drum; dar mai bine că nu este.

— Ba un drum aşa, cât ai bate în palme, ar fi nici că se poate mai potrivit, oftă Roiban, după ce ascultase foarte atent şi cu răsuflarea oprită. Acuma dacă şi-ar arăta Ghețu sistemul lui, ar fi minunat. Folositor ar fi mai ales drumul de intrare în Borza. Însă Ghețu nu vrea.

Ghețu îşi săltă în sus grumazul:

— Parcă poate să-mi facă cineva ceva? Nu vreau şi pace!

Zeidel crâşmarul se oprise în preajma sfatului, după ce depusese un păhărel de drojdie pe masă, în fața administratorului.

— Îmi dați voie? interveni el cu vocea-i joasă. Este cine să facă şosea. Franțuzul are atâtea parale, încât poate dura în Borza drum de asfalt, ca să iasă lumea dela noi la şpațir. Şi n'are numai parale. Are, mai ales cap. Cum ți-a organiza el o tăiere şi un transport, nu se află în țara asta inginer să facă mai perfect. A luat măsuri pentru tăiere; a numit agenți pentru transport. Înțelege să plătească bine cărăuşia. Are un cont şi la mine. Dacă poftesc oamenii din Băjăneşti să meargă la iarnă în Borza pentru transport, noi putem da arvună. Are să vie însuşi domnul inginer la fața locului şi are să poftească la înfățişare pe domnul primar din Bălăneşti. Are să fie bine.

— Eu nu fac transport, hotărî Ghețu.

— Avem să vedem.

— Eu nu fac transport!

— Bine, am înțeles. Poate nici domnul inginer nu ține să se amestece în Necşeni. Acolo-s oamenii prințului. Dacă dă Dumnezeu recoltă cum s'aude, au ei inginer mai bun care să-i întrebuințeze, pe domnu Leca.

Sofronie îşi bău păhărelul dintr'odată şi tuşi uşor.

— Nu ştiu dacă s'ar putea face tăierea cu lingurarii, se miră el. Moldovenii noştri de aici nu obişnuiesc meseria asta; iar Țiganii, în vremea iernii, stau mai mult pe cuptor; când şi când ies pe prispă, ca să vadă din cotro bate vântul.

— Este leac aflat şi la asta, răspunse imediat Zeidel. Au plecat doi agenți în Cehoslovacia ca să aducă Huțuli. Aceia îs tăietori de păduri decând lumea. Cum or intra ei cu topoarele şi cu beschiile, gata! Aici a fost odată pădure; acuma nu mai este pădure! Să poftească oamenii din Bălăneşti şi din Joldeşti şi din Dumeşti s'o încarce şi s'o transporte la gară.

Oamenii se opriseră în ulița strâmtă şi ascultau, interesați. Împunşi ca de bolduri de cele auzite, se mişcau dintrodată prin soarele fierbinte spre alte grupe de săteni.

Primarele dela Bălăneşti se ridică însfârşit din scaun întru toată măreția lui; scoase din buzunăraşul dela piept o batistă curată, frumos păturită, o privi şi o aşeză cu grijă la loc, se pipăi în alte părți ale trupului şi trase din buzunarul din stânga al pantalonilor o altă pânză mototolită de întrebuințare şi începu să-şi tamponeze obrazul congestionat. Părea preocupat şi i se ofilise întrucâtva floarea veseliei.

— Om vedea ce-a mai fi, zise el. Eu mi-am făcut rânduiala mea de dimineață; de-acuma cu atâta-s până la masa dela amiază. Mă duc să văd ce mai este prin târg. Ne vedem pe urmă, domnule Zeidel.

— Eu însă, negustorule, hotărî promt şi sever cel din Necşeni, te rog să-ți notezi că n'am a-ți spune nimic. Părerea mea este că ar trebui să desființăm agenții şi intermediarii.

— Eu n'am nimic contra, se apără, zâmbind tainic Ovreiul şi lepădând cu degetele ceva nevăzut de pe piept. Faceți cum credeți, faceți cum ştiți; mie nu-mi pasă la urma urmei de Franțuz, numai să ne fie bine nouă şi să trăim ani mulți pe pământ. Dumneata ce spui, domnule Leca? Domnu Sofronie Leca tace şi nu spune nimic.

Leca îşi bătu cisma de lac cu harapnicul împletit. Scoase apoi o monedă şi o aruncă pe masă, lângă păhărelul gol. Atinse mâna lui Nastasă Roiban, care se grăbea să se retragă; privi lung spre îndârjirea statornică a lui

Ghiță Ghețu şi trecu spre buiestraşul său, care-l aştepta neclintit, în şanț, lângă şandrama. Când se ridică în şa şi privi asupra singurei uliți a târguşorului, avu impresia că se petrece ceva ciudat. Înțelegea el prea bine ce este. Ca fecior de răzeş, moştenise dela uncheşii săi bănuiala şi viclenia în afaceri. Aşa că spionă un timp cu coada ochiului pe Ghiță Ghețu, care sta tot dârz în scaun şi nepăsător, însă de o nepăsare cam suspectă. Roiban umbla fără scop dela o tarabă de mărfuri la alta, aşteptând, de sigur, vremea să se întoarcă la negustor. „Aici, la Zeidel, se gândi răzeşul, s'a deschis o năzuină, ca pentru vulpi. S'a aflat un Franțuz, care se lasă de bună-voie jumulit".

La bazarurile dughenițelor rămăseseră mai mult muieri şi copile. Bărbații se strânseseră roată în trei cisle, la trei răspântii. „Veştile merg aici pe un adevărat telegraf fără sârmă", zâmbi Leca.

Prin soarele copleşitor bătând din plin peste golul fără plantații şi grămădirile de lemne moarte, Leca văzu un om care părea singur, complect despărțit de ceeace agita pe alții. Îi venea întru întâmpinare, cu repeziciune. Era Marandache. Se vedea că-l caută.

— Cucoane Sofronie, grăi el, alăturându-se de buiestraş; aman! să ştii că se întâmplă o poznă cu lingurarii noştri. Leca opri.

— Eşti om în toată firea, Marandache. Linişteşte-te. Ai vorbit cu mine. Nu cumva ai dat zvon şi ai făcut vâlvă?

Feciorul boieresc clătină cu energie din cap:

— Nu, cucoane Sofronie, nu-i ceeace crezi dumneata. Adică este şi asta, pentrucă fără asta nu şi-ar fi ieşit Ţiganii din fire. S'a iscat alta.

— Dacă-i altceva, atunci nu-i asta. Şi dacă nu vorbeşti lămurit, eu nu-s tatu-tău Samur, să dezleg tainele.

— Aman cucoane Sofronie; se află şi taica meu venit în târg şi mă trimete chiar el să cer sprijin dela domnia-ta. Dacă nu ne dai o mână de ajutor, fac lingurarii răscoală.

— Dar grăieşte odată, Marandache; ce este? Unde-i taică-tu?

— Taica e aici la Bercu în crâşmă. E beat. A băut de supărare mare, cucoane Sofronie.

— I-ai vorbit de Borza?

— Lasă asta, cucoane Sofronie. Într'acea treabă are el decât noi altfel de putere, care are să se vădească la timpul său. Alta-i pricina. A murit chiranda lui Gotcu. După cum e rânduiala, Ţiganul s'a dus la popa din Bălăneşti, ca să vie s'o îngroape. Zice părintele că nu poate; e la secerat orzul şi n'are vreme. Se roagă Ţiganul frumos, la urmă îl suduie; părintele Cristea nu poate lăsa orzul.

Aşa că stă femeia de trei zile neîngropată. Atunci s'a sculat taică-meu Dima Samur şi s'a înfăţişat la preot el singur. Nici de taică-meu nu vrea să asculte. Văzând una ca asta, s'au burzuluit lingurarii; nu mai vor să ştie nici de jude, nici de mine; au pus mâna pe reteveie şi pe nişte funii de tei şi vin asupra târgului, să găsească pe părintele Cristea, să-l lege şi să-l ducă cu sila să îngroape Ţiganca. Aşa-i de supărat Samur judele de treaba asta, că a băut o garafă de rachiu şi acuma a mai cerut una. Te roagă pe dumneata să faci ce-i şti, să ridici din partea lor plângere la măria-sa prinţul, să poruncească părintelui nostru Ambrozie din Necşeni să slujească îngropăciunea. Părintele Ambrozie e suflet blând şi cuvios şi s'or împăca tare bine lingurarii cu dânsul. I-or ieşi întru întâmpinare în genunchi, numai să se milostivească să vie cu Dumnezeu până subt pădure; căci popa Cristea e un şturlubatic, se leapădă de lingurari şi-i ia în batjocură. De aceea şi vin Ţiganii asupra sfinţiei sale cu războiu.

— Du-mă Ia Samur, porunci Leca, descălecând.

Marandache călăuzi pe administrator până la cea dintăi crâşmă. Acolo, în uşă subt şiragul de covrigi, sta judele lingurarilor în straie rupte şi petecite, având însă pe deasupra un ilic frumos albastru cu nasturi rotunzi de argint. Sta la pământ cu picioarele încrucişate subt el, împovărat de o mare întristare, cu pletele în ochi. A doua garafă de băutură era deşertată pe jumătate. Ţinea în dreapta, privindu-l ţintă, păhărelul verziu de sticlă groasă.

Leca păşi până la el, aducând şi calul persienesc subt covrigi.

— Ce s'a întâmplat, domnule jude? întrebă el cu seriozitate.

Bătrânul îşi holbă ochii, întoarse barba-i albă zbârlită şi sprâncenele negre, şi puse la pământ păhărelul. Săltă numaidecât în picioare, clătinându-se pe arcuri.

— Nu ne lăsa, cucoane Sofronie! strigă el cu spaimă. Mai ales acuma nu ne trebuie bocluc şi răscoală. Sântem oamenii dumnitale; pentru dumneata mergem la moarte; numai să nu laşi pe Ţigani să nebunească de istov. Destul fierb ei pentru altele; acuma vor să sară ca proştii în baltă şi să mă facă de râs şi pe mine, om bătrân.

Leca privi o clipă înainte-i, cu sprânceana încruntată.

— Ascultă, moş Dima, grăi el c'o voce moale, care cădea numai între ei; pentru un prietin ca dumneata să ştii că sânt în stare să-mi pun obrazul, şi am să răspund eu în faţa lui Lupu Mavrocosti pentru porunca pe care am s'o reped părintelui Ambrozie, ca din partea măriei-sale. Încalecă în dosul lui Marandache şi ieşiţi înaintea lingurarilor. Întoarceţi-i înapoi. Din urmă vă calc şi eu, şi vine şi preotul.

Obrazul bătrânului Dima Samur străluci deodată, luminat dinlăuntru. În clipă îi pieri slăbiciunea încheieturilor. Se aplecă şi ridică garafa, umplând păhărelul verziu, ca să cinstească pe administrator. Sofronie Leoa primi fără

sfială păhărelul; îşi dădea samă că, în clipa aceea, se desăvârşea alianța cu o putere. Închină ritualic, vărsând o picătură. Când dădu înapoi păhărelul, bătrânul jude îi sărută de trei ori mâna dreaptă.

V

Zeul verii era în cea mai mare splendoare şi putere; aşa de copleşitor, încât, la amiază, plantele şi animalele păreau fulgerate; nu erau însă decât pline de un prisos de energie.

La o margine de mirişte de orz, subt un colnic, Lupu Mavrocosti văzu un pâlc de oi grămădite cu lâna una în alta, roată şi cu capetele aplecate la mijloc, caşi cum ar fi ascultat freamătul cuptoarelor din mijlocul pământului. Stăteau neclintite subt soarele de Iulie şi primeau la boturi răsufletul ierburilor. Miliardele de cosaşi, specii mărunte de lăcuste de toate colorile, sfârâiau asurzitor în întinderile vaste; zvonul lor tindea să se statornicească în tâmplele lui Lupu ca un cântec propriu al urechii interne. Când şi când, la cotiturile drumuşorului printre lamuri, ori la o coborâre într'o vălcică, dădea peste pâlcuri de copaci care abia îşi clăteau frunzişul; turturele băteau din aripi şi-şi luau alene zborul; un popândoc îl aştepta neclintit la marginea pulberei, până ce simțea cutremurul roților paneraşului şi trapul calului; atuncea intra cu regret în căsuța lui subpământeană, ca să iasă iarăşi în urmă, să

cerceteze cu curiozitate , ce a fost; paseri străine pluteau în înălțime; mai sus de ele stăteau alcătuirile fantastice ale nourilor albi de vară; zarea, pe întinderile câmpiilor, tremura într'o flacără de coloarea aerului; când se opri la o răspântie a lanurilor, ca să se orienteze, Mavrocosti auzi un buratic într'un plop, cerând ploaie; sunetul sacadat al guşei lui albe cuprindea în el o bucurie a întregii firi, care răspundea bătăilor inimii omului. Lupu simțea şi el, ca toată firea, oboseala şi în acelaşi timp deliciul şi forța verii. Girezile de orz erau gata. Dincolo de ele, în valea celor doi peri, secerea grâului era în toiu. Mai erau şi alte lanuri unde se pornise seceratul. La capătul unuia din ele trebuia să găsească pe acel tăcut şi vrednic slujitor Sofronie Leca, pentru care începea să aibă deodată dragoste şi prietinie.

Leca prevăzuse recolta aceasta. Mavrocosti se îndoise. Acuma vedea că prezicerile administratorului sânt covârşite de realitate. Avea o părere de bine care-i râdea în toată alcătuirea fizică; era în el aceeaşi lumină care vibra în cuprinsuri, în pământ, în cer şi în toată zidirea vie. Când plecase el de-acasă, Kivi, gata de plecare şi ea în altă parte, fredona un cântec, ca niciodată, şi înălțase brațele, voind să cuprindă soarele.

Buraticul tăcuse deodată, observându-l poate de pe frunza lui nevăzută.

În tăcerea cuprinsurilor porni mormăitul depărtat al unei batoze.

— Aşa este, murmură Mavrocosti. Sofronie mi-a comunicat că astăzi începe treerul orzului lângă Arini. În clipa asta a dat drumul locomobilei. Deci îl găsesc acolo. Trebuie să cotesc la stânga şi să trec dealul.

Îşi călăuzi din hăţuri calul pe lângă grâie în care începuse secerea. Linii de secerători erau împânziţi prin ploaia de lumină; se înălţau, se aplecau, făceau să le strălucească instrumentele graţios curbate ca un craiu nou, agitau o clipă deasupra capului un mănunchiu de spice. O femeie stătu cu mânile în şold şi începu un cântec tânguitor, îndulcit de depărtare. Se înălţară alte capete înfăşurate în broboade albe şi'n frunze de brustur. Melodia conteni brusc. Rândul întreg făcu aceeaşi mişcare de aplecare asupra spicelor. Fusese observat.

— Femeile lucrează foarte harnic la secerat, îşi zise Lupu; şi după aceeaşi observaţie a lui Leca, cât le umblă manile, nu-şi contenesc vorba.

Erau secerătoare din Necşeni şi din alte sate. În vreme ce adunau cu secerea mănunchiul de spice, urmăreau pe subt cotul stâng trecerea prinţului şi vorbeau într'adevăr, comunicându-şi felurite observaţii. Totdeauna umbla el aşa, pe departe şi tăcut. Poate-i mut, glumeau unele. Are o boală de piept, era încredinţată alta; de aceea se tot duce

prin țări străine, să se caute. Nu-i numaidecât bolnav; pare om ca toți oamenii, după cât spun cei ce-l văd de-aproape; însă-i cam smintit de învățătură. Are o odaie cu păreți numai şi numai de cărți. Nici nu vra să-şi ieie soție; are de gând să se ducă la o sfântă mănăstire să se călugărească; ş'apoi s'a face vlădică ori mitropolit. Cine ştie ce gânduri va fi având şi de ce nu-şi ia femeie; poate-i legat de vreo vrajă. Dac'ar fi trăt mă-sa, domnița Sultana, apoi ar fi pus ea pe cineva să-i desfacă şi l-ar fi însurat. Aşa, el trup de femeie n'a cunoscut, fărădecât nişte fete de lingurari care slujesc domniței celei tinere. Aici trebuie să fie nu numai fapt şi punere la cale, dar poate ş'o rânduială dela Dumnezeu, după vorba veche că apa trage la matcă şi omul la teapă. Se povesteşte şoptit, la şezători ori clăci, în preajma acestei mari curți boiereşti, că boierul cel bătrân, bunicul acestuia, ar fi hotărât cucoanei Smaranda, domnița de-atunci, să-i facă numaidecât un fecior. Acea domniță Smaranda născuse la şir trei fete, care de care mai frumoasă ; însă Mavrocosti cel bătrân nici nu voia să se uite la ele. Lui îi trebuia un flăcău. Aşa că domnița Smaranda, fiind însărcinată de-al patrulea şi temându-se să n'o lepede prințul dac'a naşte iar fată, s'a sfătuit cu Țigăncile ei dela iatac şi, când a fost ceasul şi noaptea aceea, i-au adus în scutece un prunc din țigănime. Mare bucurie la curte! Acel fecior care a crescut frumos şi a fost mare boier cu fală ca nimeni altul în țara Moldovei, a fost tatăl cuconului Lupuşor, stăpânul de-

acuma. Uită-te la acesta, samănă bucățică ruptă cu tatu-său. Spun bătrânii că tot aşa umblă, tot aşa se poartă şi-i tot aşa de întunecat la pielița obrazului. Îl chiamă şi pe acesta Lupu, caşi pe celălalt. Şi mai spun tot oamenii dedemult că şi tatăl lui era tot aşa de bun şi tot aşa umbla prin străinătăți. A avut şi acela o pricină de-a murit înainte de vreme. Iar smintit de-atâta carte a fost numaidecât, întocmai caşi acesta care a trecut cu paneraşul uitându-se pe dealuri şi la nouri. Acela a grămădit atâtea maşini la curțile din Necşeni, că nu mai aveau vatavii unde să le puie. Feluri de feluri de maşini de arat, de semănat, de prăşit, de secerat şi de legat. Nu-i plăceau unele, aducea altele. Pe urmă a poruncit să rămâie lepădate toate şi să se facă toate lucrurile pământului ca în vechime. Şi toate acele fierării le-a iezit într'un şopron lung şi a pus pe vechilul cel bătrân, tata lui Sofronie Leca, să aşeze pe acel şopron o cruce, şi să scrie subt cruce: țintirim. Îndemna şi pe oameni să-şi facă cruce când or trece pe-acolo, căci subt acel şopron dorm nemții. Acelor maşini el le zicea nemți. Trecea şi el, tot în paneraş cu cal negru, şi la şopron îşi scotea din cap pălăria de paie şi râdea. Cucoana Sultana, mama acestui Lupuşor, era o femeie aşa de frumoasă, încât, când se ducea la Iaşi, se adunau boierii care de pe unde erau şi se uitau la dânsa cu ochii holbați şi cu gura căscată. Unde-i samănă ei domnița Kivi? Aceea era bine făcută, grasă şi cu pielea albă. Numai dulceț şi pui fript mânca. Aşa că după ce-a

făcut pe Lupuşor şi mult mai târziu pe Kivi, a tot tânjit; a mai umblat pela Pariz şi Viana; ş'apoi, după ce s'a întors la Necşeni, nu târzie vreme a murit. Cum s'a dus ea, n'a mai fost om nici boierul. Dela râsul lui, a căzut la neagră întristare, până ce s'a petrecut şi el din lume. Acuma ce i-a venit acestuia tânăr, să umble în puterea amiezii printre lanuri? Se duce să-l caute pe Leca. Are a-i face vre-o mustrare. Nu i-a fi plăcut ceva. Cine ştie! boierii aceştia mari au multe toane şi nacafale.

Ducându-şi paneraşul prin pâlpâirile amiezii, subt un văzduh neclintit de foc şi ştiind că, însfârşit, va da peste administratorul său, Mavrocosti începu a se gândi la felurite lucruri în legătură cu preocupările-i obişnuite. Dori dintr'odată iarăşi să vadă o pasere măiastră a întâmplării, alcătuită din două planuri, două foi, două aripi aşa fel dispuse de Inteligența-în-sine, care are la dispoziția sa în chip indiferent eternitatea, aşa fel alcătuite, aşa fel pornite pe curenți prielnici, aşa fel armonizate cu toate împrejurările, încât să realizeze minunea. Ar putea-o fixa oare un om, surprinzând-o, furând-o divinității ca un nou Prometeu? Toate descoperirile care ne stau acuma la dispoziție sunt aşa de imperfecte şi grosolane, încât nu le putem socoti decât un fel de pipăiri în direcția definitivei aflări. Aeronavele de azi sunt un fel de gorile ale năvilor ce vor apărea cândva în cerul albastru, fără fum, fără explozie, fără trepidație. Atunci omul va circula între stele, va auzi nu numai glasurile dela antipod ci şi ale

oamenilor care nu mai sunt; va putea explora spațiile trecutului. Se va apropia astfel de ceeace încă nu pricepe cu inteligența lui impură, de ceeace bănuieşte numai rar cu aspirațiile subtile ale sufletului său. Va avea încă înaintea lui infinitul tainelor, dar îi va da o cu totul altă interpretare.

Deodată răcnetul broaştelor, dintr'o baltă străpunsă de soare până în nomol, îl trezi din visare. Strânse fără voie frânele. Calul se opri. Balta părea un plumb topit, între două planuri înclinate de ardezie. Ochi enormi îl priveau din veşnicia trecutului. Corul tăcu, apoi detună iarăşi, încât calul începu să forăiască, neliniştit. Cântecul mocirlei bete de soare întrecea cu mult zvonul batozei apropiat. Când sui colina uşor prăvălatică, Mavrocosti văzu un monstru care-i pricinui spaimă în prima clipă; erau strugurii de oameni mişcători pe platforma şi'n jurul batozei.

O arătare plină de pulbere asudată şi de puzderie de lumină ieşi din vârtej ui maşinăriilor şi înainta cu paşi grăbiți spre paneraş. Mavrocosti cunoscu numaidecât pe Sofronie Leca deşi nu era chiar Sofronie Leca cel cu botfori de lac şi pălărie lată'n bouri. Era un bărbat cu obrazul ars şi ochii albaştri pătrunşi de energia solară a anotimpului. Râdea cu toți dinții. De pumnul drept îi atârna în lanț harapnicul: se ştia că nu-l întrebuințează; era numai un simbol al ordinei; prestigiul lui de conducător era în altele, în tot felul lui de a fi, în tovărăşia cu muncitorii, în devotamentul lui pentru munca însăşi şi pentru

pământ, — în afară de oameni şi de timp. Era sclavul unei discipline care-i pulsa în sânge. O clipă se răsuci ca să privegheze ritmul lucrului la gireadă şi pe hapcă: dădu un strigăt teribil. Mavrocosti tresări. Monstrul de sus avu o frământare febrilă, după care rămase c'o mişcare accelerată.

Mavrocosti privi cu simpatie la slujitorul său. Apoi se veseli, cunoscând pe batoză Ţiganii de subt pădure.

— Au venit la treer? întrebă, el.

— Numai un cuvânt le-am repezit, măria-ta, şi au fost aici din zori-de-ziuă. Pentru măria-sa se dau de-acuma în foc, nu atâta pentru că au avut preot care le-a slujit cu bună râinduială îngropăciunea, dar pentrucă au avut o izbândă şi şi-au făcut un gust!

Muncind cu un entuziasm caracteristic numai rasei lor, Ţiganii înţelegeau ce se vorbeşte şi-şi arătau dinţii prin vârtejul plevei. De subt o umbră de spin voinicesc pe care îşi aşezase ilicul cu nasturi de argint, ca să-i fie apărare de către soare, Dima Samur îşi desfăcu încheieturile pline încă de somn şi lenea căldurii, cunoscu pe prinţ şi se repezi pripit, închinându-se în mers cu mâna la piept şi apoi la pământ.

— Să trăieşti, stăpâne, mormăi el cu gâtul lungit spre Mavrocosti, că ne-ai scăpat de-o primejdie. Era să se petreacă alaltăieri poznă mare. A dat Dumnezeu şi au ieşit toate bine! Dă-le voie, cucoane Sofronie, să se închine către măria-sa.

Leca nu răspunse.

Mavrocosti ar fi dorit să-şi arate şi cu acest prilej buna lui voință pentru toate ale acelei zile, dar privi cu oarecare sfială spre răzeş, aşteptând hotărârea lui.

— Ce-a strigat mai nainte Sofronie la oamenii dumnitale? întrebă el, râzând şi privind pe furiş spre obrazul sumbru al lui Leca.

— Să trăieşti, măria-ta, îi lămuri Samur, a strigat pe ţigăneşte: Mää! acuma să vă văd foc şi pară! Într'adevăr uită-te şi măria-ta la dânşii.

Sofronie făcu semn mecanicului. Strigă iarăşi cu glas înalt:

— Amiaza!

Neamțul dela locomobilă lovi prelung cu aburul în sirenă. Țiganii lepădară la pământ lucrul caşicum s'ar fi scuturat de el şi într'o clipă se prăvăliră de pe batoză şi gireadă şi se grămădiră ca să se închine măriei sale.

— Treceți la mâncare, le porunci administratorul; am pus să se taie pentru voi oile cele mai grase de-aci dela Arini; v'a rânduit Marandache mămăliga cea mai mare. Să fiți şi voi vrednici să-mi găsiți în baltă două duzini de țipari.

Răcni şi Samur porunca îndoindu-se din şale şi bătând din picior. Câteva fete sprintene îşi ridicară în brâu poalele şi intrară în mocirlă; altele aduceau cu grabă pe table cărbuni dela locomobilă, mai la o parte, subt streşina celor câțiva arini. Mavrocosti se amuză privind cum se găteşte în câteva clipe acea friptură frugală de peşte ori de şarpe. Leca avea o dibăcie deosebită să zvârlă pe jăratic țiparii. Cum nu se mai zvârcoleau, îi întorcea cu stânga. Apoi îi lua într'o țăpuşă subțire, îi presura cu sare şi iar îi lăsa pe foc, ca să-şi capete gustul lor cel adevărat.

— Eu văd, măria-ta, zise Leca, că eşti doritor să guşti. Nu te sfii şi încearcă. E lucru bun la asemenea vreme. Părintele măriei-tale venea şi el uneori aici şi mânca friptură de aceasta, pe care tătuca ştia s'o pregătească mai bine decât mine.

Mavrocosti primi pe-o frunză de hrean un peştişor subțire şi lung cu carne albă şi fină şi c'un uşor iz de mâl. Era bun şi mai pofti unul. Capetele Țiganilor se ițeau de după clădirile de orz, veselindu-se nespus de gustul măriei sale.

— Mai ai treabă aici, Sofronie? Întrebă boierul.

— Mai am, măria-ta. Lucrătorii mei de astăzi trebuiesc ținuți din scurt. Dacă măria-ta ai trebuință de mine, l-aşi putea lăsa la Arini pe Marandache. Îi trimet răspuns şi vine numaidecât.

Mavrocosti lăsă să plece porunca spre feciorul boieresc. N'avea nevoie numaidecât de Sofronie; dar ieşise cu dorința de a-l întâlni şi a-i manifesta înalta lui mulțămire pentru toate cele bune câte se petreceau pe Necşeni. Mulțămirea lui era ş'un ecou al manifestației cu totul neobişnuite pe care o făcuse Kivi, apreciind activitatea slujbaşului lor. Lupta lui Sofronie cu pământul şi elementele, ea o numea eroică.

— Într'adevăr, recunoscuse Lupu; ai dreptate; eu nici nu observasem; omul acesta merită un cuvânt de încurajare.

— Găseşti? îi răspunsese Kivi, ironică.

Porniră domol pe drumul de țărână, prin moleşeala amiezii, boierul în paneraş, răzeşul călare, în laturea stângă. Priviră un timp, în văi, iazul; apoi li se arătară în fundul zării desimile negre ale codrului Borzei. Erau amândoi tăcuți. Lupu nu găsea cuvintele de care avea nevoie.

— Cred că eşti mulțămit de recoltă, Sofronie? vorbi el într'un timp.

— Mulțămesc lui Dumnezeu că ne-a binecuvântat osteneala, răspunse Leca.

— Mă aflu şi eu bucuros, Sofronie, de izbânda dumnitale. Am ținut să-ți spun asta şi să-ți strâng mâna.

— Îmi închipui, măria-ta, că e destul de satisfăcut şi domnul Bernard, zise Sofronie grav, fără a întoarce capul.

Lupu Mavrocosti râse bucuros; îşi aprinse o ţigară şi oferi una şi lui Leca. Acesta îl privi deodată.

— Nu ştii, măria-ta, că eu nu fumez?

— A, da, ai dreptate. În conferinţele în care îmi expuneai planurile dumnitale de campanie, fumam numai eu. Te rog, iartă-mă. Atuncea credeam puţin în ceeace văd astăzi.

— Nu crede nici acuma, măria-ta; izbânda noastră nu-i deplină. După secere, avem treerul, după aceea aşezarea recoltei în hambare. Atuncea-i în mâna mea ş'o pot preţui. Toate pot să fie încă un fum ca dela ţigara măriei tale.

— Crezi, Sofronie ? Îmi pare ciudat ce spui; caşi cum ai fi din nişte veacuri vechi, şi totuşi eşti mai tânăr decât mine. Socot că timpurile în care trăim ne dau drept să ne temem mai puţin. Operaţiile agricole şi transporturile se pot face astăzi altfel decât odinioară.

Sofronie tăcu.

— Ai ceva de zis, prietine Sofronie? râse cu bunăvoinţă Mavrocosti. Poate ar trebui să-ţi sporeşti şi să-ţi perfecţionezi inventarul de maşini.

Administratorul scutură cu energie din cap.

— Măria-ta, făcu el întâmpinare cu un respect afectat, eu am avut bun dascăl în lucrarea pământului pe tatăl meu, iar tatăl meu, pecât mi-a povestit el, a avut învățător pe tatăl măriei tale. Umblau şi ei aşa cercetând pe moşie, cum umblăm noi acuma. După ce s'a fost săturat boierul cel bătrân de cât cheltuise cu maşinile, care din Anglia, care din Germania, care din Franța, apoi a arătat tatei pe cele mai potrivite cu oamenii de la noi, cu pământul şi cu văzduhul.

— Îmi spui o poveste destul de interesantă, Sofronie. Care oameni? şi mai ales care pământ şi care văzduh? Pământul îl supunem unei analize de laborator şi pentru văzduh avem observațiile meteorologice.

Administratorul zâmbi subțire. Mavrocosti îl observa cu coada ochiului şi-i aştepta replica. Era zâmbetul unui om ager, însă mărginit în prejudecăți.

— E adevărat, măria-ta, că munca omului trebuie ajutată şi sporită, vorbi Sofronie cu oarecare îndoială, poate cu puțintel dispreț pentru ceeace era străin şi depărtat de el în boier; aşa spuneau şi bătrânii noştri; însă nicio mecanică, nicio analiză şi nicio statistică nu pot da conjuncturi prielnice de călduri şi ploi. Nimic nu poate schimba frământarea acestor râpe şi chimia lor diversă. Nimic nu poate lega pe acestea cu fazele lunei şi anotimp, cu primăvara noastră din Ianuarie, ori cu iarna din Iunie. Aici fenomenele au altă logică şi oamenii de asemeni.

Ziua noastră de lucru e de şaisprezece ceasuri; avem o amiază care ne coace ca'n cuptor; trebuie o bătălie fără răsuflet, după care dormim ori lenevim şase luni. Aşa că eu mă țin de legea veche. Dacă îmi dă voie măria-ta, am să-i mărturisesc că eu n'am adoptat calendarul nou. Numai în cel vechiu găsesc datele şi epocile plugăriei noastre. La sfântu Ilie trebuie să înfăţişez la curte păpuşoiu nou de copt; la Foca nu ni-i îngăduit să lucrăm ca să nu ni se aprindă girezile; la sfântul Pantelimon dau căciuli şi cojoace slujitorilor la oi şi la vite, căci, deşi căldura e în toiu, pentru ei s'a arătat semnul iernii.

— Mi se pare mie, Sofronie, că nu eşti mai tânăr decât mine.

— Se poate, măria-ta, deşi nu-i adevărat.

— Ce-i cu hrisoavele, Sofronie? întrebarea fusese pusă cu glas uşor, şi cu o intenție amicală, Leca însă nu se putu opri să nu întoarcă spre stăpânul său un scurt fulger de privire dură. Era o poveste veche, descoperită într'o privință tot de Lupu Mavrocosti cel bătrân, când îşi pusese în rânduială hârtiile vechi ale moşiilor lui. Fusese cândva adusă în fața divanului domnesc a lui Alexandru Moruz-Vodă o jalbă lungă a răzeşilor leculeşti pentru încălcări de hotare. Un Mavrocosti intrase în hotarul răzeşilor prin cumpărarea unei părți şi după aceea se lărgise şi devenise stăpân pe toată moşia răzăşească. Se arăta în acea pârâ că acel Mavrocosti era un

străin care slujise la boierii leculeşti; iar acuma se ridicase el, fie prin voia lui Dumnezeu, fie prin silă, şi de atunci aşa ajunseseră lucrurile încât răzeşii sărăciseră, iar unii ajunseseră chiar slugi la el. Pricina se judecase şi răzeşii leculeşti fuseseră rămaşi de Mavrocosti cel dintăi. Iar tatălui lui Mavrocosti acesta îi plăcea, câteodată să zădărască pe Dumitrache Leca, tatăl lui Sofronie, cu amintirea procesului şi hotărârea divanului.

— Ascultă, Leca, vorbi serios boierul, nu te supăra, căci moştenirea noastră a amândurora este să rămânem buni prietini.

— Bine, măria-ta.

— Nu din gură, Leca. Văd că ochii îi ții ațintiți tot spre Borza. Am să-ți spun eu dumnitale, cândva, o taină, despre afacerea Borzei, ca să-ți fac o bucurie.

— Bine.

— Este, Sofronie, şi o altă poveste care-mi place mie, pe care o întemeiez pe argumentări istorice şi rezoane filologice. Poate pâra veche cuprindea mai mult adevăr decât visurile mele; hai să ne împăcăm.

Mavrocosti râse cu voie bună. Răzeşul hârâi uşor, numai într'un colț cânesc.

— Ce facem cu domnul Bernard, Sofronie?

— Nu ştiu, măria-ta. Contractele au fost autentificate. Urmează să-i facem toate înlesnirile pentru exploatare.

— Aşa crezi dumneata?

— Aşa cred. Parcă se poate face altfel?

— Cu toate acestea văd că ai dreptate şi putem nădăjdui în venitul Necşenilor.

— Măria-ta, când holda va fi aşezată în hambare cu ajutorul lui Dumnezeu, are să se vadă că minunile nu s'au istovit nici or să se istovească în acest colț de lume. Când sunt toate potrivite, aşa cum s'ar încleşta mâna dreaptă cu mâna stângă, apoi recoltele noastre nu se mai pot socoti. Îmi pare rău că Necşenii n'au să poată veni în ajutorul domnului Bernard cu căruțele lor. Au să aibă treabă cu transporturile noastre; nici nu ştiu dacă au să poată dovedi.

— Dumnitale îți pare foarte rău Sofronie, mie însă mai puțin.

— Chiar aşa de rău n'aşi putea zice că-mi pare. Însă domnul Bernard poate găsi cărăuşie în altă parte, dacă nu s'a ivi ş'acolo vreo pricină. Pe urmă aşi îndrăzni să spun măriei-tale că este şi alt bocluc.

— Care bocluc? Omul e în dreptul lui.

— Ştiu; însă este alt bocluc. Am simțit că Țiganii de pe coastă au prins curaj şi se îndârjesc. Nu ştiu cum aşi face să-i liniştesc.

— Ştiu, ştiu, suspină Mavrocosti şi rămase gânditor un timp. Într'adevăr aici e o chestie ceva mai delicată. Ce fac cu oamenii aceştia? Să-i lăsăm să câştige măcar din exploatare.

— Cu asta nu-i poți amăgi, măria-ta.

— Le-am dat popă.

— Ei, zic, măria-ta, că le-ai dat popă ca să-i îngroape când şi-or face o samă. Dar mai nainte de a-şi face ei samă, întăi au să beleascâ pe Franțuz şi au să-i spânzure pielea într'un băț.

— Vinovat sânt eu, nu Franțuzul.

Leca primi această mărturisire cu vădită satisfacție. Se feri să dea răspuns. Boierul începu a aduna felurite justificări Apoi se încâlci în altă mărturisire: că agricultura Necşenilor îi deschidea alte perspective. Însfârşit încurcătura se complică şi printr'o bănuială, că domnul Bernard urmăreşte şi alte scopuri, nemărturisite. Domnia-sa Lupu Mavrocosti nu le-ar fi putut pătrunde aceste scopuri, căci are obişnuința de a ceti mai mult planuri şi documente, decât ascunsele jocuri ale vicleniei omeneşti; însă domnița Kivi nu se poate înşela şi dela dânsa a înțeles Mavrocosti că domnul Bernard nu urmăreşte numai pădurea. Nu-i nimic de spus în privința corectitudinii domnului Bernard şi asupra destoiniciei sale. Nu-i nimic de spus asupra

generozității sale, care s'a dovedit în felurite împrejurări. Nu-i nimic de spus asupra dreptului ce şi-a câştigat. A vărsat sumele cuvenite, are act la mână.

— Iar aşi îndrăzni să atrag atenția măriei tale, zise cu linişte Sofronie, că nu sunt numai drepturile domnului Bernard.

— Ştiu; au şi lingurarii un drept de servitute.

— Eu aşi merge mai departe, măria-ta. Are şi Borza un drept.

Mavrocosti fu izbit în piept de acest argument straniu. Prin ce procedeu ajunsese răzeşul să descopere preocuparea chinuitoare din adâncul cel mai afund al sufletului său? Ce înțelege Leca prin dreptul Borzei? Are în considerație acele legături multiple şi delicate între generații? între oameni şi lucruri? între toate şi ceeace numesc oamenii de rând Dumnezeu? Într'adevăr, Mavrocosti considera cu aprehensiune crescândă primejdia care se apropia de acea frumuseță, de acea măreție a vieții, de acel paradis al fraților noştri mai mici.

— Aşi dori, Sofronie, să ştiu ce înțelegi dumneata prin acest drept.

Răzeşul tăcu iar, închis într'un fel de semeție. Mavrocosti se hotărî să nu mai stăruiască. Opri la capătul drumeagului care lega lanurile de şoseaua ce ducea la curte. Kivi sosea călare.

Boierul respiră uşurat. Convorbirea lui cu administratorul devenise destul de ghimpoasă. Cum s'ar fi putut deci restaura puntea, ca să poată trece măria-sa la acel subaltern, cu darul pe care i-l pregătise? Îmblânzirea definitivă dintre ei ar fi putut părea cel puțin nedelicată. De câteva clipe Mavrocosti pipăia cu neliniște juvaerul mic pe care-l avea în cutioara din buzunarul surtucului. Kivi apăruse la timp. El îi ceru printr'un gest mânuța, ca să i-o strângă şi să-i lase cutiuța cu acul de cravată.

— Ai făcut o plimbare plăcută? întrebă ea, privindu-l cu grijă.

— Da, desigur. S'a supărat puțintel pe mine Leca, râse el cu bunătate.

Ea se încruntă şi-şi întoarse spre slujitor numai pe jumătate profilu-i domnesc.

— E posibil aşa ceva? Ce s'a întâmplat?

— Toate sunt bune, Kivi; nu s'a întâmplat nimic, o linişti fratele. Dimpotrivă, am toate motivele să fiu mulțămit de Sofronie.

Ea mai privi o clipă din fugă pe amândoi bărbații; lăsă pe Lupu să plece salutându-l cu pumnul strâns, apoi, când desfăcu degetele, păru mirată de ce găsea în palmă.

— Fratele meu, zise ea, a ținut să-ți trec eu această mică dovadă a satisfacției şi prietiniei lui, zise ea, ținând înaintea lui Leca palma deschisă.

Leca privi cutioara fără s'o atingă.

— Ai putea să nu mă ții cu mâna întinsă, domnule?

Sofronie luă cutioara şi o puse simplu în buzunar, fără să mulțămească.

Îşi întoarse calul, urmărind pe domniță, însă puțintel îndărăt. Merseră aşa un timp prin susurul verii.

— Ştii ce vreau eu să te rog, Leca? se tângui deodată Kivi, copilăreşte.

— Oiu şti, domniță, dacă mi-i spume.

Era în glasul lui un uşor accent de blândeță şi de protecție.

— De alaltăieri am prăpădit pe Marița, urmă Kivi, şi nu ştiu unde s'o găsesc. Nădăjduiesc că ai cunoscut pe Marița.

— Am avut onoarea asta, măria-ta.

— A fost un puiu precoce de țarcă. Să ştii dumneata că e o onoare s'o fi cunoscut. S'a obişnuit să mă viziteze în primele zile ale primăverii, în fereastra odăii mele. O chemam şi sosea, că să-mi mânânce din mână. Bătea în geam cu pliscul şi striga: Kivi! Se uita când c'un ochiu când cu altul la oglindă. Acuma dintr'odată m'a părăsit. Cum aşi putea-o găsi?

— Să vedem; să încercăm, zâmbi Sofronie Leca.

— Azi e a treia zi de când lipseşte, reluă Kivi cu însufleţire. Nu cred s'o fi împuşcat nimeni. S'o fi prins vreo vulpe?

— Vânătorii n'o împuşcă, măria-ta, iar vulpea n'o poate prinde. Ţarca e pasere isteaţă; iar asta e vrednică de stăpâna care a instruit-o.

— Eşti prea amabil, domnule Leca; te rog să treci dela aprecieri la răspuns precis. Dacă n'a împuşcat-o nimeni şi nici vulpea n'a mâncat-o, ce i s'a putut întâmpla?

— Este o vreme, măria-ta, când şi ţărcile trebuie să asculte de o lege firească, întocmai caşi oamenii. Aşa încât eu cred că Mariţa se află într'o bună tovărăşie.

— Aşa este, râse Kivi, ruşinată că dăduse convorbirii un caracter dramatic. Deşi ai uitat, Sofronie, să mulţămeşti pentru acul de cravată, să ştii că nu l-a ales fratele meu. E un dar pe care i l-am făcut eu dumnisale cândva. Nu-ţi închipui că asta îţi dă vreun drept.

— Sânt destul de înţelept, măria-ta, ca să-mi ţin locul ce mi se cuvine.

— Văd. Cu toate acestea fii bun şi păşeşte alături ea, ca să mă însoţeşti până la arie. Vreau să văd pe Ţiganii mei.

— Au să-ţi cadă în genunchi, măria-ta, şi au să-ţi ceară să nu dai Borza.

— Vai, vai! se tângui Domnița, iar copilăreşte. Crezi că nu mai este de făcut nimic? Inventează ceva în afacerea asta, domnule Sofronie, dacă vrai să-mi fii plăcut.

— Să vedem, să cercăm şi să nădăjduim, măria-ta, oftă Sofronie, caşicum dădea iarăşi răspuns pentru țarcă.

Kivi îşi lăsă iar calul în pas, cu membrele deodată moi şi lăsate să onduleze grațios în căldura după-amiezii. Sofronie o spiona cu coada ochiului, pecând ea părea că-i uitase prezența.

VI

— Ce învățătură pot să-ți dau eu ție, măi băiete? grăia moale pădurarul Peceneaga. Eu ție nu pot să-ți dau altă învățătură decât să nu te temi de Marandache. Se chiamă că Marandache e om ca tine şi ca mine, amărât şi năcăjit. Sofronie Leca însă e boier. Mavrocosti îi are docomenturile şi-i zice: „Măi, tu te tragi din neamuri”. De aceea îi caută aşa în coarne. Însă nici de Sofronie să nu te temi, oricât ar părea el de înfricoşat. El îți pune lege; şi dacă te-ai supus, gata! Are să-ți spuie el singur, căci cu voia lui te oploşesc eu aici.

Erau la o vatră de foc, într’un loc ferit, apărat la spate de deal, afară din pădure. Drumul trecea pe culme, satele nu erau departe. Tropote şi glasuri pipăiau de pretutindeni acea văgăună. Cine stătea acolo era ca ‘ntr’o ureche a pământului şi simțea orice. Peceneaga stătea cuibărit pe frunze; flăcările se răsfrângeau asupra lui ca un pămătuf, scriindu-l cu lumină. Celălalt stătea pe vine, cu baltagul şi puşca scurtă alături, gata să sară în umbră. Pădurarul se uită la el râzând şi clătină din cap:

— Aşa şede lupul, când adulmecă primejdia, cum şezi tu acuma.

— Ce să fac, bădica Neculai, dacă eu nu mai am stare de pace?

— Întinde mâna şi trage la tine ulcioraşul ista. Clăteşte-ți gura c'o leacă de rachiu şi uită-te la mine altfel.

Străinul întinse mâna şi găsi ulcioraşul. Pădurarul îl lăsă să guste de două ori; apoi se prăvăli spre el şi-i luă din mână vasul. Stătură fără vorbe, privind la vatra cu două vreascuri încălecate, cu auzul deschis către împrejurimi. C'un firişor de glas neaşteptat, Peceneaga începu cântec:

Subt zare de codru verde
Mititel foc mi se vede...

Îl stânse, într'acelaşi râs fără noimă, care era un fel de nelinişte a întregii lui ființe. Tovarăşul lui se trezise dintr'odată, înviorat ca de o chemare plăcută care părea că vine de sus din taina întunericului. Acuma nu mai asculta decât tăcerea.

— De-acuma trebuie să vie, zise Peceneaga c'un timbru de voce surprinzător de deosebit de cel al cântecului. I-am spus Țiganului unde avem să stăm şi el îl aduce pe celălalt. Aşa că Marandache, precum ți-am spus, e un năcăjit ca tine. Acuma s'a alinat, subt aripa boierului; dar câte a tras el...

— Nu cred, bădica Neculai, să fi avut câte am avut eu.

— Ce-ai avut tu? tu n'ai avut nimica.

Omul oftă.

— Tu ai avut năcazuri. De acelea el s'a scuturat cum se scutură vulpea de purici. Dar tu n'ai avut focurile pe care le-a avut el. Acu zece ani ori cinsprezece ani, era tânăr şi cu mult mai ţanţoş, fiind feciorul judelui lingurarilor. Asemenea isprăvi făcea, de se ştia de el în nouă sate: bătălii prin târg, amestecuri pe la jocurile flăcăilor din Necşeni şi Bălăneşti. Aşa într'o vreme începe el a umbla călare, nopţile, la o fată dela Ireşti — o poştă şi jumătate de aici, către târgul Vasluiului. Într'o dimineaţă, când făcea ochi satul ţigănesc, numai ce s'arată dumnealui Maranda Samur pe coastă, aducând în şea, înaintea lui, plocon cu ochi albaştri. Era o mândreţă de muieruşcă dela care se împungeau şi se băteau feciorii multor gospodari. O suie Marandache pe cuptor la judele. Apoi se înalţă ca un cocon împărătesc şi strigă la ţigănime să-şi facă suliţi şi buzdugane, căci are să vie împotriva lor mare oaste. Într'adevăr nu mai departe decât a-doua-zi s'a înfiinţat primarele dela Ireşti cu străjerii satului — unul legat la cap, altul la mână, de cum se bătuseră ei cu Ţiganul. Au venit şi alţi oameni cu ciomege. Şi primarele dela Necşeni: atuncea era unul mai înalt decât acesta de acum. Au strigat să li se deie fata şi au cerut să lege şi să cetluiască pe Marandache pentru fapta lui, să-l ducă la ocnă. A năvălit

dintr'odată singur Marandache asupra lor, numai c'un băț de corn. Ş'a fost aşa bătălie, încât s'a retras oastea care venise împotrivă. Cătră sară au venit iar cei dela Ireşti, cu neamuri. Era o vreme de furtună. Au ieşit Țigăncile în puterea vântului, cu cenuşă. Şi când au prins a o cerne din site, nu ştiau cum să şi-o scoată din ochi creştinii. Au întors spatele, iar Marandache a şi fost între ei. Aşa s'a bătut el pentru dragostea lui. S'a pus şi împotriva jandarmilor. Şi-a luat soția şi-a ascuns-o în Borza. Când a ieşit la lume, l-au prins între nişte sate oamenii, încât s'a dus Samur să-l caute, cu Țiganii şi cu şpăngile. Din acea gâlceava s'a ales Marandache fără un ochiu. Dar nimeni nu l-a putut îndupleca şi a rămas stăpân pe furtişagul lui. Ş'apoi după ce a făcut fata dela Ireşti un copil, au trebuit să le deie pace oamenii. După acel copil, a mai făcut doi. Toți trăiesc şi-s băieți cu ochi albaştri. Iar Marandache râde şi zice că vrea s'o lepede pe Irina lui dacă nu i-a face ş'un prunc ou ochii negri. N'o leapădă că i-i şi acuma dragă. I-a făcut casă şi gospodărie bună şi din vreme în vreme, ca s'o ție cuminte şi vrednică, îi dă câte-o bătaie, cu bățul cel de corn. Apoi oasele lui rupte şi ochiul lui stâns şi zbuciumele lui vreme de nouă luni de zile, nu le-ai avut tu, măi băiete, căci acestea-s patimă şi foc. Crâşcând, şi-a ros el atunci măselele de o muchie de cuțit.

— Toate acestea-s nimicuri, bădiță Neculai, pe lângă ale mele.

— Cum Dumnezeu, bre? se miră pădurarul; şi rămase cu gura căscată.

Făcu semn de linişte cu mâna şi-şi ațintì urechea spre culme.

Sunau stâns tropote îngemănate de cai. Pe urmă tropotele conteniră. Omul străin se tupilă şi începu a se târâi pe brânci spre streşina pădurii. Peceneaga se ridică în picioare. Călăreții sosiseră deasupra focului. Marandache descăleca în pripă, sări asupra străinului şi-l aduse de-o aripă, la vatră.

Sofronie Leca îl privi de sus.

Era un om mijlociu, foarte lat în spete şi bine legat. Capul rotund, cu părul şi barba zbârlită. Ochii mici, apropiați de baza nasului, păreau a privi cu spaimă, arzând negri în lucirea flăcării.

— Stai liniştit la locul tău, îi zise Leca. Nu-ți face nimeni nimic.

Cu aceste vorbe descălecă şi el, anină frâul de botul şelei şi lăsă buiestraşul să se ducă singur în umbră, după calul lui Marandache.

Străinul se liniştise. Îşi ascunsese subt suman armele şi se aşezase strâns alături de ele.

— Cum te chiamă? îl întrebă administratorul. Dacă bei tutun, poți să-ți faci o țigară.

— Mă chiamă Liță Florea, răspunse omul.

— Tutun nu bea, dar rachiul îi place, explică Peceneaga.

— Pune-i plosca dinainte, Marandache, porunci Sofronie.

Marandache împinse plosca lângă mâna lui Liță; pipăi armele de subt suman şi bătu pe om prietineşte pe după umăr.

— De unde eşti de loc? îşi urmă Sofronie întrebările.

— Cucoane, eu îs dintr'un sat care se chiaimă Plop, cătră ținutul Fălciului. Am făcut oaste, am fost şi 'n războel, mi-am făcut dreptul meu. Am şi ruptură de glonț în partea stângă; mi-au scos doftorii două coaste. Iar acuma am ajuns hoț de drumul mare.

— Cum asta? Ți-a plăcut aşa de tare meseria asta?

— De unde să-mi placă? Neam de neamul meu n'a stat la gros, şi nici n'a tăiat sare la ocnă.

— Atuncea cum?

— Ştiu eu? aşa s'a întâmplat. Acuma nu mă îngăduie jandarmii să m'apropii de lume. Umblu ca o dihanie. Dar nici eu nu vreau să mă las. Dac'a ajuns vremea aşa, trag în ei cu puşca şi nu mă dau prins.

— Meserie cu primejdie, bre Florea. Se poate întâmpla să te doboare vre-un păgubaş.

— Apoi nu prad pe nimene, cucoane.

— Atunci ce fel de hoț eşti?

— Nu-s hoț, cucoane. Adicătelea sânt eu hoț, căci umblă să mă prindă; dar eu nu bat şi nu omor şi nu iau nimănuia în silă. Când mă împinge foamea şi nevoia, ies la o stână şi mă rog să fiu ospătat. Cobor la un drum şi stau de vorbă c'un drumeț, lângă o fântână, ori lângă un izvor. Îi spun că am o nevoie: nu mă pot apropia de un sat ori de un târg; n'am de unde cumpăra câte trebuiesc trupului; nici n'am cu ce cumpăra; şi mă rog de-un ajutor. Aşa că toți îmi dau cu mare grabă, văzând şi puşca. Dar n'am spus nimănui: du-te 'ncolo; nici n'am atins pe nimeni. Gândul meu e să mă duc la un sfânt schit; ori să mă fac ucenicul unui pustnic.

— Dacă nu eşti vinovat cu nimica, fă cum vrei. Du-te şi la judecător. N'are a-ți face nimenea nimica.

— Mă hăituiesc jandarmii.

— De ce să te hăituiască? Fără vină nu se poate. Spune drept. Ai făcut o poznă.

— Spun drept, cucoane. Fac şi cruce. Mă închin şi spun drept, şi mă jur pe sufletul meu, că n'am făcut nici o faptă rea.

— Nu înțeleg nimica.

— Ba ai să înțelegi; numai cât să-mi fie îngăduit să iau o leacă de putere. Ş'aipoi, după ce-oiu spune, să-mi dai o slujbă într'o singurătate, după cum mi-a făgăduit bădița Neculai.

— Bine. Ia-ți din ploscă puterea. Ai vreme să povesteşti.

Leca se cinchi şi el la foc pe o brazdă de fân. Peceneaga hrăni focul. După arşița zilei, venea dinspre Borza o răcoare lină care pătrundea toate mădularele trudite ale acelor oameni. Toți erau treji dela revărsarea zorilor şi trecuse un ceas dela căderea nopții. Aveau a da somnului cinci ore. Îşi împlineau odihna din limpezimea îmbălsămată a nopții, care curgea ca un râu viu asupra lor. Stelele clipeau în înălțime, lăsând să cadă rouă.

— Sunt de-atuncea, cucoane Sofironie, optsprezece luni, începu a povesti Florea. Am avut întăi un bucluc dela nişte boi, care-mi fuseseră luați de rechiziție, pecând eu eram pe front. Erau boii mei; cu dânşii voiam să-mi încep gospodăria, când m'oiu întoarce. Cei dela comună au zis că-s a tatei şi mi i-au luat. Acuma după ce mi i-au luat, au lăsat bon de rechiziție pentru doi cai. Când m'am dus să cer paralele care mi se cuveneau, m'au întrebat dacă am un drept, căci ei au luat doi cai dela tata, şi mie nu mi se cuvine nimica. A venit tătuca: ei l-au întrebat dacă a avut cai de dat la rechiziție. Tătuca zice:

— N'am avut cai; am avut boi.

— Apoi dacă n'ai avut cai, umblă sănătos. Noi nu cunoaştem altceva decât cai.

— Atuncea dați-mi pentru cai.

— Cum să-ți dăm pentru cai, dacă dumneata zici că n'ai avut cai?

— Apoi mi-ați luat boi.

— Nu se poate; aici scrie că am luat cai. Însă dumneata pretinzi că n'ai avut cai. Atuncea, dacă n'ai avut dumneata, noi n'am luat; şi gata!

Dela acest meşteşug m'am pus eu la harță cu primarul, cu notarul şi cu jandarmul. M'am cam supărat eu pe unii din ei şi i-am ghiontit. M'au chemat în judecată şi domnul judecător, după lege, mi-a dat amendă cinci sute de lei.

— Dați-mi paralele pe boi, să plătesc amenda, zic eu.

Ei râdeau.

Aşa m'au purtat ei şi m'au fiert câțiva ani. Acu, într'un rând, stăteam la crâşmă şi mă gândeam ce să fac, ca să găsesc o dreptate. Pe acea vreme beam tutun mai mult decât rachiu, îmi răsucesc o țigară; scot scăpărătorile şi iasca şi aprind.

Vine perceptorul, cel cu rechiziția, şi spune:

— Frumos amnar ai.

— Frumos, zic. O bucată de oțel cu care-mi fac nevoia.

— Dar cremenea e bună? zice.

— Bună.

— S'o văd şi eu.

— Poftim... Vezi şi te gândeşte; poate vei alege şi dreptatea mea şi mi-i da ce mi se cuvine pentru bonul meu de rechiziție.

— Lasă aceea, zice perceptorul. Aceea-i treabă veche şi îngropată. Deocamdată am a-ți pune sechestru pentru cinci sute de lei amendă. Pun sechestru pe amnar şi pe cremene. Dă şi iasca. Şi poftesc pe primar şi pe notar să fie față, ca să facem proces-verbal. Să ştii tu, Liță Florea, că a ieşit o lege nouă, că n'are nimene voie să aprindă foc fie pentru țigară, fie pentru altceva, decât cu chibrit. Nu-i voie nici cu maşinuță cu benzină, nici cu scăpărători. Te-am găsit în cotrovenție şi avem să-ți punem o amendă de cincizeci de mii de lei.
M'am uitat la el.
Mă uit şi la dumneavoastră, să văd dacă nu vă faceți cruce.

— Ba îmi fac cruce, răspunse Sofronie Leca. Eu nu cred că este asemenea lege.

— Ba este, cucoane. Dacă n'ar fi, nu s'ar povesti. Am auzit la târg avocatu spunând; am auzit pe judecător spunând; s'a făcut legea scăpărătorilor, ca să-şi poată vinde negustorii chibriturile. De unde să dau eu trei lei pe o cutie de chibrituri? Eu, domnule judecător, zic, aşa am apucat; şi aşa ştiu că s'a urmat din vechi zile, decând

țin oamenii minte: batem cremenea şi aprindem iasca. Neam de neam n'a apucat bir pe asta. A fost fumărit, şi oierit; spun bătrânii că au fost de toate în vremea Turcilor; dar de asta nu s'a pomenit. Eu socot, domnule judecător, că Adam şi Eva, şi Isac, şi Iacov au avut scăpărători. De unde ați adus dumneavoastră aşa legi? Dela Han Tătar?

S'a supărat domnul judecător.

— Este lege, omule, zice. Te-aşi fi iertat, dar văd că eşti prea tare în clonț. O mie de lei amendă!

Asta este. Atuncea zic eu în sinea mea: Ori au nebunit oamenii, ori am nebunit eu. Dacă n'am nebunit până acuma, am să nebunesc deacum înainte. Ce pot face eu dacă nu-i nici o dreptate în Țara Moldovei? Să mă duc la Majestatea Sa Regele? Nu ştiu unde şede. Chiar dacă aşi şti unde şede, nu mă primesc miniştrii. Să mă duc la Dumnezeu, ca săracul cel din poveste? Pe jos nu se mai poate, iar aeroplan n'am. Să fac eu întăi o dreptate ca în vremea bătrânilor şi pe urmă om vedea ce-a mai fi. Îmi alcătuiesc eu într'o zi aceste arme pe care le-a pipăit slujbaşul dumneavoastră şi mă iau şi mă duc, sara, la domnul perceptor. Dă Dumnezeu să găsesc acolo şi pe domnul primar şi pe domnul notar.

— Buna sară, zic. Sus mânile!

I-am supus eu în genunchi, i-am legat, i-am bătut, şi pe urmă am ieşit din sat şi m'am dus în singurătăți. De atuncea se chiamă că-s hoț.

Sofronie Leca socoti că nu trebuie să mai puie vreo întrebare.

Peceneaga se minună clătinând din cap şi privind încrucişat la foc:

— Bre, bre, bre! Mare poznă, oameni buni. Ce fel de lege să fie asta? Şi ce fel de judecător?

— Judecător ca toți judecătorii, răspunse Florea, întinzând iar mâna către ploscă.

Marandache izbucni speriat:

— Dar asta nu-i lege, omule! Vai de mine şi de mine! să ştiți că s'apropie sfârşitul lumii.

— Ba eu mă gândesc că se poate, lămuri Leca. Dacă zice Florea că aşa s'a întâmplat, cum să fie altfel? Îl văd om în toată firea. Aici trebuie să fie la mijloc un interes al Statului.

— Hm! se minună Peceneaga. Stătu ista e boier tânăr; măcar că a învățat la Pariz şi la Nemți, dar obiceiurile noastre din vechi nu le cunoaşte. Aici, în Borza, nu s'a văzut chibrit decând lumea. Decând e satul, Țigăncile țin focul subt spuză. Acuma a adus jar baba Domnica într'o cățuie şi a ațâțat aicea foc. Zice că are a spune şi ea două vorbe şi are să vie mai pe urmă. Vra să zică, din nişte scăpărători ai ajuns tu aici, măi băiete?

— Din nişte scăpărători, bădică Neculai. Acuma ce-i de făcut cu mine?

— Asta ți-a spune-o Sofronie Leca, măi băiete. Cum a rândui el, tu s'asculți.

Hoțul se întoarse către administrator. Leca se uita gânditor la foc.

— Ce fac eu, cucoane? întrebă Liță Florea.

— Întăi să dai plosca aceea lui Marandache. Ai deşertat-o?

— Am deşertat-o.

— Atunci dă plosca. Stai o clipă; ascultă ş'asteaptă.

— Aştept, cucoane.

— Ți-am spus s'asculți şi s'aştepți, nu să răspunzi.

Fugarul se supuse. Se răzimă cu coatele în arme, oftând.

Feciorul lui Samur trase la sine plosca, întinzând o mână neagră, cu degete fine.

— Marandaehe, vorbi Leca. Aici eşti?

— Ordin, cucoane Sofronie, aicea sânt.

— Tu ai spus babei Domnica că am să vin în acest loc?

— Eu, cucoane Sofronie. Vrea să-ți spuie lucru grabnic, precum ți-a şi trimes răspuns. Eu socot, cucoane Sofronie, că stă nu departe de aici, ca un huhurez într'o scorbură; se uită la noi şi aşteaptă.

— Bine, Marandache. Tu cunoşti ce am eu a spune acestui om. Luați-l, tu şi Peceneaga, şi găsiți-i sălaş. Mai am eu şi pe alții, măi băiete, mai puțin vrednici decât tine, care au săvârşit păcate, şi hălăduiesc subt streşina acestui codru. Aşa că eu te iau subt aripa măriei-sale. Aicea poți scăpără. Nu-i nevoie să răspunzi, ştiu că nu mai bei tutun. Nu bei că n'ai; dar Marandache ți-a aduce din când în când câte două pacuri; şi foiță de cea bună. Când ți-i foame, te poți abate la baba Domnica. Dacă n'are ea, treci la o stână a noastră. Dacă socoți, intră, sară, la sălaşurile lucrătorilor: ceri medelnicerului şi-ți dă. Mănânci, şi te duci; nu te întreabă nimene cum ți-s ochii. Când întâlneşti pe-un drum mare pe măria-sa Lupuşor ori pe domniță, te închini cuviincios. Dacă eşti pe-o potică, te dai la o parte din calea lor, nici să te vadă. Aici, în domnia boierească, nu te ajunge mâna nimănui: nici a acelui judecător de care ai vorbit, nici a primarilor, nici a jandarmilor. Aici nu se află altă stăpânire decât a măriei-sale. Acuma ascultă ce mai este. Vitele noastre nu-s păzite tare; drumurile noastre n'au anume străjeri. Oamenii noştri îşi lasă plugul în brazdă şi boroana lâng'un spin. Treci pe-o cărare şi vezi un straiu atârnat într'o creangă. La curtea boierească uşile toate-s deschise. Măi băiete, nu trebuie să lipsească nimic de nicăieri. Să nu

socoti că m'aşi teme de tine, ori de alţii pe care-i ocrotesc. Eu cer să nu vie alţii aici să fure. Unde-i legea chibriturilor, cum spui tu, şi unde-s jandarmi, se poate întâmpla orice. Nu vreau să ştiu dacă a fost prădat crâşmar, ori au pierit caii din grajdul posesorilor. Acolo-i olatul vostru şi puteţi lua dajdie. Aicea trebuie să fiu eu păzit — adică toate cele boiereşti. Asta-i rânduiala ta. Pe urmă, când vei socoti, te-i duce la călugărie. Pân'atuncea eşti slujitorul măriei-sale Lupuşor Mavrocosti. Pricepi?

— Cum nu? Dumnezeu să-i răsplătească măriei-sale!

— Prea bine. Pune mâna ta aici, în palma mea, ca la o frăţie de cruce. Te duce Marandache şi la părintele Cristea, să te spovedeşti şi să primeşti împărtăşanie. Pe cel fără credinţă află, însă, că-l calc din urmă şi-l găsesc oriunde ar fi. Eu îs mai mare tâlhar decât voi toţi; slujesc cu credinţă şi dreptate. Duceţi-vă!

Oamenii porniră.

— Stai, Floarea. Mai este ceva.

— Aici-s, cucoane Sofronie.

— Când te-oiu sudui, să nu te superi.

— Nu m'oiu supăra, că acuma se chiamă că eşti fratele meu şi părintele meu. M'ai izbăvit de mişelie.

— Aşa. Şi mai este încă una.

— Ascult, cucoane.

— Când ți-oi da veste, să fii la acela ceas şi la acela minut unde-i porunca.

— Am înțeles şi asta.

Cum se retraseră oamenii şi li se stânseră paşii moi, Leca şi zarea de foc stătură singuri, zăgăzuiți de întunecime. Un timp cronțăitul buiestraşului la iarbă ajunse până la vatră. În jar născură imagini ciudate.

Oricât era de stăpân pe sine, răzeşul nu-şi putea opri o sfială că ceeace avea el în tainițile sufletului lui s'ar putea vădi cuiva. Era şi trudit şi genele-i scăpătau. Intra deodată într'o somnie şi făcea salturi în întindere, trecând ca într'un zbor spre o primăvară nelămurită, unde era ceva fericit. Ar fi vrut să descopere ce este şi dintr'odată se întorcea.

— Ți-i somn, dragu babei ? eşti trudit ?

Tresări ca de spaimă.

Baba Domnică, doftoreasa lui din pruncie, sta ghemuită chiar lângă el, la vatră. Îl atingea cu umărul. Când el tresări, ea se mişcă în poziția în care era, până în partea cealaltă, şi-şi aținti asupra lui mărgelele ochilor. Era o bătrână ciolănoasă şi uscată, c'un obraz înfățişând masca paserei pe care o pomenise Marandache. O cunoşteau împrejurimile ca o ființă iscusită în meşteşuguri doftoriceşti

şi descântece. Avea putere mai ales asupra plânsorilor la copii şi asupra deochiului. De multe ori răposata cucoana Frosina o adusese pentru Sofronie al ei. Fusese adusă şi la curte la Necşeni de slujitoarele țigănci, în taină, pentru suferințile şi neliniştile copiilor domneşti; aşa că ajunsese să creadă în ea şi domnița Smaranda. Niciun doctor nu găsise somn pentru copilă. Ea i-l adusese din pădurea cea mare, c'o buruiană descântată. Kivi moştenise încrederea în bătrână şi o poftea la ea din când în când, cu toate sarcasmele fratelui său.

— Am găsit, dragu babei, buruiana pe oare ți-am fost făgăduit-o. Această iarbă a zimbrului o pui în spirt curat, nouă fire la o ocă, şi o laşi să steie în puterea soarelui trei săptămâni. Bei după aceea nu mai mult decât un degetar, dimineața, pe inima goală, şi ai să te simțeşti într'o putere mai mare decât a-cuma. N'ai să te mai sperii de babe, când stai noaptea, târziu, la foc, — isprăvi ea c'un rânjet înfricoşat.

La lucirea jarului, nu i se vedea în gură niciun dinte.

Sofronie primi buruiana închisă într'un sulişor de pânză curată, zâmbind cu oarecare neîncredere.

— Babă Domnică, zise el, când îi veni la mine după tainul rânduit, ai să găseşti şi casânca de mătasă pe care ți-am făgăduit-o.

— Numai atâta îmi mai trebuieşte, zâmbi iar teribil bătrâna, ca să-mi alcătuiesc zestrea de calea neîntoarsă. Toate stau în coardă ca pentru petrecere de nuntă. Dela Domnița cea mititică am dobândit papuci. Acuma, dacă-mi dăruieşti şi casânca, mulțămesc lui Dumnezeu: mi-am luat de-o grijă şi-s gata. Am dat şi popei Cristea cei şapte galbeni, pentru pomenire. Să-mi spuie numele încet în firidă la altar ca s'audă Maica-Domnului şi să mă ocrotească într'un liman. Dar dumneata crezi ori nu crezi în ce spun eu şi într'această buruiană?

— Cred, babă Domnică, de ce să nu cred?

— Te-am văzut zâmbind cu îndoială. Nu te vei fi dat cu Nemții şi cu filosofii! Iaca de aceea s'a smintit Lupuşor Mavrocosti şi umblă haihui şi grăieşte într'aiurea. El râde de toate ale mele. A uitat că l-am ținut în brațe şi l-am strâns de vârfu-nasului. Cine l-a descântat de răul copiilor? Hm! Iaca, fata crede. Maica-Domnului să-i deie sănătate şi bucurie.

— Vorbeşti de domniță?

— De fată, d'apoi cum! Mi-a trimes răspuns de ieri — şi 'n astă dimineață am fost la ea. Abia se sculase şi ieşea din scăldătoare. Să ştii, dragu-babei, că la trup e mai albă decât la obraz. Dac'ar lua ea ce-am sfătuit-o eu, să se îngraşe, apoi nu i s'ar mai spune că-i aşa de urâtă.

— Cine spune că-i urâtă?

— Lumea. D'apoi n'are dreptate? Bărbatul nu trebuie să simțească ciolan. Crezi că nu i-am spus eu toate? Ea râdea. Are să vie vremea să-şi aducă aminte de toate câte i-am cântat.

— Ei şi de ce te-a chemat?

— Apoi după ce-am înțeles eu de ce mă chiamă, am dat răspuns lui Marandache că te caut. Bună-i iarba zimbrului şi ți-a folosi, dar eu n'am venit numaidecât pentru acea iarbă. Fata asta să ştii că pune la cale o primejdie.

Sofronie îşi scutură de pe el somnul şi truda şi-şi şterse pleoapele cu mâneca aspră a hainei. Zvârli un vreasc în foc. Se sculă în picioare, ca să-şi schimbe locul.

— Stai jos iar şi te linişteşte, îl îndemnă bătrâna. Să nu dai cu piciorul în jăratic, să-mi pârleşti ochii. Dacă te-ai liniştit, spun.

— Poate a primit o scrisoare dela domnul Bernard?

— Aşa trebuie să fie. A vorbit de domnul Bârnariu. Acela-i Neamțul?

— Acela-i

— Apoi dacă acela-i, zice că vine. Şi ea înțelege din acel răvaş că el vine cât pentru pădure, cât mai ales pentru

dânsa. I-a fi fiind dragă, ori îi ştie zestrea. Ea făcea ca o hulubiță: hu-hu-hu! Zice că nu se mărită cât îi cucu! Cum să nu se mărite, dacă aşa i-i dat unei fete? Chiar aşa de urâtă nu-i şi i-aşi putea da eu să iee ceva, ca să se împlinească. Dacă nu-i acel Bârnariu, va fi altcineva. Cum se poate, măria-ta, să vorbeşti asemenea lucru, cum că nu te măriți?

— Descântă-mi atuncea, babă, zice ea, şi vezi ce am.

— Ce ai nu ştiu, zic. Dar văd ce nai: minte.

Sofronie Leca era foarte atent şi uimit în acelaşi timp.

— I-ai spus asta?

— I-am spus.

— Şi ea ce-a răspuns?

— Ea făcea iar: hu-hu-hu! Ascultă-mă la inimă, babă, — zice ea —, cum fac doftorii noştri, să vezi dacă nu mi-i drag cineva.

— Neamțu nu ți-i drag, zic; asta se vede. Dacă ți-i drag altul, chiamă-l şi spune-i.

— Nu-l chem, zice.

— Dacă nu-l chemi, ori dacă nu-i dai o veste, de unde să ştie? Spune-mi-l mie atunci, să fac cele de cuviință; şi cum se răsuceşte şarpele pe jăratic, aşa îl fac să ți se răsucească la picioare. Ai să-i pari frumoasă şi dorită cum nu s'a mai pomenit pe lumea asta.

Atuncea ea n'a mai râs. Numai scutura din cap, chip că nu vrea. Ce zici dumneata de asta?

— Eu nu zic nimic, răspunse Sofronie.

— Nu cumva râzi?

— N'am de ce râde.

— Apoi să nu râzi. Într'o sfântă Miercuri din cealaltă săptămână, fiind Țiganii noştri la aria de orz, te-am văzut cum ai venit cu dânsa, chip să-i arăți lucrul la hapcă. Ce-a căutat ea în puterea amiezii şi'n acel zăduf, pe coclauri? Te întreb eu şi tot eu ți-oiu răspunde.

— Ştiu ce vrei să răspunzi, babă, ca o ființă vicleană ce eşti, vorbi cu seriozitate Leca, fără a se clinti din loc. Însă domnița Kivi nici pe mine nu mă poate suferi. Mi-a poruncit să-i țin tovărăşie, m'am dus cu măria-sa. Eu nu-s decât un slujitor şi trebuie să stau la poruncă.

— Ştiu, ştiu. Însă mie mi se pare că tocmai asta-i pozna pe care o face fata asta. Când este o pricină de greutate, ori de împotrivire, atunci se zbate inima ca apa 'n stâncă. S'a văzut cucoană să poftească chiar pe unul de-ai noştri: măcar de-ar fi fost un Țigan mândru; dar s'a întâmplat să fie o baragladină. Aşa că eu socotesc asta, la dânsa, o nebunie şi asta-i primejdia de care vorbeam.

— Prostii, zise Sofronie.

— Fie şi prostii; se poate să fie cum spui dumneata şi nu cum ştiu eu. Dacă-i adevărat şi nu-i prostie, ori dacă va fi având ea pe altcineva, cine va fi fiind, atuncea ştii dumneata ce face acuma, cât stăm noi la foc şi grăim?

— De unde să ştiu?

— Să-ți spun eu. Stă în fundul divanului şi vede pe acela. Nu-i acolo, însă ea îl vede. Şi i se spânzură cu mânuțele de după grumaz.

— Poate; dar asta pe mine nu mă interesează, babă Domnică.

— Să zicem iar că-i aşa cum spui. Dar dacă pofteşti să vezi că-i adevăr ce grăiesc eu, du-te acolo şi te uită.

— Asta nu se poate.

— Ba eşti cu mine şi se poate. N'ai trebuință de cal; nu-i nevoie să mă porți la spatele dumnitale. O babă cântăreşte de nouă zeci şi nouă de ori mai greu decât o fată mare. Uită-te la mine să văd cum ți-s ochii. Decând erai mititel, şi-au mai schimbat apa; acuma-s mai întunecați. Aşa şi fata.

— Care fată?

—Domnița. Când era mititică, avea nişte grăuncioare de ochi; abia-i deschidea; se uita ca o mâță.

Acuma are ochiul cât un lostun,
Cine-o vede rămâne nebun...

Bătrâna continuă mormăind descântecul. Apoi tăcu. Somnia trudei puse iarăşi stăpânire pe Sofronie Leca; îi căzură pleoapele o clipă şi văzu numaidecât pe Kivi, după cuvintele care-i fuseseră spuse.

Când se trezi, baba nu mai era în faţa lui. Focul era aproape stâns. Se uită la stele, ca să cunoască cât de târziu e ceasul. Căută sulişorul de pânză şi se duse după cal. Îl auzea pufnind, pe-o vălcică.

VII

Cea din urmă „jucărie a măriei-sale”, cum îi ziceau oamenii, ar fi trebuit să fie la Necşeni către sfârşitul lunei Iunie. Însă nu sosise. Bernard îl rugase pe prietinul său să consimtă la o amânare. Mavrocosti consimțise. A doua amânare însă o respinse. Domnul Antoine Bernard, nu cu mult înainte de sorocul întoarcerii sale la Necşeni, primi o scrisoare politicoasă dar hotărâtă, din care se vedea că încercarea de zbor vertical a intrat în altă zonă de investigații, împrejurări cu totul particulare continuă să dea ideii o direcție nouă. Zădărnicia încercărilor trecute e explicată; soarta celei din urmă o hotărăşte de mai înainte Mavrocosti singur. Nesosind la timp, comanda sa poate să rămâie mai bine în starea în oare se află, o stare de posibilitate şi speranță, decât să vie la Necşeni purtată de alții şi să nu fie capabilă a se purta singură.

Fără să găsească un temeiu precis în termenii scrisorii, domnul Bernard s’a simțit puțintel jignit de această întâmplare. I se părea că prietinia lui a suferit o atingere şi avu impresia că această atingere e voită de Mavrocosti. De aceea, când veni, în primele zile ale lui August, ca

să desăvârşească organizarea exploatării, nu făcu primul popas la curtea din Necşeni. Se opri în târg la Dobreni şi trimise printr'un curier veste că a sosit. Imediat trăsura dela Necşeni sosi goală în târg, cu poruncă să-i stea la dispoziție şi să-l ducă la măria-sa. Domnul Antoine Bernard era în conferință subt şopron, cu domnul Zeidel Abramovici şi fu, în acel moment, de părere că trăsura dela curte s'ar putea întoarce îndărăt goală, cu un simplu bilețel al lui de mulțămire şi de amânare a vizitei; însă Zeidel fu aşa de spăimântat de această intenție, încât domnul Bernard îşi schimbă hotărârea. Cu toate acestea s'ar fi cuvenit să contramandeze şi domnia-sa. În această afacere cel nedreptățit era el, deoarece numai el îşi impusese grijă şi sacrificii în interesul prietinului său. Şi de una şi de alta mai era capabil încă: la atitudinea de spaimă a lui Zeidel, găsi că numai un prietin poate accepta capriţiile altui prietin.

— Nu-i nimic, nu trebuie să rămâneți supărat, îl lămurea şi domnul Abramovici. Nu cunosc ce este şi dece puteți fi nemulțămit, dar se chiamă că ați mai acceptat dela prinț o poliță.

Domnul Bernard găsi observația justă.

— Ai dreptate, domnule Abramovici. Am să mă duc. Însă mă întorc în astă-sară în Dobreni. Ce hotel este aici?

— Aici în Dobreni? Aici, în târg la Dobreni, n'avem nici un hotel.

— Se poate? Dacă întârzie cineva sau are o nevoie, ce face?

— Dacă întârzie şi are o nevoie? Cine poate să întârzie? Dacă întârzie un om de rând, se duce la un han.

— Ei bine, şi eu sânt un om ca toți oamenii şi vreau să mă duc la un han.

— Cum să vă duceți la hain, dacă n'aveți căruță?

— Ce are a face?

— Are; trebuie căruță, ca să dormiți întrânsa. Aicea hanul e o ogradă unde poposesc căruțele. Şi trebuie să dormi în căruță ca să nu-ți fure caii.

— Dumneata eşti un om vesel, domnule Abramovici. Explică-mi însă cu seriozitate ce face o persoană ca mine, care vrea să aibă o cameră.

— O persoană nobilă ca dumneavoastră se opreşte unde are gust şi cere să i se dea adăpost. Poftiți la mine, ori la alt negustor. Poftiți la un gospodar într'un sat. Dar dumneavoastră aveți cameră la curte. Credeți că vă lasă prințul să vă duceți în altă parte?

— În acest caz, consideră-mă oaspetele dumnitale, domnule Abramovici.

— Bucuros, dar n'are să mă lese măria-sa.

— Vom vedea. Cred că e mai bine aşa cum îmi propun eu. Dealtminteri să nu-ți închipui, domnule Abramovici, că vreau să te atac în liniştea dumnitale. Am învățat, în țara mea, să respect căminul şi tihna semenului meu. Mâni îmi vine un foarte bun cort de campanie. Mi-l aduce valetul, care soseşte cu restul de bagaje. Pe lângă asta, angajez imediat oameni ca să-mi facă o colibă de scânduri, unde voiu avea tot confortul posibil. Vreau să stau deocamdată zece zile. Mai târziu mă întorc iar. În aceste zece zile pun la cale transporturile, care, după cât înțeleg, constituie aici capitolul cel mai dificil al unei exploatări. Te rog să fii şi dumneata la dispoziția mea, în condițiile în care am vorbit.

— Am pus la cale unele lucruri cu domnii primari, dădu informație Zeidel. Veți găsi bunăvoință în toate părțile. La noi oamenii sunt foarte cumsecade. N'avem hoteluri, însă oameni cumsecade avem. Şi cărăuşi, câți poftiți.

— A, da, aşa se chiamă, cărăuşi. Cât se plăteşte în această regiune de metru cub pe distanță anumită?

— Încă nu se ştie, domnule Bernard. Avem să vedem. Unii oameni vin mai de departe, alții mai de aproape.

— Ce are a face? Pe mine mă interesează distanța dela pădure la gară — treizeci-şi-şase de kilometri.

— Da, o socotim şi asta. Însă unii cărăuşi vin mai dedeparte, alții sunt chiar în apropierea pădurii. Unii

au căruțe cu cai, alții car cu boi. Unii au numai un cal. Unii au nevoie, alții n'au. Unora le-a murit o vită; altora un copil.

— Mă interesează ce spui, Abramovici, fără să înțeleg bine. Nu este un tarif la greutate şi distanță?

— Ba este; chiar dacă n'ar fi, se poate face.

— Atunci?

— Este într'adevăr un „atunci". Chestia e şi când dai banii. Îi dai atunci, va fi tarif, după cerere şi ofertă. Îi dai acum, oferta e mai mare şi nevoile sunt destule.

— Înțeleg, murmură zâmbind domnul Bernard.

Târgul, în zi obişnuită de peste săptămână, era aproape gol. Câțiva negustori, interesați de afacerea Franțuzului, luaseră loc subt şopron, fără a cere voie, şi ascultau cu atenție, mângâindu-şi, cu ochii pe jumătate închişi, bărbile.

Singurul muşteriu al dimineții se vădi a fi un om voinic, gras şi rumăn, care trecu pe drumul prăfuit într'o trăsurică verde, trasă de un cal mărunt, însă bine ținut şi grăsuț ca un pepene.

— De pildă, un asemenea gospodar poate face transport? întrebă domnul Antoine Bernard.

— Acesta nu e un gospodar, zâmbi Zeidel. Nu face transport. Meseria lui e alta.

— Ce fel de meserie are? întrebă curios Franțuzul, urmărind cu atenție căruța verde.

O văzu oprindu-se nu departe, în dreptul unei crâşme. Omul voinic şi rumăn dădu un strigăt, fără a se urni din locul lui. Crâşmarul ieşi în prag ascultând, cu urechea întoarsă, poruncile. N'avea nevoie să întoarcă urechea, căci stăpânul căruței avea o voce răsunătoare, care umplea ulița.

— Acesta e Damian, cerşetorul, explică Zeidel. Face afaceri numai în zilele de târg. E olog de amândouă picioarele, însă are o voce de bariton. Păcat că nu vrea să cânte, ca s'auziți şi dumneavoastră. Acuma se îndeletniceşte cu băutura. Duminica şi sărbătorile, când vin în târg oamenii, cântă foarte frumos şi femeile stau şi-l ascultă. E un cântăreț religios, ca să zic aşa, şi are bun venit. Nu-şi dă el meseria lui pentru nici un fel de cărăuşie.

— Dece nu vrea să cânte acuma?

— E un om capriții os, domnule Bernard. Dacă îl tulbură acuma careva, suduie şi zvârle cu cârja.

— Țara asta e plină de oameni ciudați, suspină mai mult către sine domnul Antoine Bernard.

Oameni oare se instalează ca la ei în odaie şi te ascultă ce spui. Cerşetori graşi, bine dispuşi şi agresivi în acelaşi timp. Prinţul e în armonie cu toate. Probabil că şi o anumită persoană subţire, cu ochii mari, urmează linia neregulată a ansamblului.

Cum va fi întâmpinat la Necşeni?

Se aşează în trăsura cu arcuri moi şi vizitiul ţigan de pe capră întoarse spre el o figură unsuroasă, amicală şi afabilă. Îl duse repede pe drumuri de ţărână. Văzând că boierul stă închis în el şi nu catadixeşte să vorbească cu oamenii, Norocel vizitiul începu a vorbi cu cei doi cai negri cu ţinte albe în frunte. Trecură pe lângă girezi înalte de grâu. Pe o costişă, dincolo de-o vale, la o depărtare de doi kilometri, mormăia garnitura de treier, lângă alte clădiri de holde.

— Ascultă: cum te chiamă? tresări deodată Bernard.

— Norocel, cuconaşule. La porunca dumneavoastră. Ştiu că voiţi să mă întrebaţi dacă s'a făcut frumos grâu în vara asta.

— Da.

— Tocmai asta grăiam eu cu caii. Au câteodată boierii un noroc, de-ţi vine să-ţi pui mânile în cap. Eu nici nu ştiu ce au să facă cu atâta grâu. Nu înţeleg unde au să-l puie. Au să umble maşinile până ce a da bruma. După aceea încep cărăuşii să-l care. Sofronie Leca l-a şi vândut.

— Îl transportă la calea ferată?

— Îl transportă la drumu de fier.

— Cu căruțele boiereşti?

— Da de unde? Parcă avem noi atâtea harabale şi atâția boi? Cu căruțe din Necşeni. Dar dumneavoastră să n'aveți grijă dinspre partea lemnului din Borza. Au aflat oamenii din sate ş'au să vie cât păr în cap să le dați arvună.

„Pe cât înțeleg, cugetă în sine domnul Bernard, aici se discută curent afacerile mele. Săteni, Țigani, administratori, stăpâni s'au constituit în Parlament".

— Grăim şi noi, sară, ba de una, ba de alta, zise de pe capră Norocel, şi aflăm câte sunt prin lume. Altă gazetă n'avem.

— Vorbeşti şi cu caii?

— D'apoi ce să fac? când tac boierii, cu cine vreți dumneavoastră să vorbesc?

Vizitiul era un om de patruzeci de ani, cărunt, frumos la înfățişare, în haina-i domnească, cu nasturi de alamă. Avea în oclii o lumină de inteligență şi de râs. Domnul Bernard îl cântări drept un privilegiat al soartei.

— De mult eşti vizitiu la curtea prințului?

— De când m'a făcut mama. Noi slujim aici din tată'n fecior.

— Ai simbrie bună?

— Am, dar parcă s'alege ceva de ea? Să vă spun ceva, boierule. Straşnic îmi place mie băutura! Eu ştiu de mai înainte ce am să fac cu bacşişul pe care aveți să mi-l dați. Când îs băut, domnița nu mă poate suferi. Pune pe altul să se suie pe capră. Nu pentru măria-sa, căci măria-sa umblă mai mult călare; ci pentru prinț. Ş'apoi îl duc pe prinț la gară, şi înapoi de la gară. Nu spune o vorbă. Ia aşa stă, stă şi se gândeşte. Mult se mai gândeşte prințu ista al nostru. Clocind atâta gând, nu se poate să nu iasă ceva care zboară.

Bernard râse cu voie-bună şi-şi puse întrebarea la cât să-şi fi fixat Norocel bacşişul. E un om destoinic; în altă țară, instrucțiunea şi cultura l-ar fi ridicat într'un parlament.

— Odată numai, după-ce am stat cu măria-sa Lupuşor de vorbă, mi-a spus că vra să mă ducă în țara franțuzească. Dar măria-sa are prea multe pe cap şi uită unele din câte le spune ori le făgăduieşte. Într'un rând, s'a înfierbântat cum că face spital la Necşeni, pentru lumea sărmană. Altădată a juruit o şcoală. Măria-sa are alte gânduri. Cine ştie pe unde zboară gândurile măriei-sale!

— Ar fi fost bine să se facă o şcoală.

— Dece? ca să învățăm noi Țiganii carte şi pe urmă să ne ducem la spital să murim? Să fim noi sănătoşi, ca să ne îndestulăm de mila măriilor lor. Nu ne trebuie nimica alta. La sfârşit tot acolo ne ducem.

— E adevărat. Observ că eşti şi filosof.

— Îhî. S'aude că găsim rachiu dulce.

— Unde?

— În grădinile raiului. Pe noi Țiganii ne ia sfântu-Petrea c'o varga şi ne alungă tocmai acolo, în fund. Ar fi bine şi acolo dacă toate-acestea n'ar fi numai nişte poveşti.

— Ciudat! mormăi domnul Bernard. Ascultă, Norocel.

— Porunca. Voiți să mă întrebați dacă-i bun rachiul dela rateşul boieresc? E bun. Am vreme să opresc.

— Nu, Norocel, râse Bernard. Treci mai departe. Deşi-i zi de lucru, văd oameni care stau degeaba la rateş. Par oameni cum se cade. S'au sculat şi m'au salutat cuviincios. Dar dece stau degeaba?

— Aşa au ei gust; mai mare plăcere decât asta nu se poate.

— Şi dece purtați voi căciuli în puterea verii, Norocel? Asta iar nu înțeleg.

— Apoi, cuconaşule, dumneata nu ştii că la noi este o zicătoare veche? Să-mi fie cu iertăciune pentru cuvântul cel prost, dar acea zicătoare spune că dela Sântămărie fac ceva cânii în pălărie. Aşa că dela Sântămărie oamenii pun mâna pe căciulă şi-şi cârpesc cojocul.

Zicătoarea, Norocel o rostise cu vorba crudă şi precisă pe care o întrebuinţează localnicii. Domnului Bernard nu-i displăcu dictonul, deşi domnia-sa purta o prea frumoasă pălărie de paiu moale. Norocel îl spiona cu coada ochiului; pe domnul Bernard îl interesa şi această manevră a Ţiganului. O adiere de vânt veni din mirişti şi-i aduse miros cald de grâu copt, în care se amesteca şi un tăiuş de alcool. Pasagerul înţelese de ce-i aşa de spornică faconda automedonului. Ca om practic în orice împrejurare, se gândi numaidecât să puie la contribuţie dispoziţia aceasta, ca să aibă şi alte ştiri despre localnicii Necşenilor. Află îndată că domniţa nu-i acasă. E dusă cu calul. Dar poate în vremea asta, cât umblăm noi cu trăsura, măria-sa să fi venit. Prinţul stă singur şi ceteşte. Câteodată scrie, dar mai mult ceteşte. Ieri a ieşit să vadă pe Sofronie Leca.

— Aşi dori să aflu ceva despre Sofronie Leca al dumneavoastră, întrebă cu aceeaşi bunăvoinţă şi veselie domnul Bernard.

— Cum nu? Puteţi afla orice poftiţi, cuconaşuie. Îl întrebaţi şi el vă spune numaidecât...

— E de mult în serviciul prinţului?

— De mult. Dar o bucată de vreme n'a fost pe aici. Acuma s'a întors iar.

— Înțeleg că-i om destoinic.

— Care nu se mai află.

— Se ocupă numai de Necşeni?

— Aşa mi se pare, dar bine nu pot să ştiu.

— La pădure n'are, cred, nici un amestec.

— Iaca, nici asta n'aşi putea să vă spun.

— Nu cumva nu-i pare tocmai bine de tăierea pădurii?

— Dece să nu-i pară bine? De ştiut nu ştiu, dar n'are dece să-i pară rău.

— Dar ție îți pare bine?

— Mie îmi pare bine. Văd că sânteți de treabă boier.

— Şi Țiganilor lingurari le pare bine? Ce zici?

— Şi lor le pare bine. De întrebat, nu i-am întrebat, dar dece să nu le pară bine?

— Acestea nu ai obiceiu, Norocel, să le discuți cu caii?

— Ba da. Dar unele caii le ştiu, iar altele nu le ştiu. Aşa că eu de Sofronie Leca nu v'aşi putea spune nimica, batâr să-mi dați şi o mie de lei. Dece să spun că ştiu, dacă nu ştiu?

— Te temi poate de dânsul?

— Da de unde, cucoane? Nu mă tem de fel!

Domnul Bernard înțelese că trecea printr'un loc oprit. Deci, cum bănuia domnia-sa, Leca îşi cam juca pe socoteala lui caii şi era mai temut decât adevărații stăpâni. Bine, să fim atenți. Acesta-i braconierul de care vorbea prințul.

— Îi cam place să vâneze în Borza?

— Nu cunosc; nu-l ştiu vânător.

Buna dispoziție şi verva lui Norocel vizitiul erau vădit în descreştere. Caii nu mai aveau chef de sfat; îşi grăbiră trapul.

Trecură prin marginea satului Necşeni. Pe urmă le scânteie înaintea ochilor, în soarele amezii, crucea bisericii din coasta curții; apoi se desfăşură parcul şi se deschise spre miază-zi şi răsărit perspectiva iazului. Trăsura coti brusc; Kivi îi surâse grațios din cerdac.

Primirea i se păru domnului Bernard dintre cele mai corecte. Ar fi putut întrebuința chiar şi un alt termen, ceva mai favorabil amorului său propriu. Domnişoara Mavrocosti pofti să afle imediat ştiri despre sănătatea şi afacerile domnului Bernard, care, fără îndoială, erau prospere. Domnul Bernard dădu răspunsul strict necesar, ştiind că o prințesă, educată în Apus, zâmbeşte agreabil ascultând explicațiile, dar se gândeşte cu totul la altceva. Într'adevăr,

Kivi părea preocupată. Domnul Bernard nu se sfii, ca prietin şi bun cunoscător de oameni, să-şi traducă în cuvinte constatarea.

— Prințesă, vă încredințez că vă voiu elibera numai-decât de grija persoanei mele. Sânt de astădată numai omul de afaceri; credeam să găsesc pe domnul Mavrocosti.

— Acel Mavrocosti e tot amicul dumnitale, domnule Bernard; fii bine încredințat de asta. Scrisoarea lui nu trebuie să constituie pentru dumneata nici cea mai mică jignire; e un reflex al stării lui sufleteşti, care, te asigur, nu e tocmai bună. Fratele meu a avut iarăşi o epocă de deprimare.

— Nădăjduiesc că acum e bine, se interesă Bernard.

— Ceva mai bine. Are însă în unele zile dureri de cap. În general, se simte obosit. Cred că vom pleca undeva, în străinătate, ca să se recreeze. Acestea suni stări pe care dumneata le-ai cunoscut; pe urmă vine perioada de agitație entuziastă şi de creație.

— Bănuind asta, vreau, prin urmare, să nu vă fac nici cea mai mică tulburare.

— Care tulburare? Nu cumva, domnule Bernard, dumneata eşti supărat pe noi din pricina scrisorii lui Lupu? Ba da, eşti supărat. Îmi dai voie să-ți spun că te cunosc după ochi?

— Sânt fericit de atenția dumneavoastră, prințesă.

— Dacă eşti aşa de fericit, domnule, vei binevoi să te supui în totul dispozițiilor mele.

— Mâni va trebui să fiu la pădure, prințesă.

— Până mâni eşti prizonierul nostru. Poți circula de altminteri în voie; poți sta singur, dacă preferi. Cred că n'aveai intenția să stai, la noapte, pe câmp, în marginea şanțului?

Domnul Bemard crezu că nu trebuie să vorbească de han.

— În părțile acestea de lume, urmă Kivi, restaurantele sunt la înălțimea hotelurilor. Nu ne socoti pentru asta în stare de inferioritate, domnule Bernard, căci în schimb primirea de oaspeți e lege.

— Cred şi văd, prințesă. Vai, legea aceasta nu-i făcută să mă bucure mai mult.

Kivi nu crezu că trebuie să împingă mai departe amabilitatea; domnul Bernard căuta să-i citească, pe fața mobilă şi totuşi serioasă, intenția unui răspuns în armonie cu sentimentele lui. Mavrocosti apăru.

N'avea înfățişarea unui om prea obosit. Nu părea că-l doare capul. Scutură afabil mâna prietinului său şi intră dintr'odată într'o convorbire întreruptă, numai de câteva minute. Cu toate acestea nu se văzuseră de câteva săptămâni; în intervalul acesta se schimbaseră scrisori şi scrisori nu dintre cele mai plăcute.

Domnul Bernard ar fi dorit să lichideze imediat acel mic diferend care stătea încă, între el şi gazdele sale, ca o ceaţă; dar momentul nu i se păru potrivit. Atitudinea lui Lupu Mavrocosti, complect străină de atare preocupare, nu-i spori jignirea, ci-i produse mai mult un fel de nelinişte. Deşi-i era greu să accepte că nesiguranţa şi capriciile acelui boier valah ascundeau o viclenie, totuşi îi rămânea la tâmplă un ţânţar, care se întorcea în acelaşi loc, deşi-l alunga necontenit.

Abia după masă oaspetele putu să-şi capete întreagă buna dispoziţie, lăsându-se biruit. Sărmăluţele cu smântână, curcanul fript dum-nezeeşte, vinul generos îl puseseră în acelaşi scaun şi'n aceeaşi stare fizică, în care fusese, când începuse conversaţia pe care o urma Mavrocosti. Ţigăncuşele cu părul negru strălucitor şi bluzele albe drotate apărură iar, cu cafele turceşti.

— Trebuie să găsesc acel ceva pierdut, zicea Mavrocosti. E posibil oare să se fi înălţat la cer, cum am crezut în primul moment? Poate să fi căzut în Borza.

— Dacă-i căzut în Borza, râse Bernard, îl găsim când tăiem pădurea.

Boierul îl privi cu ochi mari, dintr'odată întristaţi.

— Într'o formă ori în alta, urmă Franţuzul, pădurea ne va da ceeace cauţi domnia-ta. Frasinii, care deocamdată stau înrădăcinaţi aici, vor zbura, dând sunet, peste Antile şi Ceilan.

— E un zbor paralel cu scoarța pământului, suspină Mavrocosti. Dumneata nu dorești altceva?

Kivi interveni:

— Domnul Bernard dorește să se odihnească. De mâni, își începe operațiile.

— Așa este, așa este, zâmbi Lupu Mavrocosti, sosit dedeparte.

Senzația de fantezie mai mult decât de fantastic, pe care o mai avusese cândva o clipă, se trezi iarăși în domnul Bernard, ceva mai puțin agreabilă decât prima oară.

Când Kivi îl pofti, ou gingășia ei obișnuită, la serviciul religios de a-doua-zi dimineața, la biserica familiei lor în marginea parcului, Bernard văzu pe Mavrocosti atent și mirat în același timp. A surprins la fată o mișcare de nerăbdare? Poate i s'a părut. Nu e o gelozie copilărească; e poate tot o ciudățenie de om nu îndestul de cumpănit.

— Pe mine nu m'ai chemat de ani de zile... zise Mavrocosti către Kivi, cu rânjetul lui numai într'o latură.

— Tu te poți duce oricând, răspunse domnița; însă știu că liturghia te indispune, sau mai degrabă vecinătatea mormintelor. Aproape de morții mei, eu, dimpotrivă, mă simt reconfortată.

— De aceea s'a zvonit în sate că aşi fi strigoiu... mormăi Lupu.

Kivi râse, alăturându-se de el c'o mângâiere de mamă.

Domnul Bernard fu astfel sechestrat la Necşeni până la liturghia de a-doua-zi Duminică. Avu timp să viziteze parcul, să se coboare până la iaz în tovărăşia domniței; pe Lupu nu-l mai văzu. Stătu o vreme singur; din când în când intrau Țigăncuşele în odaia lui, ca să aducă ceva ori să diretice. Zgrepțănau puțin la uşă şi intrau zâmbind. Ieşeau aruncându-i o căutătură.

Stătea într'o odaie boltită, cu divan şi fotolii vechi. Pe părețiivăruiți erau înşirate câteva stampe. Una reprezintă o imagine foarte fină a lui Necuilai I Pavlovici, țarul tuturor Ruşilor. Scoțând-o din cuiul ei ca s'o cerceteze mai de aproape, descoperi pe partea cealaltă, în dosul cadrului, tot aşa de bine conservat, portretul lui Francisc împăratul nemțesc. Fără să înțeleagă rostul acelei alcătuiri, căută şi celelalte stampe: încoronarea Iosefinei de către Napoleon; o gravură de Rembrandt. Nu erau căptuşite cu altele. Una din Țigăncuşe îl surprinse asupra acestor investigații şi-l privi lung. El îi zâmbi. Ea se retrase precipitat. Atunci domnul Bernard se hotărî să încuie uşa. Descoperi însă că broasca n'avea zăvor, nici cheie.

— Oamenii aceştia meritau să fie cunoscuți, îşi zicea domnul Bernard.

Însă el ar fi trebuit să vie fără bani în acest adăpost plăcut; ca să doarmă liniştit. Casetă nu se găseşte în părete; uşa nu se închide; ferestrele n'au gratii. Ce să facă cu suma importantă pe care o are la el? Probabil că lipsa aceasta de apărare e voită şi are o semnificație. Puse deci banii pe masă, acoperiți neglijent c'o gazetă şi-i crezu destul de dibaciu apărați. Se vârî în aşternut cu oarecare grijă, stătu un timp treaz, simțind în nări mirosul de busuioc al încăperii; pe urmă adormi adânc. A-doua-zi află banii frumos rânduiți în mijlocul mesei şi gazeta păturită cu grijă alături. Țigăncuşa zgrepțenă la uşă cerând să intre cu apă.

La biserică, găsi lume înțesată, în lumina şi subt fumegarea făcliilor. În latura dreaptă a naosului era păstrat un spațiu gol. Deasupra unei lespezi de marmură cu inscripție, ardea o candelă filigranată de argint. Kivi îngenunchie alături pe o pernuță de matasă roşie. Țăranii, după ce făcuseră loc feților boiereşti, se grupară iarăşi în rânduiala lor, bărbații mai înainte, c'o atitudine de gravitate şi nobleță, care stârni toată admirația străinului. Păreau a asculta cu atenție serviciul divin. Femeile erau mai puțin liniştite, împărtăşindu-şi în şoaptă felurite secrete extraordinare, care nu pot fi comunicate în altă parte, nici nu pot suferi vreo întârziere. Nu-i fu greu Franțuzului să descopere obiectul acestor aprige şi tainice preocupări: toți ochii feminini îl fulgerau, îl măsurau şi-l cântăreau. Kivi zâmbi şi-l sfătui, strecurându-i câteva cuvinte franțuzeşti, să se comporte ca un creştin, adică

să urmeze mişcarea de semne şi închinăciuni a poporului adunat, ceeace Franţuzul făcu numaidecât, dar imediat se simţi ridicol faţă de domniţă. Oamenii însă îl acceptară, cu priviri binevoitoare.

Robia domnului Bernard, dealtfel nu displăcută, încetă îndată ce se întoarseră la curte. Costică, valetul domnului Bernard, sosise cu bagajele. Aşa cum era de aşteptat dela un valet bine stilat, cortul de campanie fusese uitat la Bucureşti.

— Atunci ne vom sili, hotărî filosofic domnul Bernard, să ne alcătuim imediat adăpostul de scânduri. Vom ruga pe domniţă să ne înlesnească astăzi transportul la pădure şi dumneata, Costică, te vei înfăţişa Ovreiului meu din Dobreni, cu porunci exprese, ca lucrarea să fie pornită şi executată imediat.

Valetul, om nalt şi uscat, cu nasul mult mai desvoltat decât al stăpânului său, îşi întoarse acest apendice cu gravitate şi dispreţ către toţi curtenii Necşenilor, adunaţi buluc în jurul bagajelor. Pe Ţigăncuşe mai ales le amuza haina elegantă a domnului Costică, cu pardesiu cenuşiu şi pălărie tare la fel.

— Trebuie să fie tot vre-un Franţuz, se sfătuiau ele.

— Ce vă holbaţi aşa, cioropinelor? le mustră domnul Costică, cârnindu-şi către ele nasul.

Stolul de fete se desfăcu numaidecât, scandalizat. Apoi se întoarse iar, rămânând la o distanță ceva mai mare. Deacolo examinau coloarea pielii domnului Costică, o coloare caracteristică şi familiară.

— Cum de n'am băgat noi de samă mai devreme? zise Constanța, Țigăncuşa domniței. Treci înainte, Fițo, şi-l stupeşte tu, că mie mi-e greață!

După această hotărâre, fetele se retraseră cu demnitate. Rămaseră numai slujitorii bărbați, c'un zâmbet oblic şi fin, pe care Costică urma să-l trateze cu acelaşi dispreț.

— Aşi vrea să întreb pe boieraşul ista, vorbi Norocel; în câtă vreme a zburat dela Bucureşti pân'aici? S'a umplut lumea de cioroplane, adaose el clipind dintr'un ochiu.

După acest început de ostilitate, se retrase şi grupul bărbătesc.

Relațiile pe care i le dădu valetul hotărî pe stăpân să rupă brusc farmecul acelei prințese orientale care se numea Kivi şi să treacă la realitățile severe cu care era deprins.

— Aceştia nu-s servitori, domnule, declară Costică indignat; aceştia-s nişte sălbatici; nu ştiu nici să vorbească, nici să se poarte cu oamenii. Nu înțeleg cum îi pot suporta boierii de aici.

Norocel trăgea, de pe capră, cu urechea şi făcea caii să joace în hățuri şi'n hamurile lor sclipitoare.

Când Kivi apăru ca să întindă mânuța-i brună pentru sărutare, se opri şi se uită mirată la valet.

— Cine-i domnul?

— Costică Mărgăritescu, se recomandă noul venit solemn, închinându-se adânc în fața stăpânei locului.

Când va fi ce ştiu eu, îşi zicea el, privind pieziş spre stăpânul său, am să fac altă rânduială la curtea din Necşeni.

— Costică Mărgăritascu ? se veseli Kivi.

— Da. Omul meu.

— A! omul dumnitale...

Mărgăritescu se închină a doua oară. Norocel tuşi înăbuşit pe capră.

— Atunci când ne vedem, domnule Bernard?

— Nu vreau să fiu indiscret, prințesă. În cinci ore, îmi creez un castel în pădure.

— Atunci te putem vizita noi. Va fi foarte frumos. Îl ierți pe fratele meu că nu e de față în clipa aceasta?

Bernard rămase o clipă nedumerit.

— Atunci ne vedem în pădure?

— Desigur, răspunse Kivi, ne vedem în pădure.

Norocel îşi făcu de data asta drumul la Dobreni fără discursuri. Mărgăritescu, lângă stăpânul său, primea instrucțiuni amănunțite. Cum ajunse în târg, coborî în

prejma domnului Zeidel şi rămase cinci minute în strânsă conferinţă cu el. Norocel îşi primi bacşişul şi se retrase. Domnul Bernard se stabili la o simplă masă de lemn subt şopron şi cercetă cu luare aminte condicile pregătite. În târg încă forfoteau oameni; grupe începură a se strânge, ca să se puie în contact cu stăpânirea nouă a pădurii, despre care se spunea că dă bani înainte pentru transport.

După comunicările şi indicaţiile lui Costică Mărgăritescu, doi Ovrei sprinteni, chemaţi şi sosiţi în bătaie de biciu la Abramovici, se transportară la depozitul de cherestea local; câteva căruţe fură rechiziţionate cu preţ neobişnuit şi domnul Bemard, pe când îşi începea tratativele cu sătenii, fu încredinţat că, la ora opt sară, va avea adăpost subt pădure. Mărgăritescu, stăpânind de aproape alte două vehicule din târg, trecu la curte ca să ridice şi să ducă la faţa locului bagajele. În acele bagaje se cuprindea şi o puşcă de vânat de marcă englezească, şi costumul de rigoare cu pantaloni scurţi; şi impermeabile, şi un meşteşug ingenios de bucătărie, şi alt meşteşug de făcut un duş rece în câteva minute. Săpunuri, oglinzi, brice, tacâmuri de argint, blide de porţelan. În zece zile, lucrând intens, domnul Antoine Bernard nădăjduia să puie la cale campania. Cum cad frunzele, tăierea porneşte. După ce s'aşează iarna, banii angajaţi acuma încep a produce îndoit: căruţele vor veni deşerte pe un drum şi vor ieşi încărcate pe altul, către gară.

VIII

Cei câțiva meşteri care puteau lucra Duminica încheiară în scurt un acoperiş pe câțiva stâlpi îngropați, în poiana din margine, care se chema a Curcanului. Fântâna era aproape. Domnul Costică desfăcu un pat de campanie, cu toate halaturile lui; dădu la iveală meşteşugurile bucătărioarei; făcu să strălucească o serie întreagă de aparate misterioase, la care se uitau de departe, cu brațele încrucişate, câțiva localnici bruni: erau reprezentanți dintre cei mai tineri ai satului lingurarilor. Din când în când, trebăluind, Costică Mărgăritescu mormăia şi le arunca o privire ostilă.

Într'adevăr, şi după părerea lui, caşi a stăpânului său, în toate lucrurile şi în toți oamenii din aceste părți de lume trebuia pusă o rânduială. Mai ales în oameni. Stau degeaba şi se uită fără să spuie nimic. Se înalță, se răsucesc, se pălesc în capete, îşi schimbă locul, ca să-şi poată satisface mai bine curiozitatea, şi, din când în când, râd fără noimă.

A trecut ş'un fel de om sălbatic, cu baltag, cu cojocu 'ntre umeri şi cu căciulă în cap. S'a oprit, şi-a repezit căciula pe ceafă şi s'a uitat; pe urmă şi-a dat iar căciula pe ochi.

— Măi oamenilor, a strigat el, a cui sânteți?

Dulgherii l-au lămurit că fac un adăpost pentru domnul inginer.

— Aha! pentru Neamț? s'a încredințat ei. Apoi bine, faceți-l. Se chiamă că dumnealui are un drept în Borza. Dar el unde-i?

— Are să vie să se aşeze aici.

— Aha! Da aista care umblă cu nişte jucării, cine-i?

Meşterii crezură că trebuie să râdă, fără să răspundă. Valetul privi o clipă cu dispreț spre om. Țigănuşii din preajmă dădură explicații lui Peceneaga.

— Ăsta-i Costică Mărgăritescu.

Servitorul se socoti ofensat de tonul cu care era rostit numele său şi aruncă o privire amenințătoare spre grup.

— Apoi bine, să fie sănătos şi să nu se supere, interveni cu blândeță pădurarul. Dacă toate se fac cu voia lui Mavrocosti, eu nu mă pun de pricină.

S'a dus săltându-şi cojocul în spate.

La ora şase, domnul Antoine Bemard s'a înfăţişat aşa cum anunţase. Lucrătorii şi-au încetat bocăniturile; explicară că se întorc a-doua-zi ca să isprăvească, şi se duseră, cățărându-se din fugă în căruţa lui Zeidel, care adusese pe Franţuz. Costică Mărgăritescu prezintă stăpânului său cel dintăi ceaiu, într'un filigean chinezesc. Aroma lui fină se împrăştie îndată în poiană, luând oarecum cunoştinţă de asprele mirosuri ale Borzei. Pădurea era liniştită şi tăcută şi avea un răsuflet lin după soarele copleşitor. Susura abia simţit din frunze. Lostuni începură să treacă prin lumina poienii, ţârâind. Un vultanaş dădu un strigăt prelung de mirare şi se opri în vârful stejarului celui bătrân. Domnul Bernard îl privi o clipă. Paserea dădu al doilea strigăt şi-şi desfăcu aripele dungate în lucirea oblică a soarelui, luându-şi zborul. Răsturnat în scaunul de pânză şi lemne încrucişate, inginerul îşi sorbi ceaşca de ceaiu, cu o sensaţie dintre cele mai plăcute şi mai ciudate în acelaşi timp. Din pământ, din pădure, din ierburile poienii, îl învăluia o tihnă aromitoare, un îndemn de desfacere totală şi de lene. Pofti a doua ceaşcă de ceaiu. Cei dintăi săteni, cu care trebuia să aibă domnia-sa de a face în vederea exploatării, se opriră în drumuşor, la margine. Nu păreau de loc grăbiţi. Erau şase sau şapte. Se tolăniseră în iarbă, hotărâţi să aştepte oricât. Dar în domnul Bernard veghea o disciplină care-i înfrâna toate şovăirile. Depuse ceaşca pe măsuţa improvizată, îşi impuse o silinţă ca să se ridice şi făcu semn oamenilor să se apropie. Oamenii se sculară din iarbă şi se apropiară domol.

Se descoperiră, dădură bună-vremea. Inginerul le mulțămi. Îi întrebă dacă poftesc să se angajeze pentru transporturi. Unul din ei începu o istorisire, care amenința să fie mai lungă decât trebuia, c'un cal pierit dintr'o muşcătură de şarpe. Cum era soarele, cum era cotitura văii, cum era rovina de pârău, cum se va fi strecurat şarpele. Cum femeia din Bălăneşti, care ştie să descânte de muşcătură de şarpe, a venit prea târziu.

— Cum te chiamă? zâmbi inginerul.

— Gheorghe Topală.

— Ai nevoie să-ți cumperi alt cal?

— Da. Mai am eu ceva parale; dar mi-ar mai trebui.

— Cât?

— Apoi, dacă s'ar putea, o mie.

— Se poate.

— Dar dumneata?

— Eu, domnule inginer francez, am o chestie c'un mânzat.

— Ai şi dumneata nevoie de parale?

— Am. Eu pe dumneavoastră, domnule ofițer, vă cunosc din războiu. Am fost în regimentul 42 infanterie şi dum-

neavoastră eraţi ataşat la regimentul nostru. Aşa că poate v'aduceţi aminte. Eu îs Ilie Grigoraş. V'am adus odată ţigări dela Divizie.

— Mi se pare că-mi aduc aminte. Ai nevoie de mult?

— Eu aşi lua arvonă două mii. .

— Să vedem.

— Da, domnule ofiţer, şi mai sunt şi aceştialalţi patru oameni, tot din sat dela noi, dela Bălăneşti.

— Bine, am nevoie de asistenţa primarului.

— Aşa-i, se învoi cu regret Grigoraş, trebuie să fie de faţă şi primarele. Atuncea om veni cu primarele. Primar la noi e domnul Nastasă. Dar noi sântem oameni de cuvânt. Am pus la cale un angajament, apoi numaidecât îl executăm, după condiţia anumită, la vremea hotărâtă. Iaca, ne cunoaşte şi domnu Sofronie Leca. Îi lucrăm şi lui şi n'are a se plânge.

Cel despre care era vorba descălecase chiar în acea clipă în poiană şi se înfăţişă domnului Bernard în forme destul de civilizate. Sătenii se traseră puţintel mai la o parte.

— Poate aveţi nevoie de ceva, domnule Bernard? întrebă c'un ton amical administratorul Necşenilor. Am ordin dela prinţ să fiu la dispoziţia dumneavoastră pentru orice.

Poate aveți nevoie de o trăsură care să vă stea permanent la dispoziție. Dacă face trebuință feciorului dumneavoastră de un ajutor, aşi putea aduce un flăcăuaş țigan dela curte.

— Mulțămesc prințului, răspunse Bernard. Îți mulțămesc şi dumnitale că ai fost aşa de amabil, ostenindu-te până la pădure.

— Nu-mi fac numai datoria, domnule, răspunse Leca; e şi o plăcere pentru mine să vă fiu de folos. Pot fi călăuzul şi tovarăşul dumneavoastră, dacă voiți să ieşiți într'o după amiază la prepelițe. Dacă doriți să vânații singur, vă pun la dispoziție cânele meu.

— Ba nu, ba nu, se întoarse câştigat inginerul; hazul unei partide de vânătoare e mai ales o tovărăşie plăcută.

— Atunci vă rog să abuzați de mine, domnule Bernard.

— Îți mărturisesc, domnule, zise râzând Franțuzul, că nu m'aşteptam să te găsesc pe dumneata aici. Pofteşti un ceaiu?

— Mulțămesc, nu. Am venit şi pentru un lucru precis. Trăsura dela curte soseşte în urma mea. Domnişoara Mavrocosti v'aşteaptă la masă.

Sătenii din Bălăneşti înaintară:

— Atuncea noi cum facem?

— Nu v'am spus? Trebuie să vă asiste primarele dumneavoastră.

— Dar ne cunoaşte şi cuconu-Sofronie.

Leca se răsuci spre ei şi privi serios, fără a le răspunde. Sosea trăsura dela curte cu alți cai şi alt vizitiu.

Când domnul Bernard se întoarse, după miezul-nopții, destul de bine dispus, găsi poiana aurită de lumina lunei. Ascultând încă duruitul trăsurii care se depărta, îşi recapitula conversația din acea sară cu prințesa Kivi. Era o persoană din ce în ce mai interesantă această soră a prietinului său. Însuşi Mavrocosti se dovedise vorbăreț ca niciodată şi fără niciun semn de oboseală până la acea oră târzie.

Era o linişte desăvârşită în sălaşul său. Un străjer se desprinse de sub un stejar. Bătu de două ori cu bâta în pământ şi întrebă gros:

— Care-i acolo, măi?

Îndată ce înțelese cu cine are de-a face, îşi duse milităreşte mâna la frunte şi se retrase în umbră. Trebuie să fie tot o rânduială a prințesei, îşi făcu socoteală Bernard. Se vede că are o deosebită grijă de oaspetele său.

Îşi găsi culcuşul de explorator în colțul hotărât, se desbrăcă repede şi se vârî în sac, îşi aşeză obrăzarul pentru țânțari şi încercă să doarmă.

Cum se făcu liniște și nu mai fu distrat de propriile-i mișcări, auzi sforăitul subțire al feciorului, care dormea în alt colț al șopronului, învălit strâns în pături. Străjerul slobozi asupra poienii un fluierat prelung. Sforăitul lui Mărgăritescu încetă.

Domnul Bernard aștepta somnul. Simțea în pleoape lucirea lunei. Un fâsâit de rațe sălbatice trecu brusc pe deasupra arborilor. 0 toacă misterioasă începu a bate în adâncul pădurii.

Se deșteptă într'o larmă supărătoare. În adăpostul lui bătea soarele; în același timp simțea în nări jilăveala proaspătă a desișurilor. Se ridică în culcuș, cu capul greu încă de somnul compact. În puzderia de aur a dimineții, în locul de lângă fântâna cu cumpănă, unde poposiseră în ajun oamenii din Bălănești, se frământau copii de coloarea ebenului, în îmbrăcămintea mai mult decât sumară pe care el o cunoștea. Strigau ceva. Se tânguiau cu înverșunare. Inginerul se desfăcu din culcuș și întinse urechea. Puradeii îl observară numaidecât și-și sporiră vociferările.

Feciorul ieși de după șopron amenințător asupra lor.

— Aoleu! se tânguiau Țigănușii; domnu Costică ne ucide și ne omoară!

Abia atunci observă inginerul că feciorul avea în mână biciu.

— Ce este, Costică? întrebă el.

— Aoleu! aoleu! îşi repetau Ţigănuşii strigarea. Domnu Costică ne ucide! Muma lui şi Dumnezeul lui! Domnu Costică ne ucide şi ne omoară!

Într'o clipă se făcură nevăzuți prin tufe ca nişte pui de demoni ai codrului. Mărgăritescu întoarse spre stăpânul său o față mai neagră decât feleşagul ei obişnuit.

— S'a întâmplat ceva?

— Nişte lifte nesuferite, domnule inginer! izbucni servitorul. Asară, după ce ați plecat dumneavoastră, mi-au făcut capul calendar. Au îndrăznit să intre ş'aici, să se aşeze pe culcuşul dumneavoastră. Atuncea mi-a împrumutat unul din acei gospodari biciuşca. Numai aşa i-am putut ține la distanță; venind şi străjerul i-a depărtat şi el. Însfârşit, s'a înfățişat un fecior boieresc chior, care s'a recomandat Marandache. Acela a strigat odată: Hăt! Ţâst! N'a mai rămas unul. Acuma însă văd că iarăşi s'au întors.

— Văd şi eu; ce-i de făcut?

— D'apoi credeți că mă pricep, domnule inginer? Eu socot că trebuie bătuți. Nici nu ştiu ce neam or fi. Nici nu-i înțeleg ce vorbesc.

— Eu i-am înțeles foarte bine, Costică. Am să comunic domnului Sofronie cazul. Nădăjduiesc că el găseşte imediat o soluție.

— Aşa cred şi eu, domnule inginer. Administratorul a trecut pe aici când răsărea soarele. Mi-a spus că, dacă avem nevoie de el, să lăsăm răspuns acasă la dumnealui, doi kilometri de aici. Dacă ieşiți din pădure, se vede: o casă albă cu livadă. A adaos că pe la amiază trece iar. Orice nevoie ați avea, dumnealui e la dispoziția dumneavoastră.

Clătinat cu totul în demnitatea lui, Mărgăritescu îşi purtă înfățişarea naltă, cu buzele căzute şi dezgustate, în locul unde îşi instalase bucătărioara cu petrol. Domnul Bernard zvârli cu energie de pe sine flanelele şi trecu la duşul improvizat din apropierea fântânii. Mărgăritescu îl aşeza şi-l strângea de câte ori era nevoie. Scotea apă şi umplea cazanaşul — o apă rece cu tăiuşuri de ghiață. Inginerul dădea strigăte bizare, primindu-i săgețile, ceeace opri în loc pe cei câțiva oameni cu ferăstraie şi gealăie care intrau în poiană. Ce să fie? Parcă l-ar tăia pe cineva, ori îl bate! Nu lăsați, oameni buni! Ia vedeți ce este!

— Trebuie să fie oamenii mei de ieri, îşi zicea Bernard râzând şi învelindu-se în halat.

Nu erau oamenii de ieri. Erau şase stoleri buni, cărora le poruncise cuconu Sofronie Leca să se înfățişeze numaidecât la baratca inginerului. Să măsoare, să taie, să geluiască, să bată cuie, să aşeze ferestre de pânză de sită; până în sară să fie totul gata. Să despartă o odăiță şi pentru fecior. Să facă într'un colț loc bucătărioarei; dar de asta n'are să prea fie nevoie, căci domnul inginer urmează

să se ducă Ia masă, atât la amiază, cât şi sară, la curte. Dacă se miră domnul inginer de ce au venit ei la lucru şi n'au venit Jidovii, apoi să afle domnul inginer că acei meşteri din târg au primit poruncă să nu se clintească din locul lor. Aici au a lucra numai oamenii măriei sale; şi n'au a primi dela domnul inginer niciun ban.

— Să fiți sănătoşi, le răspunse domnul Bernard pe când se îmbrăca grabnic, privind cu plăcere spre starostele lucrătorilor. Era un bătrân frumos, cu plete şi mustăți cărunte.

— Cum te chiamă, meştere?

— Ifrim Dominte, domnule inginer. Hai, băieți, puneți mâna. Nu stați, că vă stă norocul. Aicea am venit să lucrăm, nu să ne'ntindem la vorbă.

Dimineața era aşa de frumoasă; împrejurimea, atmosfera, umbra pădurii te pătrundeau de o dulceață dumnezeiască. Frunzele plopilor tremurători vibrară deodată, parcă râdeau. Toate romanițele poienii răspunseră pe steblele lor nalte. Domnul Bernard primi dela Mărgăritescu ceaiul cu o dispoziție de blândeță şi de toleranță care-l mirau pe el însuşi.

— Meştere, ai copii? întrebă el, mai mult ca să lege vorbă.

— Am, domnule. Mi-a făcut baba unsprezece. Aceştia-s care trăiesc. Pe şase mi i-a luat, Dumnezeu. Mă ierți,

domnule, că n'am când sta. Când asfinţeşte soarele, vine măria-sa ca să constateze ce-am făcut. Las'că mâni nici n'am avea vreme. E oleacă de sărbătoare; nu se lucrează.

— Văd că aveţi sărbători multe.

— Avem, cum nu? slavă Domnului! Iaca Sântămăria. Iaca acuşi e Sfântu-Ion-taie-capul-pe-curechiu. Iaca, după aceea, chiar a-doua-zi, de sfântu-Alexandru, la noi e mare prăznuire pentru morţi. Ies muierile cu pomeni pe toate mormintele. Aşa că n'avem când. Cată să umblăm repegior. Ştiu eu ce-ai să spui dumneata: că este vreme destulă până ce-or trâmbiţa îngerii din patru cornuri de lume; dar asta-i vorbă pentru călugări, iar noi sântem meşteri lemnari. Pe lângă că sântem meşteri lemnari, apoi am şi ajuns la o vreme de căruntеţă, când avem învăţătură că porunca-i poruncă. A ieşi poruncă să-ţi facem până în sară palat, îţi facem până în sară palat. Acum nouă ni-i în grijă numai de meşteria şi de treaba noastră.

Când eram nebun şi prunc,
Mi-era glasul ca la cuc
Şi umbletul ca de lup.

Da acuma am altele. Nu pun tesla jos până desară.

— Aveţi să primiţi măcar un pahar de băutură şi o bucată de pâne.

— Nu se poate, cucoane. Tovarăşii iştia ai mei, pe care-i vezi, îs nişte oameni voinici, de umblă cu piatra morii în toiag pe umăr. Mâncare le trebuie lor? Iaca acuşi trece Sofronie Leca şi ne întreabă ce-am făcut. Dacă stăm, n'avem sâta babei Domnica să sară la treabă. Numai ea are asemenea minune; au auzit-o mulți oameni bătând în uşă la bordeiul ei şi strigând: Ieşi, sâtă, de după horn şi-mi deschide uşa! Este aici în codru o poiană a Ielelor. Apoi dela iele a dobândit gaşperița aceea asemenea dar. Noi dăm cu tesla, şi unde dăm trebuie să se cunoască. Dați-i, băieți!

Fâsâituri de gealăie şi de fierăstraie, bocănituri de teslă. Domnul Bernard porunci feciorului să-i mute scaunul în celălalt colț al poienii. Deacolo observă un timp mişcarea încrucişată şi învălmăşită, aproape ca o joacă, a celor şapte lucrători. Nu conteneau o clipă şi se apostrofau veseli. În curând zgomotele lor se armonizară cu zvoana de dimineață a pădurii.

Între perdele de liane, care păreau a închide o poartă a adâncurilor, apărură două țărci. Îl spionară, privindu-l când c'un ochiu, când cu altul. Apoi se retraseră ca să dea de veste. Nu peste multă vreme se întoarseră cu alte tovarăşe. În straiele lor alb cu negru, agitându-şi cozile lungi, săltară în tei, şi deodată începură a-şi pune întrebări şi a da răspunsuri cu privire la căsuța de lemn şi la străinul tolănit în scaun care se uita la ele. Spre dezbaterea lor se furişă într'o furcă de fag o veveriță castanie cu

cravată albă. Coborî în spirală de fulger pe trunchiu, hârâind uşurel spre străin, apoi sui cu aceeaşi repeziciune şi dispăru. Domnul Bernard o aşteptă multă vreme fără s'o mai vadă, pe când țărcile băteau mai liniştit, cu cârcâiri repetate: unele emiteau o silabă, altele răspundeau cu două silabe. Aveau o atitudine adevărată de sfat. Negreşit, nu putea fi vorba decât de omul care le observa cu atenție.

Domnul Bernard simți o vagă dorință să ia şi el parte la discuție. Îi aburea deci în mădulare acea înclinare la lene surprinzătoare, de care încercase a se mai scutura odată. În orice caz, în sfatul lui cu țărcile, ar fi fost gata să le expuie considerații serioase asupra vieții lui din trecut şi asupra educației care făcuse din el un om în adevăratul înțeles al cuvântului. În această parte de lume, unde se găseşte de câtva timp, energiile unităților nu se coordonează; oamenii tind la independență şi la libertate primitivă; sunt foarte aproape de edenul preistoric; pe când în Apus legea muncii are un caracter aşa de înfricoşat, încât omul nu se poate sustrage ei fără decădere. Fiu şi nepot de ingineri şi oameni de afaceri, domnul Bernard nu navigase încă în viață pe socoteala lui proprie. Ținea de un grup uman şi de o lege neînduplecată, care-i ordona în ce chip să-şi puie pe el hainele, cu ce ritual să treacă la masă, la ce oră fixă să se ducă la profesorul său, în ce zi şi în ce clipă să îngenuncheze la un confesional. Mama sa doamna Iustina Bernard trăise ca o femeie sfântă, într'un devotament şi o tristeță continuă. N'avusese alt rost şi alt scop al vieții decât căminul său şi pe micul Bernard

şi murise zâmbind cu mâhnire unui apus de soare. Tatăl său fusese un om cu mustăți roşii aspre şi cu fruntea încrețită. Punctual şi neînduplecat în serviciul acelui departament ceţos din provinciile de nord, supraveghia cu stricteță examenele şi lucrările fiului său. Şi dela el şi de la mătuşi nalte, sterpe şi serioase moştenise deprinderea ordinei celei mai meticuloase şi sume însemnate în rentă bună a statului francez. Acuma, în scaunul lui comod, subt bolta de smaragd curat a unei poieni, într'o pădure în care se amestecau o mie de esențe şi mirezme, într'un soare de o blândeță, şi de o dulceață care vesteau toamna, aduna în el un fel de plăcere de a da felurite lămuriri țărcilor, care-şi anticipau replicile, râzând.

Toate se armonizau în juru-i. Până şi ritmul acela dezordonat al muncii meşterilor lemnari avea o legătură cu sărbătoarea fără noimă de a-doua-zi, când tot pământul lucrează, numai oamenii din Necşeni şi din Bălăneşti şi dela lingurari stau cu brațele încrucişate. Stau cu brațele încrucişate, deşi mâni poate să bată asupra holdelor şi aşezărilor lor un vifor de iarnă. Această descumpănire şi variație în schimbări neaşteptate se oglindeşte şi'n limba acestor localnici. Se amuzează de departe de toate replicile lor nostime. În câțiva ani a deprins aşa de bine limba țării şi se desfătează în aşa măsură de metaforele ei strălucitoare, încât s'ar putea spune că o vorbeşte mai bine decât Lupu Mavrocosti. Însă Lupu Mavrocosti, care vorbeşte mai bucuros o limbă franceză impecabilă, se integrează perfect în peisagiu, în pădurea aceasta, în orizontul cu

desenuri moi şi între satele acestea primitive, care-şi împart viaţa între sărbători, praznice, zile de frupt şi de post, zile când se mănâncă peşte şi când nu se mănâncă peşte, zile când e îngăduită carnea şi când nu e îngăduită, şi care în definitiv nu mănâncă aproape nimic, ori dacă mănâncă, preferă câteva buruiene.

E adevărat că sunt şi zile de mâncare şi băutură; dar iarăşi e adevărat că oamenii, ca şi peisagiile, au şi altă bucurie care e'n aer, în lumina şi spuma sufletului lor. Abia acum observă domnul Bernard că plăcerea de a trăi în ţara asta e aproape un viţiu.

Un sunet bizar îi pătrunse deodată în auz. Ţărcile tăcură şi se retraseră între liane. Plutea de undeva, dintr'o mare înălţime, un bâzâit melodios care părea că plouă odată cu puzderia soarelui. Dintr'odată direcţia lui se schimbă; începu să se desluşească dintr'o adâncime. Însfârşit îl înţelese: era sunet de viori; sporea dintr'o vale, urcând colnicul spre poiana Curcanului.

Apărură trei Ţigani în straie orăşăneşti flenduroase: doi cu viorile şi unul cu cobza. Cântau ceva cu totul străin de valsuri şi de sonate. Ceva vioiu şi melancolic în acelaşi timp. Erau trei lăutari singuri; cântau Borzei. Când văzură pe domnul inginer, se opriră; apoi, rânjind, se îndreptară spre el şi se ploconiră.

— Sărutăm dreapta măriei-tale; să-ţi facem o cântare.

Domnul Bernard scutură din cap; n'avea nevoie de aşa ceva; destul leneveşte de un ceas. N'a făcut nimic; organizarea lui începe să de vie ridicolă. Se îndreptă spre şopron. Ceru dela fecior condicile. Îşi scutura fruntea şi-şi desmorțea brațele.

Lăutarii trecură spre marginea cealaltă a poienii, ca să facă un popas la umbră şi-şi urmară acolo, ei în de ei, cu pădurea, cântarea întreruptă.

Abia spre amiază îi veni domnului Bernard veste dela Dobreni. Zeidel sosi în persoană, ca să-i facă unele comunicări şi să primească instrucțiuni.

— Aşi dori să ştiu precis, domnule Abramovici, care-i metoda angajamentelor dumneavoastră?

— Parcă trebuie numaidecât o metodă, domnule inginer? Noi dăm bani, asta ştiu. Şi oamenii care primesc bani trebuie să ne facă serviciul pentru care-i plătim.

— Vreau un răspuns mai bun. Partea întâia se îndeplineşte; dau banii. Întrebarea e dacă munca se execută automat.

— Aşa ceva automat nu se cunoaşte. În părțile noastre nu prea simt prețuite maşinile. Dar de făcut se face, cu bunăvoința autorităților. Vin şi oamenii singuri; dar sunt şi de aceia care trebuiesc îndemnați.

— Deci când dăm banii, e bine să fie de față primarele?

— Negreşit.

— Atuncea am făcut bine că n'am dat arvună celor de ieri?

— Nu se ştie.

— Văd că nu s'au prezintăt.

— Nu s'au prezintat? Atuncea poate n'are vreme primarele lor, ori s'au răzgândit.

Domnul primar dela Bălăneşti Nastasă Roiban sosi nu mult după Zeidel, în trăsurica lui cu cal alb.

Se coborî destul de sprinten, strânse mâna Franţuzului, privi cu mulţămire cum se lucrează clădirea de scânduri.

— Cred, domnule inginer, că aveţi nevoie de mine? se interesă domnul Roiban, cu un zâmbet de bunăvoinţă deosebită. Aşa mi s'a comunicat. E şi natural. De angajamentele oamenilor mei trebuie să dau eu samă. Nu scrie nicăieri asta, dar aşa e obiceiul pământului. Aşa că eu sânt omul dumneavoastră.

— Atuncea, domnule Roiban, ai domnia-ta lista celor şase oameni de ieri?

— Care şase oameni de ieri?

— Cei care au venit la mine asară. Unul avea nevoie să-şi cumpere un cal, în locul celuia care a pierit muşcat de şarpe.

— Să mă credeți, domnule inginer, că nu ştiu nimic. Acuma aud de şase oameni.

— Vra să zică n'au fost la dumneata?

— Să mă bată Dumnezeu dacă ştiu ceva de cal muşcat de şarpe. N'a fost nici unul cu cal muşcat de şarpe. Sunt alții care doresc să facă angajamente. Am eu lista lor, dar am lăsat-o la primărie. Dacă binevoiți să vă osteniți până la primărie la noi, faceți angajamente câte poftiți.

— Bine. Merg imediat cu dumneata la primărie.

Roiban stătu la îndoială:

— Azi nu-i chiar o zi aşa de potrivită. Oamenii sunt pe câmp. Dar mâni, dacă binevoiți a veni, dau eu ştire şi se prezintă toți gospodarii care au căruțe.

— Fie şi mâni. La ce oră?

— La ce oră pofteşti dumneata, domnule inginer.

— Atunci mâni foarte dimineață. La opt?

— La opt e prea dimineață, îşi făcu socoteală domnul Roiban. La opt am o constatare.

— Atunci mai dimineață.

— Ăra, domnule inginer; nici n'aşi fi crezul că la dumneavoastră oamenii nobili se scoală cu noaptea în cap. Veniți şi dumneavoastră acolo între nouă şi douăsprezece. Avem vreme destulă.

— E foarte bun aranjament, se amestecă şi Zeidel. Dacă binevoiți, înainte de ora nouă treceți prin Dobreni. Aveți s'aveți şi 'n târg informații. Au să afle şi oamenii că sânteți aici pentru asta. Eu cred, domnule inginer, că nu era nevoie să vă stabiliți cartierul chiar în pădure.

Domnul Roiban mai privi odaia şandramaua, îşi schimbă punctul de vedere; se abătu în altă parte şi o privi şi dintr'acolo.

— Drept să-ți spun, mie îmi place, îşi dădu el părerea. La oe vă face dumneavoastră trebuință clădirea asta?

Inginerul avu un gest de nerăbdare. Zeidel îl privi stăruitor, cerându-i, cu o mişcare anumită a obrazului şi a sprâncenelor, sa se liniştească.

— Ne-am înțeles, încheie, scurt, Barnard. Domnule primar, mâni voiu avea onoarea şi plăcerea să te întâlnesc la Bălăneşti.

Atins de această frază pompoasă, domnul Roiban se înclină adânc şi scutură de trei ori mâna inginerului. Ar fi dorit să ştie câteva cuvinte franțuzeşti, să le rostească delicat, ca să facă plăcere acestui străin aşa de cumsecade.

— Au revoir, cu bine! zise el biruitor, urcându-se în trăsurică şi depărtându-se.

Inginerul se plimbă un timp pe dinaintea lui Zeidel Abramovici, cu mânile la spate, gânditor. Apoi se opri bătându-şi palma stângă cu condicele pe care le ținea în mâna dreaptă.

— Domnule Abramovici, hotărî el, aplecându-şi sprânceana, vreau să fiu bine servit.

— Veți fi bine servit, domnule inginer.

— În cinci zile vreau să am angajate o parte din transporturi, atât cât îmi face trebuință pentru frasini. Mâni am numărul frasinilor. Pădurarii aduc prințului raportul înainte de amiază.

— Veți avea căruțele dorite. Vă garantează Zeidel Abramovici. Puteți fi liniştit.

— Nu înțeleg dece nu s'au întors oamenii cu care am vorbit ieri.

— Cine ştie! Poate s'au răzgândit.

— Este vreo pricină? Are cineva interes să-mi facă încurcătură?

— Nu cred. În orice caz se va vedea mai pe urmă. Pe dumneavoastră vă interesează transportul; veți avea transportul.

— Mă interesează şi explicaţia lucrului mai mult decât îţi închipui. E nevoie să interesez pe primari?

— Nu cred. Domnul Roiban e un om foarte cumsecade.

— Atunci, încă odată, Abramovioi, doresc o lămurire. Cred că nu-i o taină.

— Cum să fie taină, domnule inginer? Doar trăim în lume. Aici toate se fac la lumina zilei.

Inginerul începea totuşi să se încredinţeze că, deşi toate se petreceau la lumina zilei, era la mijloc ceva întunecat. Cel dintâi semn precis îl avu chiar a-doua-zi dimineaţă. Era un soare aşa de puternic şi o zi aşa de limpede, încât putea vedea firele de rouă ca nişte petricele preţioase feluri colorate până în partea cealaltă a poienii. Mărgăritescu era ocupat la fântână cu strângerea aparatului de baie. Din caseta lui bine încuiată, pe care o trăsese din sipetul ferecat, Bernard, îşi scoase un ac de cravată cu un rubin mare cât o cireaşă sălbatică. Cum îl lovi soarele, acel rubin dădu semn de viaţă, fulgerând ascuţit. Domnul Bernard închisese caseta; vârâse caseta în cufăr; închisese cufărul şi pusese cheile lângă rubin, pe măsuţa albă de brad. Făcuse câteva mişcări de gimnastică suedeză umblând prin odăiţă.

Ieşise în uşa deschisă, ca să supravegheze activitatea metodică şi liniştită a feciorului. Se desfătase apoi câteva clipe de priveliştea de sărbătoare a poienii cu totul sin-

guratice. Se afla numai el în poiană, cu Mărgăritescu şi cu toate vietățile codrului, nesimțite însă prezente. După inspecția lui de cinci minute, cu ochii plini încă de farmecul împrejurimii, domnul Bemard se întoarse ca să-şi complecteze îmbrăcatul, după metoda precisă, complicată şi meticuloasă a civilizaților. După ce-şi legă cravata la oglinda ovală, căută acul cu rubin. Acul cu rubinul viu nu mai era la locul lui. Îl căută în preajmă, singur. Cercetă locul curat şi destul de îngust. Cu o grijă în care se amesteca uimire şi în acelaşi timp nelinişte îşi reluă investigațiile, decimetru pătrat după decimetru pătrat. Nu mai era îndoială. Îşi amintea în chip absolut sigur că, la ieşirea pe uşă, privise piatra prețioasă lângă oglindă şi lângă chei: aşa încât se petrecuse ceva cu totul nenatural. Era un fapt extraordinar, petrecut în lume şi la lumina zilei, într'un veac în care, orice ar spune meşterul Ifrim Dominte, sâta nu sare de după sobă ca să deschidă babei Domnica uşa.

IX

Faptul, întocmai, se repetă după două zile. Cu toate că fusese pipăit de morbul localnicilor, de a vedea minune în fenomenele cele mai simple, domnul Bernard nu puse prea mare sforțare ca să-şi degajeze rațiunea, arma omului actual, formidabilă în putere cât ş'un demon al celor de altădată. Rațiunea îl călăuzea la concluzii stricte. Trebuie să fie o împrejurare cu totul simplă, care stă încă ascunsă azi şi se va vădi mâni. E adevărat că până mâni are toată aparența unui miracol. Rațiunea însă e forțată să înlăture aparențele, deşi în locul lor nu pune deocamdată nimic.

A doua oară, deci, îi dispăru domnului Bernard, de pe măsuță, brățara cu ceas de aur. Caşi întâia oară, Margăritescu nu era în apropiere. Era chiar în drum spre Dobreni, ca să transmită o poruncă lui Zeidel Abramovici. Dimineața era splendidă şi calmă; nicio ființă omenească nu tulbura pacea poienii. Inginerul dăduse ordinul observând ora: şase, fix. Feciorul, aplecat din şale şi atârnat întrucâtva înainte de nasu-i enorm şi buza dezgustată, ieşea printre coloane de stejari, la cealaltă lumină, a

câmpiilor. Domnul Bernard ocoli cabana, cu farfurioara şi ceaşca de ceai în palma stângă. Când intră în odăiță, pe uşa deschisă, ca să depuie ceaşca, observă îndată lipsa brățării. Era un obiect cu mult mai uşor de căutat decât un ac de cravată. Era un obiect care nu putea luneca, nu se putea rostogoli, nu putea fi urnit de o adiere de vânt. Pământul bătut şi curățit cu îngrijire nu prezintă nicio gaură de şoarece de câmp. E o absurditate să-ți imaginezi că un şoarece mănâncă un ceas de aur; alta să admiți că un animal mic s'ar putea înhăma la un obiect relativ mare; şi-n sfârşit alta să presupui că, printr'o crăpătură sau o gaură inexistentă aproape, aşa ar trebui să fie de minusculă, ar putea intră şi dispărea complect un ceas-brățară.

Domnul Bernard fu foarte contrariat întâi că nu putea să puie nimic în locul aparențelor; al doilea că era, lipsit de un indicator al timpului. După ce-şi cercetă condicile şi relațiile de angajamente cu țăranii, pe care i le comunicase Abramovici, reciti contractul cu tăietorii huțani, autentificat de autoritățile locale cehoslovace. Însfârşit, în a cincea zi îşi putea recapitula cu satisfacție operația a ceeace domnia-sa numea planul de mobilizare în Borza.

Pădurea îl împresura atentă de pretutindeni.

În soarele amical de toamnă, părea cu totul nepăsătoare de acele foi pe care le mânuia oaspetele său. Ea îl adăpostise şi el plănuia s'o surpe. Părea numai nepăsătoare, dar era

atentă. Un vântişor brusc trecu prin prag şi smulse din mâna domnului Bernard contractele. Pecând el fugea după ele ca să le prindă, țărcile începură a râde de deasupra cununilor de liane.

Când se ridică gâfâind, cu hârtiile în mână, văzu pe Peceneaga subt țărci. Apăruse în acea clipă din pământ; îl privea neclintit, cu căciula pe ochi şi cojocul pe-un umăr.

Domnul Bernard îşi pături cu grijă hârtiile şi le trecu în buzunarul dela piept. Când ridică iar ochii, pădurarul nu mai era acolo.

Ştia că-i Peceneaga. Îl mai văzuse odată la curte, cu ceilalți pădurari. Îi vorbise despre el prințul, ca de un om excepțional de blând, dar sfios ca o sălbătăciune. Probabil că a ieşit fără să vrea la lumină şi, cum a văzut om străin, a dat înapoi. Bernard ar fi dorit să schimbe două vorbe cu el şi să-l întrebe cât e ceasul. Probabil că Peceneaga se uită la soare şi spune numaidecât. Dacă nu-i soare pe cer, stă şi-şi ascultă ornicul interior al inimii, şi-ți spune iarăşi.

Primitivii aceştia, cunoscători de multe lucruri pe care le-au uitat oamenii civilizați, erau deosebit de simpatici inginerului. Învățase a-i prețui încă din vremea războiului, când îi folosea ca soldați. Acuma făcea tot ce trebuie ca să şi-i apropie; însă izbutea numai câteodată.

Ifrim Dominte, meşterul acela aşa de bine dispus, nu primise cu niciun preț să lucreze în cealaltă poiană la colibele Huțulilor. Isprăvise în câteva ceasuri locuința de-aici. Se retrăsese fără a primi un ban şi nu voia să audă de adăposturi pentru nişte lifte. Bernard fusese nevoit să se întoarcă iar la bunele oficii ale coreligionarilor lui Zeidel Abramovici.

Domnul Bernard se îndreptă spre cabană ca să-şi ia haina. Auzea, foarte departe încă, tropot moale. Sosea trăsura dela curte. Ori poate venea prințesa Kivi. Fusese vorba să fie vizitat în sihăstria lui; până în acea zi însă nu i se făcuse această onoare. Ori poate vine să-l cerceteze Sofronie Leca. Îi aduce iar ştiri şi i le transmite într'o formă politicoasă. Uită regulat să-şi înoiască invitația la prepelițe.

Când să intre în adăpostul său, inginerul băgă de samă iarăşi că nu e singur. Pe cărarea din fund săltase oarecum, de subt colnic, un om lat în spete şi cu capul mare. Domnul Bernard merse asupra lui. Omul trase din gluga dela şold o puşcă scurtă. Îi cercetă cucoaşele şi rânji la domnul Bernard.

Inginerul păstra totdeauna un pistol automat în buzunarul din dreapta al surtucului. Îl putea întrebuința imediat. Era un trăgător excelent. Judecata cea mai simplă însă îi dovedea că n'are de ce se teme. Metodele de atac ale bandiților sunt cu totul altele.

— Meştere, întrebă el râzând, ai putea să-mi spui ce oră este? Mi-am pierdut ceasul.

Sofronie Leca intra în poiană. Întoarse capul şi se uită spre cer.

— Mă ierți, domnule Leca, se întoarse spre el Franțuzul, nu vorbeam cu dumneata. Nu-mi puteam permite cu dumneata cuvântul pe care l-ai auzit.

— Este cineva aici? se miră administratorul. Eu nu văd pe nimeni.

— Acuma nu mai văd nici eu; dar a fost. Avea o înfățișare nu tocmai plăcută.

Inginerul descrise apariția omului. Leca, de călare, asculta cu luare-aminte privind țintă spre pădure. Vorbind despre puşca scurtă, domnul Bernard încerca să râdă, ca să nu aibă aerul că ar fi trecut printr'un moment penibil. Ca practicant al sporturilor şi al boxului, de o mare forță fizică, domnul Bernard înlăturase din existența sa sentimentul fricei de un semen al său. Ar fi putut accepta până la un punct neputința sa în două împrejurări foarte recente; era însă hotărât să nu mărturisească nimănui nimic nici despre rubin, nici despre brățară. Nici chiar lui Mărgăritescu. Prințesei Kivi poate, mai târziu, când va desface lucrul în elementele fireşti.

— L-ați întrebat de oră? se interesă Leca.

— Da, zâmbi inginerul. Văzându-l cu puşcă l-am întrebat de oră: nu ca să-l înşel că n'aşi avea ceas, ci dintr'un motiv arbitrar şi absurd. Fapt este că mi-am pierdut brățara şi nu mai am măsura timpului.

— E soarele la prânzişor, zise Leca.

— Ai avut poate ceva sa-mi comunici? întrebă inginerul.

— Nimic deosebit.

Bernard se feri să amintească de proiectul cinegetic. Observa atent, fără să pară, pe omul din fața lui. Făcea asta de câte ori avea prilejul să se întâlnească cu Sofronie Leca. întăi avusese o bănuială în altă direcție; pe urmă se întorsese pe urmele sale proprii, ca un copoiu, reluând cercetarea din altă parte. Era în tot ceeace se petrecea în juru-i ceva suspect. Mavrocosti avea dureri prea dese de cap; domnița Kivi era prea atentă pentru el în forme, păstrând însă o rezervă evidentă. Era tratat puțintel copilăreşte de oameni care aveau ceva împotriva lui.

Avusese şi impresia că Mavrocosti e gelos: o gelozie nevinovată bine înțeles. Deprins să aibă asupra lui toate alintările şi preocupările, nu se putea deprinde cu diversiunea pe care o putea aduce un străin în viața lor intimă. Rămânea ceva adevărat din aceste observări ale domnului Bernard, însă nu era asta totul. Era ceva mai important.

Se pare că în primul moment al catastrofei lor financiare, fratele şi sora avuseseră nevoie de un sprijin şi-l dobândiseră, avuseseră nevoie de o soluție şi acea soluție le fusese pusă la dispoziție.

Afacerile sunt afaceri; orice om cu mintea limpede nu poate amesteca visuri neguroase şi atitudini lirice acolo unde operează cifrele. Nu se poate să lichidezi datorii grele, să păstrezi şi bani proaspeți şi să nu abandonezi nimic, subt cuvânt că amintirile de familie ar fi neprețuite şi peisagiile locuri inviolabile. Un timp i s'a părut că poate tolera aceste copilării, nădăjduind mai ales că prințesa îşi va defini atitudinea în favoarea sa. În împrejurarea unui contract matrimonial, ştia ce procedură are de urmat, cât are a abandona sentimentului, visurilor, capriciului. Era un bărbat de bun-simț practic şi ştia că oamenii la urma urmei se lasă conduşi, dacă sunt tratați cu dibăcie.

Primul moment trecut, Lupu şi Kivi Mavrocosti uitau pe zi ce trece datoriile de două feluri: cele către bancă şi cele morale către el. Scrisoarea prințului fusese o primă dovadă. În aceeaşi scrisoare se cuprindea şi o primă agresiune. Se adăogiseră, în scurt timp, alte elemente, destul de amuzante pe deoparte pentru un om care ştie să observe şi să se reculeagă; destul de caracteristice, pe de alta, pentru asemenea naturi versatile.

Cu cât apar mai binevoitori, mai expansivi, mai amabili aceşti oameni, cu atâta trebuie să fii mai băgător de samă

pentru interesele tale. Prințesa i-a făgăduit să vie să-l viziteze, cu fratele său. N'a venit niciodată. Ştie bine că a trecut prin împrejurimi; aici nu s'a oprit nicio clipă. În afacerea cu angajamentele, cu oamenii care apar odată şi apoi nu se mai arată, natural că trebuie să fie un amestec în legătură cu toate aceste lucruri pe care le supune unui examen rațional. Faptul că meşterii cei veseli au refuzat să lucreze pentru exploatarea propriu zisă, iarăşi trebuie luat în considerație. Sofronie Leca s'a ferit să-l ducă la o vânătoare de prepeliți şi, de câte ori se revăd, nu-şi mai aduce aminte de nimic. E fără îndoială, aici, un sistem.

Să nu-şi închipuie acest tânăr şi prea chipeş administrator de moşie că un om care are deprinderea raționamentului se va lăsa până la urmă dus de nas ca un naiv. Deşi nu e prea fin analist al inimii femeieşti, poate pune cel puțin o ipoteză asupra flirturilor posibile ale prințesei orientale. Sofronie Leca e al doilea bărbat — cel puțin în timpul acestor zile — care evoluiază în zona farmecului ei.

E o simplă ipoteză. Are încă suficiența scuzabilă de a se socoti el preferat. Dar cine ştie! Inima femeii e un săltăraş de contradicții şi surprize.

Nu asta este însă partea principală a întregii chestiuni.

Partea principală este că un om în toată firea nu se poate lăsa nici influențat, nici abătut cu metode oculte din acțiunea ce şi-a prescris. Pot cânta unei păduri poetice lăutarii; se pot înfățişa o clipă oameni bizari; o prințesă

nostimă poate rosti căprioarelor ei pe jumătate domesticite stihuri; un prinț vizionar poate evoca genealogii şi raporturi surprinzătoare între oameni şi localități: esențialul este că banul investit trebuie să-şi producă foloasele. Un om cu cap limpede va şti să puie toate pe drumul realităților.

E adevărat că se produc în aceste locuri şi mici ciudățenii, care, orice ar face el, îi stau în trup ca o nelinişte. Se va scutura şi de acelea. Iată, încep să se dezvăluie alte mistere, care nici măcar nu erau aparente.

— La ce te gândeşti, domnule? întrebă Leca zâmbind. N'am putut face partida pe care o propusesem, pentru că am fost extrem de ocupat.

— Am bănuit asta, răspunse cu oarecare indiferență inginerul. Nici eu n'am avut timp; m'am luptat cu primele elemente ale inerției pe care o observ în jurul meu.

— Într'adevăr, domnule Bernard, reluă administratorul; cuvântul mi se pare potrivit. Te fac atent că rezistența aceasta la metodă şi la curent continuu de lucru e în firea localnicilor. Dar mai este ceva.

— Mi-am închipuit. Aşi putea să ştiu ce este?

— Cred că nu e greu de observat.

— Nu: şi mi-am format o presupunere. Eşti bun să-mi dai versiunea dumnitale?

— Rezistența, domnule Bernard, o ai, cum e firesc, dela victimă.

— Adică vrai să spui că-mi rezistă elementele neînsuflețite.

— Negreşit. Bag de samă că dumneata vrai să-ți dai bine samă de ce este. Am înțeles că dumneata eşti un om deosebit de pătrunzător. Te sfătuiesc să nu cauți inamici în oameni, ci în lucruri.

— Domnule Sofronie, râse fals inginerul; când e vorba de afaceri serioase cum e aceasta, eu elimin din conversațiile mele glumele uşoare. Sânt foarte amator de poezia locului, însă numai ca anexă a interesului meu bănesc.

— Te rog să nu te superi, stărui Sofronie; eu îmi mențin afirmarea.

Inginerul îşi stăpâni replica. Crezu că e tot în interesul său să procedeze aşa. Avu însă o mişcare bruscă de întoarcere. Se răsuci totuşi îndată la loc, zâmbind către Leca.

— Să lăsăm asta, zise el. Prefer să rămânem prietini. Exploatarea se va face aşa cum vreau eu. La primăvară, şi prințul şi eu ne vom regăsi mulțămiți.

Sofronie clătină din cap serios.

— Foarte natural să doriți asta; vă urez tot succesul. Venisem să vă anunț că sânteți aşteptat la amiază.

— Îmi pare rău că nu voiu putea răspunde unei atât de amabile invitații. Prefer să rămân aici.

— E firesc să preferați un loc aşa de frumos; însă nu se va putea să rămâneți.

Bernard râse:

— De ce? din pricina omului cu puşca scurtă?

— Nu. Acela poate să fi fost o simplă iluzie. Dacă nu veniți la curte, caii vor fi la dispoziția dumneavoastră mâni la amiază. Dacă şi până atunci manifestați dorința de a ieşi de aici, eu sânt aproape şi voiu fi foarte bucuros să vă am oaspete.

Fără să aştepte răspuns, Sofronie Leca întoarse scurt calul şi ieşi din poiană. — E un tip de băiat bun, deşi cam impertinent, îl cântări inginerul.

De fapt, după cât îşi da socoteală mai târziu domnul Bernard, în acea zi începuseră ostilitățile.

Ofensiva nu porni dela oameni, ci din altă parte, cu totul neaşteptată, din acea regiune care de mai demult începuse a nelinişti rațiunea acelui oaspete nedorit.

După retragerea lui Leca, se întorsese Costică Mărgăritescu, cu veşti bune. Oamenii din sate continuau să se înscrie în registre, decând ele erau subt şandramaua domnului Zeidel. Mărgăritescu desfăcuse lângă bucătări-

oara lui şi proviziile nouă pe care le dobândise în Dobreni. Căruțaşul, un Ovreiu liniştit şi cumpănit în mişcări, îşi primi plata fără o grabă vădită; însă cum îşi socoti în palmă prețul convenit, puse mâna pe biciuşca şi dădu semn de o iuțeală extraordinară.

— Ce este, negustorule? glumi domnul Bernard.

— Trebuie s'ajung numaidecât înapoi, domnule inginer.

— Din ce pricină? Dau Turcii? după cum ar spune oamenii de aici.

— Nu; însă dă ceva mai repede şi mai furios, domnule inginer. Suie nour negru dincolo de fundurile Borzei. Vorbeau oamenii, chiar când ne apropiam de această poiană. Lăsau lucrul pe câmp. Unii acopereau girezile desfăcute la un capăt; după asta se grăbeau şi ei să fugă.

— Fug oamenii de ploaie? Pân'acum o cereau pentru arăturile de toamnă, şi acuma se sperie de ea?

— Nu-i ploaie. Strigau către noi oamenii; a auzit şi domnu Mărgăritescu; vine o cumpănă mare! Când soseşte anume nour, din acel loc anumit, cunosc ei că nu-i lucru curat.

— Ei strigau că aceea-i ploaia Borzei, confirmă, râzând, Costică Mărgăritescu.

Căruțaşul îşi arse calul cu biciuşca de trei ori pe partea dreaptă, de trei ori pe partea stângă, îl muşcă şi de urechi cu şfichiul şi porni într'o goană dezordonată. Peste hodorogirile căruței lui, crescu mormăitul încă depărtat al tunetului.

Pădurea din preajmă părea a fi izgonit în nişte taini ale unor adâncuri necunoscute tot ce era cu câteva clipe înainte mişcare şi susur. Stătea într'o tăcere şi 'ntr'o linişte absoluta. Soarele încă lucea spre miază zi, dar pe subt albastrul cerului începură a trece asupra lui, la mari înălțimi, neguri despletite. Înginerul luă loc în mijlocul poienii şi privi cerul din miazănoapte. Sosea dintr'acolo, spre creştetul boltii, o întunecime de un negru albăstriu. Un nour enorm evolua cu repeziciune, ca un balaur cu amenințări schimbătoare. Era ceva viu; clipea din când în când dintr'un oohiu, care exploada ca un bolid. Înspre regiunile mai apropiate tresăriră ghiare de foc. „E într'adevăr un spectacol de o frumuseță înfricoşată", se bucura domnul Bernard.

Auzi dintr'o mare depărtare sunând furtuna pe creasta pădurilor. Brusc, din linişteа în care se statornicise, împrejmuirea tresări, răsucindu-se. Apoi toate masivurile care împresurau poiana se abătură prelung într'o parte, subt o presiune enormă. Crăcile şubrede începură a detuna. Domnul Bernard se simți izbit într'o parte, caşicum i-ar fi pus cineva mâna în piept. Se deslănțui întâi o artilerie a înălțimilor. Soarele căzu în învăluire de nouri şi pulberi.

Asupra poienii se abătură aripi compacte de ghiață. Poiana rămase deodată izolată de lume, de cer, de pământ, într'un întuneric sfâşiat de violențe. Refugiat în cotlonul şandramalei sale, inginerul nu înceta să observe, cu entuziasm, acel fenomen magnific. Cu o jumătate de oră înainte, liniştea poienii era încă aurită de soare. Acuma bătea o grindină deasă, care-i umplu nările de o asprime de iarnă. Dintr'odată observă, nu fără o tainică aprehensiune, că bătaia gheței părea că se înverşunează mai ales asupra acelui colț al Borzei, unde îşi improvizase sălaş dommia-sa. Probabil că era o iluzie, dintr'aceeaşi familie poate cu dispariția obiectelor lui prețioase. Însă faptul nu se dovedea mai puțin evident. După o clipă de slăbire a primului asalt, furtuna înşurubă asupra poienii Curcanului un nou vifor care zgudui ca pe o jucărie alcătuirea de scânduri. La lucirea fulgerelor, domnul Bernard observă pe Mărgăritescu ținându-şi uneltele de bucătărie ca să nu le piardă; pe urmă îl văzu amestecat cu scânduri sfâşiate şi risipite. Grindina încetă dintr'odată; în locul ei, prinseră a se prăvăli mase de apă asupra adăpostului rupt.

Adunând pe sine impermeabilele, inginerul încercă să reconstituie povestea ridicolă a țăranilor din partea locului, cu solomonarii care călăuzesc balaurii furtunilor prin văzduh şi abat puhoiul de ghiață într'un anumit loc, țărcuit de amenințările lor. Impresia o avea, desigur, că prăbuşirea fenomenului s'a operat asupra acelui colț, însă păstra în el destulă luciditate ca să dea cuvântului „impresie" numai sensul lui strict.

Curgea asupra cabanei o ploaie furioasă, impunându-i domnului Bernard umilința de a căuta refugii când într'un colț, când în altul. În curând trebui să se resemneze. Meşteşugurile de baie nu mai aveau niciun rost; putea să le abandoneze, nu pentrucă lichidul lucra oarecum în voie asupra persoanei sale, dar din pricină că erau covârşite de viituri de ape care le purtau spre puhoiul de afară. Acelaşi drum îl urmau şi ustensilele de bucătărie ale lui Costică Mărgăritescu. Servitorul se agață eu disperare de geamandanele stăpânului său. Domnul Bernard crezu necesar să-şi salveze scaunul cu pânze şi lemnişoare.

Furtuna trecu, ploaia însă stărui cu o putere deosebită. Ploua liniştit şi îmbielşugat. Zidurile de arbori se legănau domol scânteindu-şi frunzele. Draperiile de liane luceau de râuşoare de cristal care se desfăceau şi se legau iar în colori felurite, subt lumina cenuşie a cerului coborât.

— Crau! crau! strigară mânios câteva paseri străine săgetând în stol asupra cabanei prin pânza mişcătoare a apei, şi înălțându-se apoi într'o curbă grațioasă. Caşicum ele ar fi fost ariergarda furtunii, vântul conteni complect; ploaia însă îşi păstră c'un fel de demnitate curgerea abundentă.

— Domnule inginer, zise Mărgăritescu, înfiorat de răceala hainelor ude; pe când veneam şi eram aproape să intru aici în luminiş, m'am întâlnit cu prințul Mavrocosti.

— Cu cine? întrebă domnul Bernard, ca izbit de ceva. Nu se poate.

— Ba da. Se ridica din pădure pe o cărare, având în urma lui pe un pădurar cu cojoc şi căciulă. Paneraşul era aproape. S'a suit în paneraş, a spus repede câteva vorbe către acel om, şi a plecat în galop.

— Poate căuta poiana aceasta şi s'a întors văzând că vine vremea rea.

— Nu. A suit la deal din altă parte. De furtună ştia de mai nainte; nici nu se uita către nour. S'a dus repede şi când a ajuns la curte cred că a început furtuna.

— Eşti un prost, Mărgăritescule. Nu cumva socoti că domnul Mavrocosti face vrăji şi călăuzeşte grindinile, ca solomonarii de care povestiți voi?

— Nu el, domnule.

— A, pădurarul cu cojoc. Probabil că l-a lepădat şi pe dânsul puhoiul într'o râpă. Lasă fleacurile şi strânge lucrurile care au mai rămas; altfel se duc şi acestea după pădurar. Ce s'aude?

S'auzea un glas puternic, strigând în mijlocul poienii, prin ploaie.

Domnul Bernard trecu la o fereastră de sită şi privi prin mărgelele de apă înfățişarea lui Peceneaga cu cojocul întors pe dos. Părea cu mult mai mare decât în realitate, şi colțuros.

— Măi oameni buni! striga pădurarul. Măi oameni buni!

Inginerul porunci:

— Vezi ce este.

Mărgăritescu scoase capul pe uşă — un cap plouat, cu buza mai atârnată.

— Măi oameni buni! a poruncit Mavrocosti... Unde-i boierul neamț? urmă Peceneaga, după ce văzu pe fecior. Acolo-i? Ei, atunci bine că-i acolo. A poruncit Mavrocosti şi-l pofteşte să iasă din Borza!

Striga cu acelaşi glas puternic Se opri şi privi o clipă să vadă ce se întâmplă.

— Ordonă-i să plece! strigă, mânios, inginerul.

Pădurarul îşi săltă cojocul în spate şi se întoarse în loc, hotărându-se dintr'o dată, el singur, să se ducă. Era desculț, cu ițarii suflecați până la genunchi. Luneca prin bălțile de apă şi prin grămezile de ghiață amestecată cu frunzare.

Stăpânul şi servitorul rămaseră singuri, privind cum plouă. Din când în când schimbau câte-o părere asupra fenomenului meteorologic. Costică Mărgăritescu era sigur că ploaia nu ține mult, fără să dea niciun motiv. Inginerul găsea motiv în liniştirea furtunii. După ce aşteptară un ceas, eu mult mai lung decât ceasurile obişnuite, ca să se împlinească prognosticul, porni în suflări prelungi, care

păreau că obosesc şi iar se deşteptau, un vânt nou din miază-noapte. Ploaia avea şi ea repezişuri şi domoliri; o altă serie de nouri sosi peste pădure subt cei dintăi, un fel de zdrențe de coloare cenuşie care se perindau fără niciun fel de logică şi mai ales fără de osteneală, în formele cele mai variate. Poiana era o baltă largă; un puhoiu noroios se încorda din spre partea care se chema drum, străbătând balta şi căzând cu sunet mare într'o râpă. Acolo se duseseră şi o parte din ustensilele lui Costică Mărgăritescu: dela o vreme servitorul rămase cu obrazu-i amărât întors numai într'acolo şi cu ochii ațintiți — caşicum s'ar fi aşteptat să le vadă întorcându-se înapoi, cu picioare omeneşti. Inginerul trecu printr'o perioadă de furie, apoi începu a râde mânzeşte, după expresia pe care avea o plăcere crudă să şi-o reamintească. Acuma nu-i de dat un câne afară, urma el a-şi spori vocabularul poetic.

— Ce să facem noi acuma, Mărgăritescule? Să ne punem să sfredelim apa asta.

Feciorul era partizanul unei vorbiri nobile; aşa încât nu răspunse. Domnul Bernard continua să râdă singur.

Aşa mai trecu alt ceas lung, pe care inginerul n'avea de pe ce să-l citească. Ziua devenea tot mai mohorâtă şi mai rece. Domnul Bernard simți un fior de frig. Cele două impermeabile nu-l protejau îndestulător; îl băteau stropituri şi din dreapta şi din stânga şi-l pătrundeau.

O chiuitură străbătu prin ceața ploii. Mărgăritescu tresări, rânjind.

— Stai pe loc, îi porunci stăpânul său.

Cu picioarele goale până mai sus de genunchi, lunecând întruna şi căutându-şi echilibrul, începu a înainta din cealaltă parte a poienii un om nalt, acoperit c'o glugă improvizată dintr'un sac. Avea ş'un băț zdravăn cu care pipăia prin baltă. Ajuns în mijlocul poienii, se plecă din şale, îşi puse palma stângă la ochi şi cercetă să vadă ce-a mai rămas din casa de scânduri a Franțuzului. Când înțelese cum stau lucrurile şi cunoscu chipuri omeneşti, mai slobozi o chiuitură şi făcu semne repetate de îndemn cu mâna şi capul.

— Hai încoace!

Îndemnul era bun; domnul Bernard, însă, de mult dăruise unui sărman bocancii şi galoşii americani de campanie. Purta ghete obişnuite, care se dovedeau a fi mai mult o încurcătură pentru un cercetător serios al realităților.

Cum se apropie omul, Bernard recunoscu pe Marandache.

— Hai, cucoane; pe cine aştepți dumneata aici?

— Pe dracu! răspunse domnul Bernard.

— Apoi iaca am venit. Am adus un sac şi pentru domnia-ta, ca să-l pui în cap. Te-aşi pofti să te sui în spate la mine, ca să te trec apa asta. În partea cealaltă a poienii, am adus nişte cai. Poate-om putea răzbi.

— Cine te-a trimes?

— Cuconu Sofronie. Apoi a avut el poruncă dela măriile lor.

— Bine, bre omule, protestă cu indignare domnul Bernard; când are de gând să stea ploaia asta?

— Ei, domnule, asta-i ploaie pe care o cunosc cei bătrâni. Când vine, stăpâneşte trei zile şi trei nopți.

Pentru Costică Mărgăritescu, feciorul boieresc nu avu nici cea mai mică atenție. Îl lăsă să vie prin puhoiu ca un mânzoc bleg, pe când el purta în spate pe boier. Câțiva slujitori, cu acelaşi fel de glugi şi cu aceleaşi picioare goale, țineau de căpestre de frânghie câțiva cai de dârvală, cu părul mare ud şi cu coamele încâlcite cu scai. Aburcară pe Franțuz pe unul din ei; lăsară pe ceilalți pentru geamandane şi purceseră prin desfundăturile drumului de țărână. Mărgăritescu îşi găsise în clipă amintirile vechi; lepădase încălțările, îşi suflecase pantalonii, adoptase gluga de sac. Umbla aplecat din şale în urma convoiului, ducându-şi ghetele la subsuoară şi înfingând la fiecare pas în pământul moale un harag strâmb.

Până la aşezarea lui Sofronie Leca nu erau decât doi kilometri. „Doi kilometri când e soare”, observa în sine, râzând întrucâtva, domnul Bernard. Pe vremea aceea de potop drumul se lungi până către sară.

Leca ieşi în cerdac în întâmpinarea musafirului său. Într’o clipă îl grămădi într’o încăpere cu divanuri. Ardea focul în sobă; mirosea a sânziene uscate şi a miere. Domnul Bernard acceptă straie cam strâmte pentru corpolența sa ş’un pahar de vin fiert. În cel mai scurt timp cu putință se găsi un om foarte fericit, care însă îndată începu să reflecteze că planul său de mobilizare are nevoie de modificări serioase. După ce se încredința că şi Mărgăritescu se află la loc bun, mulțămi cu demnitate şi rezervă lui Sofronie. Desigur, administratorul lucra din ordin şi, orice l-ar fi văzut făcând, nu se putea încredința că i-i prietin. Şi asupra lui Mavrocosti era îndreptățit să adune motive nouă de bănuială, decând deținea ciudata informație a lui Mărgăritescu. Foarte nemerit s’a întâmplat să-i fie găzduirea aici, ca să nu apară domniței Kivi într’o ipostază destul de puțin avantajoasă. Pentru asta îşi închipuia că trebuie să-i mulțumească chiar ei, deşi era atent şi se apăra şi dinspre partea asta.

Ploaia aceea a Borzei a durat exact şaptezeci şi două ceasuri. Din aceste şaptezeci şi două de ceasuri, domnul Bernard a dormit jumătate, ca să-şi refacă forțele şi ca să scape de plictis. Se aflase mai tot timpul singur în aşezarea aceea răzăşească. Sofronie găsea mijlocul să

înoate prin noroaie imense cu nişte cizme de iuft înalte până la coapse; trecea bălți călare, descăleca la arii, aduna oameni desculți şi cu glugi în cap, îi înşira în convoiuri cătră hambare, îi aduna în grămezi în altă parte; pleca îndată ce ziua leşietică se desfăcea, şi se întorcea la căderea nopții. Vorbea destul de puțin cu oaspetele său; îi plăcea mai mult să puie întrebări decât să răspundă. Domnul Bernard îl urmărea şi-i despica orice gest, orice vorbă, cu cea mai mare atenție.

După ce se subțiară nourii şi conteni ploaia, izbucni deodată soarele. Îndată ce reveni la lumea obişnuită şi în peisagiu! cunoscut, domnul Bernard aşteptă veşti dela Necşeni, ca să-şi poată întregi observațiile sale ascunse. Cum elementele se coalizau întrucâtva cu oamenii, datoria lui era să ajungă la o biruință cât mai rapidă. Probabil că toamna nu va fi mai lungă decât până la jumătatea lui Octomvrie. După căderea frunzelor, lucrătorii huțuli trebuie să intre în acțiune. După asta va mai rămânea un episod: cu prințesa. Acolo se aşază un mare punct de întrebare; acolo e o afacere sentimentală şi domnul Bernard nu-şi poate permite stricteția preciziunilor.

Era curios şi în acelaşi timp doritor să vadă curtea dela Necşeni. Dacă nu se poate însă duce domnia-sa la curte, vine curtea la domnia-sa. Văzu nu cu puțină surprindere trăsura oprită în dreptul porții. Noroc că era îmbrăcat corect, cu haine din proaspăt călcate de Costică Mărgăritescu. Nu mai avea asupra persoanei sale nimic

din umilințile proaspăt încercate. Ieşi imediat; se închină puțin cam teatral, caşicum nu s'ar fi despărțit decât de o oră de prinț şi de Kivi.

Domnița era călare. Prințul îi zâmbea obosit din trăsură, având alăturea pe preotul Ambrozie şi în față pe dascăl. Părintele Ambrozie se înfățişa cu o barbă patriarhală albă, cu obraji rumeni şi cu ochi veseli, ca'ntr'o stampă educativă. Dascălul Melinte, în straie prea largi, cu cămaşa fără guler, ocupa numai o bucățică de loc pe scăunaş şi era, evident, foarte jenat de înalta tovărăşie în care se afla.

— Eşti bine, Bernard? întrebă prințul, salutându-l cu mâna.

— Cum te simți, domnule Bernard ? întrebă Kivi, râzând, şi privindu-l cu ochi luminoşi. Noi navigăm cu destulă greutate spre un botez. Creştinăm, eu şi Lupu, un copil al unui fecior boieresc. Nu eşti dispus să mergi cu noi?

— Sânt foarte ocupat; am de isprăvit corespondență, se scuză inginerul, aşteptând din partea domniței o insistență.

Dar insistența nu veni, deşi domnişoara Mavrocosti părea bine dispusă.

— Ştii dumneata, domnule Bernard, reluă ea, că părintele Ambrozie, aici de față, mi-a fost primul meu institutor în limba țării, într'o vacanță, de mult? Veneam aşa cu sfinția-sa într'o trăsură, treceam spre pădurea noastră şi învățam gramatică după metode speciale.

— Interesant, îngână domnul Bernard.

I se părea că ar fi fost mai interesant să fie întrebat despre peripețiile romantice din Poiana Curcanului.

— Nu-i aşa? râse Kivi. Îmi amintesc foarte bine cum am învățat alfabetul. De-atunci mi-i dragă Borza, încât n'aşi accepta devastarea ei decât ca o nenorocire impusă de fatalitate. Nu eşti curios să cunoşti metoda părintelui Ambrozie ca să mă învețe alfabetul?

— Ba da, sânt nespus de curios, prințesă.

— Îți aduci şi dumneata aminte, părinte Ambrozie?

— Cum nu, măria-ta? zâmbi preotul.

— Să vedem, se veseli Kivi. Cred că-mi amintesc perfect vorbele: Ai Barbă, Cinstite Dascăle. Eşti Foarte Ghibaciu. Hi! Iapă Jărchinoasă. (Vorba asta mai cu samă mă amuza). Hi! Iapă Jărchinoasă! Lupul Mănâncă Numai Oi. Pădurea Rară Stă Şi Tace Unde Voinicelul Zace. — Pădurea rară era unde ne duceam noi. Dela acest verset a început prima mea iubire.

— Pentru pădure? surâse domnul Bernard înclinându-se.

— Pentru pădure.

Domnul Bernard se înclină iar. Soarta Borzei, în hotărârile lui, era pecetluită.

— Prințesă, zise el, sânt hotărât să plec cu primul tren.

— Cum se poate, domnule Bernard? Atuncea când ne vedem?

— Îndată ce cad frunzele.

— Îndată ce cad frunzele? se trezi Mavrocosti din reveria lui sumbră. Atunci vii să participi la vânătoarea mea dela sfântul Dumitru? Cred că-mi faci plăcerea asta. La revedere.

— La revedere, domnule, zise şi Kivi cu simplicitate, privindu-l lung. Îți trimitem imediat trăsura. Ne ierți că ne grăbim. Avem de creştinat un păgân.

Pădurea Rară Stă Şi Tace
Unde Voinicelul Zace.

Bătrânul preot râdea luminat de soare. Dascălul rânjea, foarte stânjenit.

X

A doua serie de ostilități se produse chiar la începutul acelei ierni, care sosi, cum se întâmplă destul de des în Sciția, cu mult mai devreme decât se aşteptau oamenii.

La 26 Octomvrie umblau săniile. În acea zi trebuia să fie vânătoarea lui Mavrocosti. De a doua zi, 27 Octomvrie, Huțulii urmau să intre deocamdată la tăiatul frasinilor.

Din pricina obisnuinții, localnicii se interesau mai puțin decât domnul Bernard de meteorologia în sine; lepădau explicația ştiințifică, nici voiau să citească fenomenul pe coloana unui termometru. Ca 'n toate miile de ani, se îmbrăcau în nişte haine ciudate, se aşezau în sănii cu clopot şi intrau într'o țară nouă, pe nişte căi perfect netede, durate printr'o magie şi sortite unui provizorat nesigur. Unde ştiau ei bine că sunt mlaştini şi bălți, găseau poduri strălucitoare de peruzea şi cvarț.

Pe omătul cu răsfrângeri violete, în preajma Borzei, apăruseră urmele de dihănii.

Împresurați deodată de pustii albe, lipsiți de bielşugul de vietăți mărunte din păpuşoaie, lanuri şi păpurişuri în vremea verii, lupii urlau acum noaptea la luna albă chemarea de război a foametei şi năzuiau în preajma omului, unde ştiau că găsesc rezerve, ca să-şi ia în silă simbria ce li se cuvenea. Decând aşezaseră aici țară, oamenii nu voiau să le recunoască acest drept făgăduit dintru început de ziditor şi întorceau prigoană asupra lor.

Toate satele din preajmă trimiseseră boierului dela Necşeni contingente de hăitaşi. Mai ales Țiganii din satul lingurarilor erau nelipsiți. Altă petrecere până la sărbătorile Sfintei Naşteri nu mai aveau. Îmbrăcămintea lor cu cojoc era înveselită de pânze colorate roş şi albastru şi de pălării de paie peste căciuli.

— Să nu ți se pară ciudate aceste podoabe de bal mascat, domnule Bernard, zicea domnița Kivi. Ei le pun şi le poartă cu convingere. Domnul Sofronie Leca ştie din ce pricină; eu am auzit numai că este un motiv, însă n'am ajuns a-l cunoaşte.

— Este, măria-ta, răspunse administratorul. Colorile neobişnuite înspăimântă vânatul şi-l abat mai lesne spre puşti.

Adunarea era în marginea pădurii, nu departe de locul unde fusese clădită cândva casa Franțuzului, cum îi spuneau cu seriozitate oamenii. Domnul Bernard ocolise o clipă prin poiană şi găsise, subt pale de zăpadă, cabana,

aşa cum o lăsase, desfăcută în parte şi cu ferestrele de sită atârnând: se prezenta distrugerii totale, dar nimene n'o atinsese.

Dimineața era destul de aspră. Inginerul ştia că asta, în partea locului, se chiamă soare cu dinți. Într'adevăr, adierea din miază-noapte îl muşca de sfârcurile urechilor. Lumina cerului verziu, uşor aburit, era însă cu deosebire plăcută.

El, Kivi şi Mavrocosti sosiseră dela curte fiecare în câte o săniuță trasă de câte un căluț potcovit numai la picioarele de dinainte. Mânaseră ei singuri şi veniseră cu mare repeziciune. Domnița avea pe umeri şi 'n jurul obrajilor o blăniță pufoasă; în mâni, nişte mănuşi enorme cu care amenința într'una pe inginer.

Mavrocosti se arăta ceva mai înviorat ca de obiceiu, însă tot palid, şi din când în când, ieşind cu gândul din zarva şi furnicarea în care poposise, rămânea cu ochi aținți într'un punct depărtat.

Leca orânduia pădurarii şi puşcaşii adunați în juru-i şi le dădea porunci c'un fel de taină, împungând pe fiecare în piept, descântându-l şi rostindu-i un nume dintre cele multe care populau ca nişte vietăți văgăunile şi pripoarele.

După ce-şi isprăvi sfatul, ridică în sus brațul stâng, înturnându-se către prinț. Se făcu linişte dintr'odată. Cunoşteau toți ritualul; însă toți îşi ascuțeau urechea

ca să audă raportul lui Sofronie. Ascultau şi pădurarii vechi, în slujbă de şaizeci de ani, care auziseră acelaşi lucru dela Leca cel bătrân, spus lui Mavrocosti cel de altădată.

— Măria-ta, vorbi Sofronie, toate sunt gata. Dacă porunciți, putem începe întăi din jos de Corhană spre Pietrărie. Aici numaidecât trebuie să ne iasă lupi. După aceea ne mutăm în altă râpă, până unde n'ajunge zvoana de aici. Luăm tot locul dela vale de Duruitoare în lungul pârăului şi ieşim la Bourul-Mort. Acolo aşteptați dumneavoastră. Poate-au să iasă mistreții. Pe urmă, în acea poiană, dăm mâncarea. Pitarii din Dobreni au adus două sute cincizeci de pani, câte ați binevoit a porunci. Adăogim oamenilor câte-o ceapă şi câte-un boț de brânză. Pentru măriile voastre au adus bucătarii dela curte oala de sarmale, după rânduială, şi are să fie, dacă poftiți, şi mămăliguță caldă.

— Dar pădurarii? întrebă Mavrocosti, uitându-se spre inginer fix, fără să-l vadă.

— Cu pădurarii, măria-ta, am eu o înțelegere dinspre partea rachiului, când au pus hăitaşii jos bețele şi am aninat în crengi pieile lupilor şi vulpilor.

— Dar Neculai Peceneaga, unde-i?

— Aici-s, măria-ta! Dați-vă, măi, la o parte, că mă chiamă Mavrocosti. Aicea-s, măria-ta. Porunciți!

— Ce faci, Neculai?

— Bine, măria-ta.

— Cum hălăduieşti tu la vremea asta?

— Bine, măria-ta. M'am făcut cârtiță. Şed în bordeiu. Mai caut eu ce mai caut; dar acuma, iarna, se duc mai afund toate câte sunt în pământ. La primăvară, se întorc la locul lor; şi eu îs aici pe loc.

— Ți-ai adus puşca?

— Adus. Dacă-mi iese lupul care-l ştiu eu, apoi desară te-aşezi peste blana lui în sanie. Eu numa 'ntr'acela dau; nu stric glontele pe cățelandri.

Domnul Bernard se miră, ocolind pe Peceneaga.

— Frumoasă puşcă. De unde-o ai?

— O am şi eu dela un boier.

— Vra să zică tragi numai cu glonte?

— Îhî.

— Du-te, Peceneaga, porunci Mavrocosti, răsucindu-se în loc.

Domnul Bernard se miră văzând între puşcaşi pe Dima Samur bătrânul. Dima Samur avea o adevărată arhebuză,

cu gura țevii ca o leică. O cumpănea în mână şi o lăuda. O prezintă numai decât Franțuzului ca s'o admire, lămurindu-i că el stă pe vine la un loc ştiut, într'o margine, pe unde musai să treacă porcul sălbatic. Îl lasă să vie până la cinci paşi şi sloboade în el o încărcătură de un sfert de ocă de zburături de ceaun.

— Eu aşa puşc, cucoane. Ori cade porcul, ori cad eu. Puşca asta, domnule, o au lingurarii tocmai din vremea lui Moruz-Vodă. Ne-a dăruit-o bunicul măriei-sale Lupuşor.

— E puşcă cu cremene, explică Marandache, moştenitorul puştii.

— D'apoi cum? zise Samur cu gravitate. Acuma nu se mai face aşa ceva în fabricile voastre, să umbli lumea. Asta-i un odor vechiu.

— Eu am bățul ista, se amestecă Marandache, prezintând Franțuzului arma şi înlăturând cu umărul pe taică-său. Cu acest băț de corn pălesc vulpea mai departe decât cu puşca lui!

— Dar cu porcul sălbatic ce faci? se supără Samur.

— Pentru porc, pun şpangă în vârful bățului. Dar când îi muri tu, las bățul şi iau puşca.

— Asta numaidecât, râse Dima; dar până atunci ai să mai aştepți, dragu-tatei Marandache.

Amândoi Țiganii, tatăl şi feciorul, erau cu chef şi pofteau să explice şi alte lucruri Franțuzului.

— Atuncea cum porunceşti să facem, măria-ta? întrebă respectuos Leca.

— Să faci cum ştii, Sofronie, zâmbi Lupu.

— Să începem de subt Corhană?

— Începe de subt Corhană. Auzi, domnule Bernard? începem de subt Corhană, pe urmă trecem la Neaga. Îți aduci aminte de filologia mea. Peceneaga aşteaptă să puie un glonte în lupul cel bătrân. Să ştii că şi eu nu trag decât cu glonte, caşi Leca.

Interveni Kivi, către Sofronie:

— Cred, domnule, că nu trebuie să mai aşteptăm.

Sofronie o privi numai o clipă; se întoarse; făcu semnul; hăitaşii şi o samă de pădurari se desfăcură, năboind pe subt o arcadă ninsă. Lingurarii dădeau zvon.

— Marandache, porunci Leca, să îndeplineşti legea pe care am alcătuit-o noi doi.

— Am înțeles, cucoane Sofronie, zâmbi Marandache. Cumpănându-şi bățul de corn, porni cu paşi mari asupra Țiganilor.

Se făcu linişte. Boierii şi puşcaşii trecură la țiitori.

Străbătură o potecă, pe lângă Poiana Curcanului. Un târgoveț din Dobreni aştepta la marginea pârtiei. Opri o clipă pe domnul inginer, ca să-i aducă la cunoştință împlinirea tuturor poruncilor care fuseseră emise în scris de către domnia-sa împuterniciților şi slujbaşilor săi din Dobreni. Huțulii au venit în numărul hotărât, cu dragomanul lor, fără femei şi copii. S'au aşezat la colibele construite anume pentru dânşii în poiana cealaltă, pe lângă care chiar acum au să treacă boierii. Sunt patruzeci de oameni, cumințI şi liniştiți. Când nu beau horilcă sunt foarte cumințI şi liniştiți, aşa că nu vor găsi horilcă la dispoziție decât Sâmbătă sară. S'au adunat unii oameni din sate şi mai ales lingurarii, să-i vadă cum trec şi s'au mirat de nădragii lor roşii şi de căciulile de vulpe; dar pe urmă s'au obişnuit. Desară, când se întoarce dela vânătoare, domnul inginer poate trece să-i vadă, în acelaşi timp va hotărî domnul inginer când şi cum se va tăia şi transporta carnea pentru ei, căci poftesc numaidecât carne de trei ori pe săptămână; mai ales carnea de porc le place; aşa că-i o prostie ceeace spun lingurarii cumcă aceşti Huțuli prind mâțele şi cânii oamenilor şi-i mănâncă.

Bine, bine, se învoia domnul Bernard, are să treacă pela coliba lor şi are să puie în rânduială toate. De unde s'a iscat asemenea zvon absurd?

— Parcă poți să ştii de unde, domnule inginer? S'a mai iscat şi altul; cum că prind femei şi fete. Ei sunt patruzeci. Ş'apoi după aceea le omoară şi le vâră în jar, ca să li se prăpădească orice urmă.

— Prostii! izbucni domnul Bernard, privind urât către agent.

— Mai degrabă poveşti, domnule inginer; le-au spus la clăcile lor toată toamna. Zice că să pornească asupra lor un război, să-i stângă de pe faţa pământului.

— Cine? desigur Ţiganii, subt comanda judelui lor, pe care l-am văzut azi c'o puşcă cu cremene.

— Aşa este, domnule inginer, râse agentul. O puşcă din vechime cu gura ca o leică.

— Întocmai.

— Apoi am observat eu, domnule inginer, că dumneavoastră înţelegeţi toate. Puşca aceea a cumpărat-o Dima Samur din târg dela noi, Duminica trecută. Cine ştie cine a furat-o din vre-un pod uitat dela o casă boierească şi' i-a lepădat-o lui.

Deşi nu avea dispoziţie de veselie, domnul Bernard se gândi să ofere descoperirea lui, într'o formă agreabilă, prinţesei Kivi, ca s'o facă să râdă. Îi stă bine când râde, cu obrazul rumenit de frig, arătându-şi dinţii albi.

Grăbi pasul, ca să-şi ajungă tovarăşii. Îi ajunse tocmai când treceau prin marginea locului unde erau adăpostiţi lucrătorii străini. Li se alesese loc într'o înfundătură de râpă; un mal înalt le apăra dinspre crivăţ colibele de scânduri acoperite din bielşug cu paie. Aveau şi 'nlăuntru

paie proaspete de grâu în care-şi sfredeliseră covruri. Dormeau toți; împrejurimea părea pustie. Unii dintre puşcaşii care întovărăşeau pe boieri găsiră de cuviință să strecoare câteva păreri în şoaptă despre străini. Râdeau. Când observară pe inginer, îşi conteniră râsul. Domnul Bernard le aruncă o privire scrutătoare; în aceeaşi clipă simți asupra lui ochiul ironic al domnişoarei Mavrocosti.

— Ai aflat veşti despre oamenii dumnitale? îl întrebă ea.

— Da, prințesă, răspunse cu linişte domnul Bernard.

— Se odihnesc de drum, nu-i aşa? Oamenii dela noi spun că astă noapte au dispărut cei dintăi câni din Necşeni şi Bălăneşti.

— Oamenii dumneavoastră, prințesă, au o dispoziție enormă pentru invenții. Am aflat că şi puşca ceea, rămasă moştenire din generație în generație, a fost cumpărată Duminica trecută în târg la Dobreni.

— Ai aflat şi asta? se veseli Kivi. Atunci dumneata trebuie să ştii mai multe

— Desigur, prințesă, ştiu orişice.

— Deci eşti întocmai ca Sofronie Leca. Şi el ştie toate.

— Se poate, prințesă, deşi eu declin onoarea de a şti mai mult decât dânsul.

— Şi dacă ştii despre puşca lui Dima judele, ştii şi despre a lui Peceneaga?

— Că e un dar al prinţului? am înţeles.

— Asta nu era greu. Însă că nu trage nimene cu glonte, domnule Bernard, ai să afli acuma dela mine.

— Însemnează atunci că laudele vânătorilor fac parte din aceeaşi familie cu poveştile localnicilor despre aceşti lucrători străini.

— Adevărul adevărat, domnule Bernard, e că nici mie nu-mi face plăcere prezenţa lor aici.

— Se poate; însă vei recunoaşte, prinţesă, că prezenţa lor era necesară.

— Nu-mi vei putea demonstra asta niciodată, domnule Bernard, aşa încât e mai bine să lăsăm explicaţia dumnitale pentru mai târziu.

Toată această conversaţie uşoară domnul Bernard a fost nevoit să şi-o recapituleze mai târziu cuvânt cu cuvânt, ca să-i destrame intenţiile şi probabilele legături cu întâmplările şi oamenii care îi stăteau împotrivă.

Inginerul avusese vreme, în tot acest scurt răstimp dela sfârşitul verii la începutul iernii precoce, să tragă serii de deducţii, după metode care-i erau proprii. În aceste serii de deducţii găsise că trebuie să atribuie un rol important lui Sofronie Leca. Acest om inteligent, care

a acaparat încrederea lui Mavrocosti, ar dori poate o compensație importantă pentru bunăvoința lui? poate chiar pentru sprijinul lui? Deşi Zeidel Abramovici neagă persistent un astfel de interes, convine că ar putea să fie şi la acest Sofronie Leca un capriţiu. Nu-i place lui să se taie pădurea!

— Mă miră o asemenea afirmație dela un negustor, adică dela un om cu judecată normală, îl apostrofase domnul inginer pe Abramovici. Motorul acțiunilor omeneşti este banul.

Să facă bine Abramovici să pipăie terenul şi să înceapă tratativele.

Asta nu se poate cu niciun preț, se tânguia negustorul. El cunoaşte mărfurile şi oamenii. Domnul inginer are să se convingă mai pe urmă că din alte pricini se produc aceste mici încurcături. Ce anume este, nici el singur nu poate încă lămuri; în orice caz Sofronie Leca nu pofteşte ban franțuzesc.

Administratorul tocmai se întorcea, călărind cu repeziciune pe subt pădurea desfrunzită. Descălecă şi trecu în capătul şiragului, ca să fixeze țiitorile. Pofti pe Mavrocosti într'o aşezătură de unde putea vedea un găvan de râpă. Pe amândouă coastele ninse, cu plantație rară, se putea uşor observa mişcarea vânatului între tufari. Îi alese prințesei Kivi o lojă asemenea, în partea cealaltă a râpei, lângă un pârău care-şi încleştase luciul. Plecându-şi tâmpla, Kivi îi auzi subt sloiu murmurul şi se bucură.

Inginerul făcu față unor desimi puternice.

— Domnule Bernard, îi zise Sofronie Leca, cred că domnița v'a pus în curent cu legea vânatului, dictată de măria-sa. Caprele sunt complect apărate. Chiar şi țapii beneficiază de indulgența măriei-sale.

— Îți sânt recunoscător, domnule, că mi-ai atras luarea-aminte, răspunse inginerul. Puteam face o greşală şi eram iremediabil pierdut.

— Măria-sa ne dă voie să tragem numai asupra animalelor stricătoare, urmă Leca zâmbind; deşi măria-sa stă la îndoială dacă nu trebuie să restrângă şi această toleranță.

— Prințesa atunci doreşte să ne vâneze lupii pe noi...!

— Ne alcătuim aşa fel, surâse administratorul, ca să scăpăm şi noi, să rămâie şi lupii.

— Pentru asta ar trebui să rămâie în putere întâi şi întâi pădurea.

— Se pare.

— Ar fi fiind asta dorința prințesei?

— Dacă nu mă înşel, este. Cred că ați înțeles-o dumneavoastră caşi mine chiar din gura măriei-sale.

— Se poate să fi auzit asemenea cuvinte, însă prințesa are gluma uşoară, domnule Leca. Dumneata ce crezi despre asemenea afacere? S'a încheiat un contract şi s'a născut un drept.

— Aveți dreptate, domnule Bernard, recunoscu, râzând, Sofronie. Greşala e întâi princiară, deoarece măria-sa disprețuieşte actele parafate; al doilea e femeiască, deoarece măria-sa îmi închipui că ar pretinde să i se satisfacă un capriţiu.

— Aşi dori să ştiu, domnule Leca, întrebă a doua oară, foarte liniştit, inginerul, dacă dumneata, având dreptul meu, ai ezita sau nu să-ți aperi acest drept.

— Eu aşi sta la îndoială, domnule inginer; vă mărturisesc sincer.

— Ei bine, domnule Leca, eu nu stau la îndoială. Am o altă concepție despre drept.

— Înțeleg prefect, domnule Bernard; însă aici nu operează legea.

— Atunci ce operează? bunul plac? datinile şi eresurile? interese nemărturisite?

— Cuvintele din urmă nu le-am înțeles bine, domnule inginer.

Bernard privi fix pe omul care stătea dinaintea lui, liniştit în aparență, cu puşca pe brațul stâng. Îşi agita încet genunchiul drept şi pintenul cizmei dădea un sunet uşor. Surâdea. Avea în ochiul albastru o lucire de ghiață.

Domnul Bernard stătu puțin la îndoială.

— Am greşit, domnule, zise el brusc, îmi place să recunosc asta. Te rog dă-mi mâna.

Cu acelaşi zâmbet, Sofronie îşi lăsă mâna strânsă. Se înclină, pofti c'un gest pe inginer să-şi ia locul în țiitoare şi el trecu mai departe, ca să rânduiască puştile țărăneşti. În curând domnul Bernard îi văzu iar. Leca luă loc în dreapta, făcu semn cu mâna înălțată ca să-i atragă atenția; dădu semnalul de corn; apoi rămase neclintit.

Se întinse deodată asupra pădurii cenuşii, asupra albețelor din poieni, asupra luminii care juca în horbotele şi painjenişurile crengilor, o tăcere care părea că stă şi ea la pândă. Era o zi lină, fără niciun susur de vânt. Din tăcerea aceea i se părea domnului Bernard că-l observă un ochiu strâmb. Era propria lui nelinişte şi nemulțămire, pentru mânia manifestată față de un om care-l ocrotise, îl apărase şi-l primise cordial în căminul lui. Pe lângă nemulțămire era şi o teamă, foarte tulbure şi depărtată, pe care o respingea cu hotărâre. Orice s'ar fi spus, chiar dacă elimina bănuielile față de Leca şi dădea o importanță cu mult mai mică ciudățeniilor lui Mavrocosti şi copilăriilor prințesei, era şi altceva în jurul lui.

Auzi departe un corn de pădurar şi îndemnul hăitaşilor. Adâncurile Bordei începură să sune de freamăt. Îşi pregăti arma. Înainte de a rămânea cu totul neclintit, întoarse ochiul drept către tâmplă, ca să-şi observe vecinul. Sofronie părea înlemnit, amestecat cu trunchiul de fag lângă care se aşezase.

Exact în acea clipă pocni o armă. Parcă s'ar fi rupt un vreasc. Un glonte trecu bâzâind scurt pe lângă capul inginerului. Domnul Bernard rămase țeapăn în locul său. Privi iarăşi în dreapta. Sofronie Leca, îi zâmbi. Îi făcu un mic semn de nedumerire pentru împuşcătura prematură, apoi iar rămase neclintit. Abia când reintră şi el în neclintirea comandată, Bernard avu un val de sânge spre ochi. Apoi se linişti desăvârşit, reflectând. Poate şi Leca se gândeşte întocmai caşi el — în prima clipă de deducții logice — că domnița Kivi şi-a descărcat arma la întâmplare, ca să-şi vestească cu cinci minute mai înainte dihăniile ei, de primejdie. Într'adevăr, ea poate avea glonte în carabina ei de calibru mic mai degrabă decât Mavrocosti ori Peceneaga. Dar de ce totuşi dintr'odată îi naşte o bănuială directă asupra acestuia din urmă? Pădurarul Neculai Peceneaga e un tâmp ş'un sălbatic. I-a trimis un fel de avertisment din tufişurile dinainte; căci domnița Kivi ar fi trebuit să tragă neapărat în altă direcție, oricât de neîndemânatică ar fi. N'o vedea din locul lui. Trebuie să fie undeva în stânga, puțin mai sus. Dacă ar fi tras ea pe linie, ar fi simțit şi Sofronie Leca trecerea glontelui. N'are impresia că Leca ar fi simțit ceva. Deci împuşcătura vine dinainte. Gloatele i s'ar fi putut plasa în frunte; dar a fost în chip voit trimis alături. Dovada e că împuşcătura nu se mai repetă; nici nu se va mai repeta.

Într'adevăr bătaia se desfăşură în chip normal. Domnul Bernard ajunse la concluzia că e bine să păstreze numai pentru sine taina împuşcăturii, aşa cum păstra taina juvaerurilor dela cabană.

Un cârdişor de trei capre cu ţapul lor îi ieşi dintr'odată în bătaia armei şi se opri la marginea desimii. Ascultau zvonul hăulirilor. Nu erau prea spăimântate. Păreau mai mult nedumerite. Porniră împotriva lui, oprindu-se şi ciugulind smocuri de iarbă. Le vedea pielcica cenuşie şi lucirea blândă a ochiului negru. Trecură pieziş spre prinţesa Kivi. Ea le spune desigur două vorbe, lăsându-le trecere liberă.

Porniră câteva împuşcături în aripa stângă. Domnul Bernard le numără. După a opta împuşcătură simţi că au sosit lupii în sihla din faţă-i. Îndată le văzu siluetele vagi pe zăpadă şi'n tufişurile subţiri. Unul îi ieşi drept în bătaie, cu limba atârnată şi ochii crunţi. Fugea de hăitaşi şi adulmecase linia vânătorilor. Se zvârli în două copci, ca să străpungă împrejurarea. Inginerul îl lovi aproape din zbor. Îndată după asta pocni şi arma lui Sofronie. Bernard putu vedea şi căderea celuilalt lup. Pierduse socoteala pocniturilor, care urmau a suna pe linie. Treceau iepuri, fără prea multă grabă. Apărură apoi lupi răniţi, care se ţeseau în penumbră dincolo de desişuri. Umblau c'un fel de disperare, căutându-şi punctul salvării. Când năvăliră tot mai aproape hăitaşii, cu răcnete întărâtate şi sunete de corn, sălbătăciunile îşi căutară drumul tot înainte şi inginerul avu plăcerea să doboare al doilea exemplar.

Tabloul primei bătăi era destul de bogat: şapte lupi. Numai patru vulpi căzuseră. Mistreţi nu se arătaseră.

În toate părțile se plimbaseră căprioarele domniței. Pe când dihăniile doborâte de inginer erau pipăite şi admirate, domnul Bernard complimenta pe Kivi pentru blândeța căprioarelor şi-i cerceta în acelaşi timp, ca din întâmplare, carabina, observându-i finețа gravurilor de argint. Găsi, în țava de calibru mic, ghinturile lucii. Se adeverea prin urmare ceeace judecata stabilise de mai înainte. Glontele venea din altă regiune.

Cele mai bătrâne şi mai depărtate planete au fost descoperite pe calea logicei şi a calculelor, înainte de a se aşeza asupra lor telescoapele: cu aceeaşi metodă, tăcând şi observând strâns, era încredințat şi domnul Bernard că va găsi pe autorul glumei îndoielnice din acea zi. Pe când Mavrocosti îi explica lovitura sa, inginerul îl urmărea cu atenție căutând să-şi dea samă de poziție şi de direcție în raport cu partea de dincolo de râpă. Nu era posibilă o împuşcătură din locul lui Mavrocosti. Între locul său şi al lui Mavrocosti stătuse Kivi şi se afla ş'un bot înalt de stâncă. Într'al doilea lup al prințului trăsese şi Peceneaga pădurarul, ca să-l doboare definitiv. Nu trăsese decât acest foc, arăta şi cartuşul gol pe care-l strânsese cu grijă. Din puține vorbe, inginerul înțelese că Peceneaga nu se deslipise de prinț; se oprise lângă el înainte de începerea goanei. Prin urmare nici pădurarul n'avea vre-o legătură cu împuşcătura aceea, care acum apărea cu totul neexplicată. Bernard stătu concentrat asupra ei tot timpul cât dură bătaia a doua şi cât ținu masa, în poiană la Bourul-Mort. În bătaia a doua ieşiseră porcii, dar scăpaseră peste nişte

prăpăstii, tocmai prin extrema dreaptă, unde nu stătea nicio puşcă. În schimb, vulpoii înfloreau roş locul. Sarmalele erau cât se poate de gustoase şi sfaturile, mirările şi poveştile nu mai conteneau. Dima judele umbla de colo până colo cu Leca lui, dând lămuriri despre ce s'ar fi întâmplat dacă porcii ar fi trecut la cinci paşi de el, cum fusese înțelegerea.

— Sunt sălbătăciuni care nu pricep moldoveneşte, râdea urât către Samur pădurarul Peceneaga.

— Cine mai rămâne? cugeta domnul Bernard. Nu mai rămâne decât Marandache. Marandache poartă în mână băț de corn. Afară de asta, Marandache a călăuzit în hăituială pe lingurari.

Cine mai rămâne? Mai rămân ceilalți puşcaşi țărani. Trei erau în extrema stângă. Cinci stătuseră în dreapta lui, dincolo de Sofronie Leca. Prin urmare trebuie să abandoneze deocamdată explicarea logică şi s'o reia mai târziu.

Când pieile lupilor fură întinse pe zăpadă şi prețăluite, când deasemeni Domnița atinse cu vârful cizmulițelor cozile vulpoilor cu dungă înspicată negru pe spinare; când Mavrocosti, puțintel aţâţat, dădu poruncă lui Leca să sloboadă pădurarilor polobocelul de rachiu, deci când hăitaşii, şi pădurarii şi puşcaşii erau tocmai în cealaltă parte de pădure, către Bălăneşti, la şase kilometri de locul plecării, veni un om oarecare de către Corhană, îşi opri o clipă sania şi dădu veste că adăposturile Huțulilor ard.

— Parcă-s chibrituri, zicea omul, aşa ard.

Domnul Bernard îşi stăpâni smuncitura inimii, îşi făcu socoteală că dacă glontele putea fi o glumă, apoi incendiul e un râs sinistru. E bucuros că cel puțin aici nu mai putea fi vorba de vre-un amestec al domniței, căci urmarea şi legătura primului avertisment au un caracter cu totul grav. Fu recunoscător prințesei că l-a despovărat dintr'odată, cu totul, de o îndoială şi hotărî să dea dovadă ori-şi-cui pofteşte că ştie a suporta lupta şi a o duce la bun sfârşit.

— E extraordinar, zicea Mavrocosti, pe când grăbeau către sănii. E extraordinar nu atât ce se întâmplă, cât liniştea cu care primeşti dumneata vestea.

— O primesc cum se cuvine, domnule Mavrocosti; şi-mi dau samă că e o veste destul de neplăcută. Dacă nu s'a întâmplat nimic oamenilor mei, voiu fi şi mai liniştit, ca să pot face cercetările de rigoare.

— Desigur, să se facă toate cercetările! strigă întărâtat prințul. Unde-i Sofronie Leca? Să vie Sofronie Leca, să-mi spuie ce măsuri înțelege să ia.

— Vine îndată, măria-ta, strigă spăimântat Marandache, din mijlocul freamătului de oameni. A apucat pe omul cu sania şi-l întreabă ce şi cum. Mă trimite pe mine cu dânsul la jandarmi.

— Fii liniştit Lupuşor, interveni Kivi, emoționată şi palidă, Leca e aici.

— Sânt aici, măria-ta, vorbi Leca făcându-şi loc. Am cercetat pe om. Nu s'a întâmplat nimic prea rău; lucrătorii domnului Bernard s'au salvat toți la vreme, cu boccelele lor. Au ars câteva instrumente; dar acelea se pot înlocui uşor. Numai oamenii nu ştiu unde să se adăpostească. Ei râd de asta, încălzindu-se prin-prejurul pojarului; dar eu mă întreb unde au să doarmă la noapte, pe ger.

— Trebuie să iei măsuri, Leca, să-i adăpostiți unde se va putea, imediat să se construiască pe socoteala mea alte colibe. Prietinul meu domnul Bernard are dreptul la toate despăgubirile. Să-i adăposteşti undeva, la hambarele noastre.

— Îmi permit să observ, măria-ta, răspunse cu grabă administratorul, că asta nu se poate. N'avem holda asigurată încă şi un incendiu acolo ar reprezenta o cu totul altă pagubă.

— Domnul Leca, interveni, atent, inginerul, socoate că incendiul colibelor se datoreşte lucrătorilor mei. Nu-i aşa?

— Fără îndoială, răspunse Leca.

— Cu toate acestea, prințul a înțeles din prima clipă că focul a fost pus.

— N'am înțeles, Bernard, asta; dar admit şi asemenea ipoteză. Mi se pare că Leca are dreptate. N'aşi putea să-ți adăpostesc lucrătorii la hambarele mele; însă colibele urmează să fie reconstruite imediat.

C'o stăpânire de sine pe care şi-o admira el însuşi, inginerul continua să observe, să cerceteze şi să cumpănească toate împrejurările.

Pofti pe Mavrocosti la locul incendiului. Prințul primi numaidecât şi dădu ordinul de plecare, neuitând să cheme în sprijinul său pe Leca. Evident, nu mergea cu bună dispoziție acolo. Kivi avea un zâmbet vag şi părea plictisită; ar fi dorit să se retragă, dar îşi făcu silință ca să întovărăşească pe fratele său. Atitudinea lui Sofronie Leca era complect liberă. Bernard nu se putu opri să nu-şi reîntoarcă bănuielile asupra lui.

Sofronie părăsi pe stăpân şi aşteptă apropierea inginerului. Îşi puse calul în pas, alăturea cu săniuța.

— Domnule Bernard, zise el, cred că avem să găsim acolo pe plutonierul de jandarmi din Bălăneşti. Vom fi cu toții de față la cercetare. Eu îmi mențin părerea că e un simplu accident dela o țigară sau dela o pipă. Cărui scop ar putea sluji asemenea faptă? Mâne aduc material nou şi construim alături. Dumneata eşti poate încă neliniştit de împuşcătura din pădure?

Bernard tresări.

— Exact mişcarea pe care am observat-o atunci, zâmbi Sofronie.

— Ai auzit glontele?

— Nu. Nu era nevoie; am înțeles că l-ai auzit dumneata. Am fost de față la cercetările pe oare le-ai întreprins. Dumneata însă ai neglijat să observi zăpada în preajma cărării. Dacă a trecut cineva în lăuntrul sihlei în răstimpul cât am aşteptat pornirea hăitaşilor, atunci nu se poate să nu fi rămas urme.

— Dumneata ai căutat?

— Desigur.

— Ai observat ceva?

Leca nu răspunse imediat.

— Vreau să urmărim întâi interogatorul jandarmului. Dacă incendiul se datoreşte neglijenței unui lucrător, atunci bănuiala dumneavoastră e necesar să înceteze. Dealtminteri prințul e destul de neliniştit; situația aceasta ar trebui să se curme. Întreb cine ar putea fi bănuit?

Sofronie pusese întrebarea direct şi cu îndârjire.

— Nu bănuiesc pe nimeni, răspunse inginerul. Nu sânt sigur de nimic; am numai îndoială.

— Pornind întâi de jos, îndoielile dumneavoastră par a se plasa acum în locuri mai înalte, stimate domnule inginer.

— Domnule Leca, răspunse Bernard după puțină gândire, cred că nici n'ar trebui să ne mai ostenim până la Huțulii mei. Primesc versiunea dumnitale, cu condiție să nu mi se mai întâmple nimic bizar cât va dura exploatarea mea. De ce zâmbeşti?

— Zâmbesc pentrucă e absolut necesar să urmăriți interogatorul. În ceea ce priveşte alte fapte care s'ar putea produce, gravitatea lor ar atârna de interpretarea pe care le-am da-o. Dacă dumneavoastră ați avea de pildă dreptate în ce mă priveşte, ar însemna pur şi simplu că sânt nebun.

— Dacă nu eşti nebun dumneata, se veseli domnul Bernard, atunci sânt nebun eu. Şi dacă nu sântem nebuni noi, atunci probabil sunt nebuni alții.

— A, domnule Bernard, suspină Sofronie, prietinul dumnitale nu merită un asemenea tratament.

— Departe de mine gândul de a atinge cu vreo bănuială pe domnul Mavrocosti.

— Atunci ne întoarcem iar la capriţiile despre care am mai vorbit?

— Nu, domnule, recunosc că numai eu sânt nebun.

Domnul Bernard aruncă vorbele astea c'un gest teatral de renunțare. Îndată se grăbi a se întoarce asupra sa însuşi şi privi amenințător înainte.

— La urma urmei, declară el c'un accent care nu suferea nicio replică, pot primi ş'un război ceva mai serios; aşi dori numai să-i pricep semnificația. Iau act de cuvântul dumnitale că oamenii mei vor avea adăpost. Tăierea se va face la timp; transportul de asemeni. Voiu bea în astă sară două pahare de vin: întâiul în sănătatea prințesei Kivi, al doilea în sănătatea domnului Mavrocosti.

Fără să aştepte până la sfârşitul ei declarația inginerului, Sofronie Leca îşi puse calul în trap întins, ca să ajungă sania stăpânului său.

— Ce spune domnul Bernard? întrebă prințul.

— E convins şi dumnealui, răspunse Sofronie, că cercetarea noastră e fără scop.

— Atunci n'ar fi mai potrivit să ne întoarcem? Ziua e prea lungă; am început să mă plictisesc.

— Isprăvim îndată, măria-ta.

— Bine, Sofronie, oftă Mavrocosti. Fac cum spui dumneata.

Kivi îşi alătura sănioara ei de a fratelui său. Privi la Leca, hotărâtă să-l întrebe şi ea. Apoi trecu înainte conducând convoiul.

Găsiră, în vâlceaua care cobora în jos de poiană, pojarul aproape stâns şi colibele dărâmate în mare parte. Ziua se întuneca de fumegări joase. Jandarmul dela Bălăneşti era de față. Făcuse primele cercetări. Se prezintă prințului, arătând că, după propriile mărturisiri ale acelor oameni străini, nu putea fi altă pricină a focului decât o țigară aprinsă. Neapărat, făptaşul nu poate fi găsit. La urma urmei, chiar dacă ar fi găsit, colibele rămân tot în starea în care se găsesc, adică arse. Domnul Bernard asculta cu atenție. Fu imediat şi domnia-sa de aceeaşi părere.

Huțulii, în cojoacele lor înflorite viu şi cu căciulile albastre ori roşii căptuşite cu cozi de vulpe, se adunaseră curioşi în jurul săniilor boiereşti şi ascultau cu o extremă luare-aminte, fără să înțeleagă nimic. Pe urmă se veseliră când dragomanul îi vesti că se află scânduri pentru alte construcții iar pădurea n'are să fugă peste noapte din locul ei. Dintre toți oamenii vânătoarei, numai Peceneaga şi Marandache erau de față. Priveau şi ascultau c'un interes care atrase în chip deosebit luarea-aminte a inginerului.

— Iaca-i bun, zise la urmă Peceneaga. Ar fi fost mai potrivit pentru aceşti oameni străini să se ducă să mâie în Bălăneşti, cum zicea întâi jandarmul. Dar tot jandarmul a spus că oamenii din Bălăneşti nu-i primesc şi nici n'au hrană pentru dânşii. Aşacă s'or duce în târg la Dobreni, cum spune Sofronie Leca. Până una alta, or umbla aşa; s'or duce ş'or veni; poate-or deprinde a grăi limbă omenească. Apoi, după ce le-a face Leca alte colibe, s'or năcăji să le aprindă şi pe-acelea.

XI

În curgerea lunii Ianuarie s'au produs celelalte fapte, după părerea lui Mavrocosti cu desăvârşire desgustătoare.

Mai nainte de asta domnul Bernard fusese nevoit, printr'o presiune mai mult decât amicală, să accepte refacerea colibelor pe socoteala proprietății. Deşi domnia-sa îşi trimisese lucrătorii săi din Dobreni şi materialul său, Sofronie Leca fu neînduplecat în a executa dispozițiile prințului. Respinse deci lucrătorii şi materialul şi aduse oameni ai moşiei. Cu o plăcere pe care, mai târziu, după lichidare, domnul Bernard o aprecie suspectă, Huțulii se întovărăşiră de bună-voie la refacerea adăpostului lor, părăsind zilele de muncă. E adevărat că aveau întâi şi întâi nevoie de odihnă şi, ca să zicem aşa, de confort; aşa încât administratorul Necşenilor fu căpitenia şi tatăl lor vreme de două săptămâni. Nişte meşteri harnici ar fi durat acele simple înjghebări de scânduri în mai puțin timp; însă lucrătorii străini ținură să le facă după gustul lor: conice, ca subt munții Tatra; focul să ardă drept în mijlocul colibei; fumul să iasă pe sus; paturi de frunzar uscat să fie aşternute de jur împrejur. Trei zile le-au trebuit ca să-şi agonisească acele frunzare. Explicau agenților domnului Bernard că sunt mai multe feluri de frunzare. Pentru

ceeace le trebue lor nu sunt bune decât anumite soiuri de frunze uscate, care nu se sfărâmă uşor şi au elasticitate când sunt puse aşternut. La timp, Sofronie informă pe Lupu Mavrocosti că oamenii exploatării au şi sărbătorit cu băutură intrarea lor în confortul modern, au silit şi pe negustorii din Dobreni să cinstească cu dânşii, au dovedit că sunt oameni plini de voie-bună şi au început a vorbi moldoveneşte. Cu toate acestea gospodarii din satele din preajmă îşi ţin încă legaţi cânii. După ce treaba a ajuns astfel la bun sfârşit, Sofronie s'a sfătuit cu dragomanul, un Leah foarte dibaciu, fost sergent în armata cesaro-crăiască din Carpaţii orientali, dacă n'ar fi folositor să abată un pârău în valea Huţulilor, să aibă oamenii apă din bielşug şi apărare împotriva altui pojar, Doamne fereşte! Iosef Klapka s'a încumetat să facă şi o schiţă de plan, pe care a înaintat-o, prin Sofronie, prinţului. Mavrocosti a privit-o cu bunăvoinţă, fără să înţeleagă nimic din încâlciturile de linii, şi a fost de părere că hârtia trebuie expediată celui în drept la Bucureşti, adică inginerului. Până la aprobarea inginerului, oamenii se spălau cu omăt afară, în frigul iernii, sau mai degrabă nu se spălau de loc. Începeau să aibă coloarea lingurarilor, cu care de altfel erau destul de buni prietini. Samur judele îi inspecta în fiecare zi. Făcea chiar domnului Iosef Klapka cinstea să joace cu el ţintar. Îl convinsese chiar pe Klapka să-şi mute patul la lingurari, ca să aibă mai multă linişte şi să simţească la şale cuptor cald.

Când s'a întors inginerul, a găsit lucrurile aproape cum le lăsase. Iarna se întărise, Huţulii se declarau mulţămiţi

de proviziile pe care le consumau în socoteala domnului inginer; arătau cu mândrie colibele cele nouă; însă frasinii îşi păstrau locurile lor în ponoarele Borzei. E adevărat că în vremea asta fuseseră şi sărbătorile de iarnă, cu multiplele lor datini şi obiceiuri barbare, la care participaseră şi Huțulii. Sofronie Leca îi învoise şi pe dânşii să vie la curte la Necşeni, să ureze an nou fericit măriei sale şi să-şi joace ursul lor cu blană de fân. Atunci domnul Bernard, cu voia ori fără voia prințesei, a prințului ori a lui Leca, a strâns brusc şurubul, cum informa domnia-sa zâmbind pe nobilele sale gazde. Domnul Bernard începuse a-şi clarifica o ideie şi pornea însfârşit, pe cale bună. Îşi adună negustorii din Dobreni şi le rosti patruzeci şi două de vorbe. De ce patruzeci şi două de vorbe? Aşa a avut gust dumnealui să rostească patruzeci şi două de vorbe, lămurea Zeidel Abramoviei; dar ce vorbe! Caşicum ar fi rostit numai una. Toată lumea a sărit în sus, şi s'a pus pe lucru. Domnul Klapka şi-a lăsat soba caldă; inginerul i-a şoptit lui a patruzeci şi treia vorbă la ureche şi l-a pipăit la pântece prin buzunarul hainei cu pistolul automat. Au prins a fâşâi în pădure joagărele cele mari, a bate topoarele cele înguste şi frasinii dădeau țipete prelungite, căzând cu brațele întinse în amurgul serii.

Dintr'odată domnul Antoine Bernard apăru bine dispus ochilor umbroşi ai domniței Kivi. Îngrijorările lui, şovăirile lui se risipiră. Îşi sporise față de Lupu Mavrocosti manifestările amicale şi față de ea rezerva. Se simți îndată în regiune apăsarea hotărârilor lui. Agenții săi din Dobreni, mai ales, sfârâiau, punctuali ca nişte ornice.

Iată că la 18 Ianuarie 1928, în asfințitul zilei, pe când unul din aceşti agenți ocolea un unghiu de pădure deasă, cu săniuța c'un cal, ca să intre în gura văii care ducea la fumurile Huțulilor, un om cu căciula pe sprâncene şi cu nasul punctat cu funingine ieşi năprasnic dintr'o latură, apucă de dârlogi calul şi îl vârî în spinării. Sania uşoară se răsturnă. Când agentul, bărbat voinic şi sprinten, sări din zăpadă şi făcu față, găsi dinaintea ochilor țeava unei puşti scurte. La capătul celălalt, deasupra funinginei, se holbau doi ochi cu albul crescut; un glas îi porunci:

— Nu te clinti, că te dau cu capu 'n jos.

Omul nu se clinti. După moda timpului în asemenea împrejurări, îşi ridică brațele în sus.

— Văd că eşti muşteriu de treabă, îi zise cel cu puşca scurtă. Tu eşti slujbaşul care aduci Huțulilor paralele?

Agentul tăcu.

— Dacă nu răspunzi, te detun.

— Eu sânt.

— Armă ai? Dacă ai, leapăd-o către mine.

— Am revolver.

— Atunci întoarce-te cu spatele. Scoate şi leapădă.

Omul îndeplini porunca.

— Bun. Acu fă iar față. Scoate şi gentuşca. N'am să iau dintr'ânsa decât trei lei, pentru o cutie de chibrituri. Cu aceşti trei lei se chiamă că mi-ai plătit un sfat pe care am să ți-l dau. Să te întorci înapoi de unde ai venit; şi aici în pădure să nu mai intri. Nici prin partea asta, nici prin alta. Daca crezi de cuviință, poți da înştiințarea asta şi altora că n'au ce căuta aicea cu bani.

— Dar de ce, domnule? se tângui agentul cu mirare, îndrăznind însfârşit a răsufla.

— Iaca aşa am eu gust.

— Dar cine eşti dumneata?

— Eu îs cel cu chibriturile. Dacă mai întrebi o vorbă, nu te mai întorci înapoi. Şi dacă mai vine careva dintre voi aici, apoi are să i se întoarcă numai numele.

Domnul Bernard făcu haz de întâmplare şi o povesti cu spirit domniței Kivi, la ceaiul dela ora 4.

— E posibil aşa ceva ? se indignă Mavrocosti. Pe moşia mea bandiți? Acum aud întăia oară de asemenea lovituri. Unde-i Sofronie? Să vie Sofronie, să-şi dea imediat samă!

— Ce amestec poate să aibă domnul Leca? îl linişti Kivi. Ce vină poate să aibă el ? Întâmplarea e şi pentru dânsul o surpriză caşi pentru noi.

— Nu se poate; să vie Leca numaidecât aici. Să-mi raporteze ce măsuri a luat.

— Fără îndoială că va lua măsuri.

— Nu aşa, draga mea. Vreau precizări. A chemat jandarmul?

— L-am chemat eu, interveni zâmbind inginerul. La prima întrevedere, Iancu Brănişteanu omul meu a povestit întocmai, aşa cum pare că ar fi fost şi aşa cum am povestit eu. Jandarmul şi-a luat note; a trecut prin Necşeni, a poposit la lingurari, pe urmă iar s'a întors la Dobreni. A poftit pe Iancu Brănişteanu, să meargă la locul cu pricina, să-i arate totul, întocmai cum a fost. Omul a refuzat să meargă.

— Din ce pricină? se interesă Mavrocosti.

— Din nicio pricină. A refuzat să meargă.

I s'a lămurit că merge cu autoritatea, că n'are a se mai teme de nimic. Se poate înțelege, însă a refuzat să meargă. Atunci s'a întors asupra lui jandarmul şi i-a poruncit. I-a adresat şi unele vorbe cu întorsături poetice, însă foarte puțin plăcute. Brănişteanu s'a pus jos. Dacă poftim, să-l legăm şi să-l ducem cu sila. El de bună-voia lui nu merge. La urma urmei e gata să-şi retragă declarațiile, să rămâie lucrul caşicum nu s'ar fi întâmplat, numai să fie lăsat în pace. Dumneavoastră ce spuneți de asta?

— E interesant, se veseli deodată Lupu Mavrocosti. Unde-i Leca? să descurce el chestia. Ce-a făcut jandarmul?

— Jandarmul a mers cu mine la fața locului. Am dus cu noi, legat, aşa cum poftea, pe Iancu Brănişteanu. Am cercetat la întorsătura drumului. Trecuseră Huțulii ca să vie să-şi ia plata ei singuri dela târg. Fuseseră vestiți că li se plăteşte la Zeidel. Aşa că nu se mai cunoştea nimic. Interesant e că eu n'am dispus nicio plată la Zeidel.

— Atunci cine i-a vestit?

— Am aflat că i-ar fi vestit judele Samur. L-am întrebat pe Samur. El nu ştie absolut nimic.

— Ei bine, mon cher ami, a strigat Mavrocosti, e un lucru cu desăvârşire de nesuferit, pe care trebuie numai-decât să-l lămurim. Însă e nostim.

Inginerul observă că indignarea lui Mavrocosti slăbise dintr'odată.

— Avem să-l lămurim, declară cu linişte domnul Bernard, zâmbind spre domnița Kivi. Am să intru şi eu participant în această operetă. Vreau sa mă întâlnesc şi eu cu acel Fra-Diavolo, de care Brănişteanu nu voieşte să-şi mai aducă aminte. Cred că în fața mea n'are să apară.

— Cum? se miră Mavrocosti. Dumneata crezi că agentul ți-a spus o poveste?

— Ori realitate, ori poveste, — agenții mei refuză să mai intre în pădure. Nu-i nimic. Vor veni oamenii la Dobreni să-şi primească salariul. Neplăcut e numai că întârzie prea mult la stabilimente locale, şi ziua de Luni e caşi pierdută.

— Eu nu înțeleg nimic, declară Mavrocosti, ridicând din umeri.

Trei zile după aceea, la 21 Ianuarie, începură transporturile. Frasini drepți şi lungi, cu un diametru al trunchiului între douăzeci şi treizeci de țoli, erau întinşi pe coastele râpelor. Despoiați de crengi şi ramuri, cu vârfurile scurtate, trecuseră în moarte, şi-i aştepta o nouă viață cu mult mai zbuciumată decât cea dintâi. În lungul rovinelor coborau săniile, oamenii îi potriveau — unul pe câte două sănii, — şi-i îndrumau încet încet pe costişă, sprijiniți de brațe dinspre partea râpei şi opintiți piezişş de câte patru boi, ori de două părechi de cai. Domnița Kivi trecu din întâmplare pe un drum lăturalnic şi văzu primul convoiu. Îl urmări un timp în pasul calului. Apoi se opri şi întoarse în loc. Zărise către capătul altui drum pe Sofronie, stând drept în şa şi priveghind şi el. Dinspre Dobreni îşi făcea apariția şi o sanie a curții, cu Norocel, având întrânsa pe inginer. Kivi îşi ațâță calul, până ce simți în urechi şi 'n nări vâjâit de vânt. Se aplecă spre coama fugarului, cu tâmplele zvâcnind.

Asta a fost la 21 Ianuarie. La 24, pe lumină, fiind încă soarele deasupra asfințitului, omul cel cu puşca scurtă

ieşi pe pripoarele dinspre Bălăneşti. Era acolo o muche de stâncă oablă, ca o margine de cetățuie. Pe dedesubt cotea drumul, coborând. După ce ocolea spre Bălăneşti, intra domol în şleahul gării.

Acolo pe stâncă s'a arătat acel om, întovărăşit de altul, nalt. Când acesta a răcnit: Stai!, cellalt s'a deşirat ca de pe un mosor, c'o puşcă de două ori mai lungă, s'a încordat asupra ei trăgându-i cucoşul, încât s'a auzit: cric! până dedesubt.

— Stați! a răcnit şi el, înăbuşit.

Avea aninată pe după urechi un fel de barbă de sac.

Oamenii s'au oprit.

— Iaca ce-i, creştinilor, a zis omul cel scurt şi cu capul rotund. Lepădați frasinii aici în râpă şi duceți-vă în treaba voastră. Şi vă poftesc să vă mulțămiți cu paralele pe care le-ați luat şi să nu vă mai întoarceți la cărăuşie.

— Dar cine eşti tu, bre? a strigat Gavril Caraiman, starostrele cărăuşilor. Cum de ne porunceşti tu aşa?

Cel de pe stâncă îl luă scurt la ochi dela zece paşi. Nimeni n'avu timp să clipească. După detunătură, Caraiman, cât era de gras şi de voinic, se lăsă pe vine, răcnind. I se prăvălise numai căciula din cap, o căciulă nouă brumărie cu care îi plăcea să se fudulească la nunțile din câşlegi.

— Acu ai înțeles cine sânt? îl întrebă de sus Liță Florea.

— Am înțeles, răspunse gospodarul.

— Al doilea glonte îl greşesc mai jos.

— Iartă-mă, domnule. Văd că m'am săturat de cărăuşie. Cine-mi plăteşte căciula?

Atuncea, la aceste vorbe, şi-a întins flinta cea de doi metri lunganul.

— Ți-o plătesc eu, a zis el gros.

— Mă rog, om bun, a strigat Caraiman. Mă mulțămesc cu atâta; nu-mi mai trebuie nimic.

— Atuncea faceți bine dumneavoastă şi descărcați, i-a îndemnat Liță Florea. Cât oiu bea o țigară de tutun, să-mi fiți gata.

Şi-a răsucit încet țigara, ținând pe braț puşca şi priveghind. Şi-a adus aminte că trebuie să schimbe un cartuş şi l-a schimbat. După aceea a tras din chimir o cutie de chibrituri, şi-a aprins țigara şi a fumat-o, pufăind fumul spre soare. Când s'a făcut întuneric în râpă către pădure, oamenii lepădaseră frasinii în latura drumului, prăvălindu-i în adâncime. Cei de pe marginea de stâncă se făcuseră nevăzuți.

— Ce ziceți de asta? se veselea domnul Bernard povestind prietinilor săi întâmplarea, în salonul dela Necşeni.

Kivi îl privea cu ochi mari, aproape înspăimântată. Fugea din când în când cu acei ochi ca'ntr'un fulger spre fratele său, apoi iar şi-i întorcea spre inginer.

— Prințesă, îi zise acesta venind dintr'odată spre ea, sânt de părere că cel puțin un timp plimbările fără însoțitor sunt imprudente.

— Ai dreptate, răspunse ea neglijent, fără a-l privi; dacă fratele meu n'are vreme, am să-l rog pe Sofronie să mă întovărăşească. Sau mai bine nu mai ies de loc până ce răufăcătorii vor fi prinşi.

Domnul Bernard o încredință că s'au luat măsurile cele mai severe, deşi se îndoieşte serios de rezultatul lor.

Vestea i-a venit prin jandarmul din Bălăneşti. Imediat domnia-sa a fost la telefonul dela primărie şi s'a pus în legătură cu compania de jandarmi dela Vaslui. Căpitanul de jandarmi s'a arătat dispus să vie el singur la fața locului să cerceteze. După ce va cerceta el, nădăjduieşte că toate vor intra în ordine. Poate nu-i nevoie să se dea o importanță excesivă faptului, i-a replicat inginerul. Dacă i s'ar pune câțiva jandarmi la dispoziție, care să patruleze drumurile principale, ar fi îndestulător. Interesul e să se execute transporturile. Pare că sunt oameni care se amuzează să le împiedice. Atunci căpitanul a mobilizat imediat opt jandarmi.

— Cred că-i destul; dumneavoastră ce părere aveți? Cu opt arme bune putem fi liniştiți.

Sofronie Leca sosise la porunca prințului.

— Dumneata ce zici? îl întrebă Bernard oprinduse în fața lui şi privindu-l drept.

— E o măsură bună, răspunse administratorul.

Mavrocosti scutură din cap cu fruntea încrețită.

— Cu toate acestea, domnule Bernard, mie nu mi-a plăcut niciodată amestecul autorităților administrative pe moşia mea. Găsesc că nu s'a făcut bine aducându-se jandarmi; ar fi trebuit să fiu şi eu întrebat.

— De ce, Lupuşor? se miră Kivi.

— Aşa cred eu. Nu sânt obişnuit cu asta. Nu-mi place.

— Cât e linişte, Lupuşor, nimene n'are a se amesteca; dar față cu ceea ce se întâmplă, autoritatea e în dreptul ei să intervie.

Mavrocosti sună de câteva ori cu degetele în masa de abanos ca într'o darabană stranie.

— Ce zice Leca? şopti el apoi, fără să privească pe nimeni.

— Dacă mi-i îngăduit să-mi dau părerea, răspunse cu glas coborât Leca, socot că domnul inginer n'a făcut rău. Îşi asigură transporturile.

— Negreşit, îmi asigur transporturile, zise râzând domnul Bernard, şi în acelaşi timp risc să găsesc şi pe cei doi indivizi, care mi-ar putea da informațiile cele mai bune. Ca să ajung mai degrabă până la aceştia, mi-am permis să sugerez jandarmilor o cercetare în satul lingurarilor. Aşi ruga pe prinț să binevoiască a ordona lui Peceneaga să se arate. Nu-l găseşte nimeni nicăieri.

— Ce ai dumneata cu Peceneaga? întrebă cu sprânceana înălțată Mavrocosti.

— N'am nimic cu el. I-aşi cere numai să mă informeze ce sunt aceste apariții. Poate trece oare lup prin Borza fără ştirea lui Peceneaga? Iar dintre lingurari nu-i alt om mai vrednic să ajute pe jandarmi decât Marandache.

— A, nu! a, nu! strigă deodată Mavrocosti cu violență. Atunci arestați-l şi pe Sofronie Leca. Ce însemnează asta, domnule? Crezi dumneata că exploatarea unui lot de frasini în pădurea mea îți conferă şi alte drepturi?

Bernard râse, afabil:

— Prințule, sânt gata să renunț la orice fel de cercetare, dacă-ți face plăcere.

— Cum asta ? clipi Mavrocosti.

Kivi crezu că trebuie să iasă, făcând un botişor nemulțămit. Îndată ce trecu prin fața lui Sofronie, acesta înaintă. Ea se opri în prag ca să-l audă, fără a întoarce capul.

— Domnule Bernard, zise Leca, eu însumi mă socot obligat să dau procurorului toate lămuririle; aşa că poţi dispune de mine atât cât e în interesul dumnitale. Am poruncit lui Marandache să facă acelaşi lucru. Pe Peceneaga nu cred să-l găsească nimeni. După ce i se va da drumul lui Marandache, e posibil să dau o veste şi pădurarului. Atunci omul se va înfăţişa. Să zicem că se înfăţişează; sântem cu toţii aici şi ne întrebăm ce este şi ce informaţie ne poate da un om ca Peceneaga.

— Ştiu, întrerupse cu blândeţă domnul Bernard; nu este nimic şi Peceneaga nu ne poate da nicio informaţie.

— Cu toate acestea ceva este, domnule Bernard. Mi se pare că v'am spus odată. V'am avertizat.

— Ştii, prinţesă, care-i părerea domnului Leca? se veseli inginerul, pe când Kivi revenea la locul ei. Părerea domnului Leca e că oamenii care-şi fac apariţia aici ori dincolo au un rol cu totul secundar. Rolul principal îl are Borza, cu tot ce este îndărătul ei, nehotărât şi neexplicabil. Dovada întăia am avut-o când mi s'a distrus cabana. M'am închinat, deşi nu sânt destul de convins.

— Cred că vor mai veni şi alte dovezi, suspină Kivi. Oamenii sunt elemente cu totul, trecătoare; în Borza stau stihiile veşnice.

Urmă un răstimp de tăcere în odaia cu păreţi de cărţi a lui Mavrocosti, până ce se auzi la fereastră murmurul subţire al vântului de iarnă. Lumina se împuţina. Constanţa intră ca să aprindă lămpile.

— Îl aşteaptă oameni cu afaceri pe domnul inginer, şopti ea abia auzit către stăpâna sa.

Mavrocosti tresări, caşicum se credea singur.

— Cum?

Leca ieşise. Inginerul îl urmă numaidecât. Găsi pe coridorul cu geamlâc, unde îşi avea camera, pe Samur judele şi pe Klapka dragomanul, însoţit de unul din brigadieri. Jandarmul era om cunoscut din Bălăneşti, cu care mai avusese a face, tânăr nalt, numai c'un benghiu de mustaţă subt nas. Salută şi intră în odaie după inginer, strâns în cătărămi, fără să se descopere, cu arma atârnată în curea de cotul mânii stângi. Samur îşi făcu loc cu toiagul în dreapta şi cuşma în stânga. Dragomanul se strecură cu luare-aminte, zâmbind.

Inginerul se aşeză în jilţ şi îndepărtă puţin lampa ca să aibă lumina unde-i trebuia.

— Ei? s'a aflat ceva?

Brigadierul clătină din cap, negativ.

— Atunci aţi venit pentru altceva?

— Am venit cu aceste două persoane, zâmbi jandarmul, ca să vă declare ele singure cum a fost. După cât înţeleg, Peceneaga nu-i ieşit din pădure.

— Nu mă mir. Aşi putea afla ce s'a întâmplat?

— S'a întâmplat asta, domnule inginer, raportă brigadierul, că astăzi, până la amiază, oamenii acestui dragoman au lucrat. Cărăuşi n'a venit nici unul: se chiamă că azi e sărbătoare.

— Iar sărbătoare? încercă să comenteze inginerul.

— Sărbătoarea sfântului Grigorie Teologul, 25 Ianuarie, preciza jandarmul. Aşa că oamenii noştri au stat la casele lor. Huțanii au intrat în pădure şi au lucrat până la amiază. Acuma uite ce-i. Pecând unii dintrânşii lucrau în coasta unei râpe nu departe de o baltă, li s'a arătat un om întunecat la obraz. După cât spune şi dragomanul, nu-i altul decât Peceneaga.

— E Peceneaga! întări judele.

— Da. Şi li s'a arătat acel om întunecat la obraz şi a prins a-i mustra arătându-le şi o cărțulie, şi a-i amenința că au să intre în focul cel veşnic. Oamenii s'au oprit din lucru. Unii au înțeles că ar fi fiind pădurarul cel care trăieşte în sălbătăcie. Alții care ştiau moldoveneşte tălmăceau celorlați opreliştea ce le venea dela acel sfânt schivnic. Având în vedere cele spuse, s'au retras.

— Atât?

— Nu-i numai atât. Acel schivnic sta deasupra lor pe catalige şi făcea paşi mari prin marginea bălții. După ce s'au întors ei la colibe şi au spus dragomanului care-i chestia, numaidecât au trimes curieri şi pe la ceilalți

prin pădure, ca să lepede topoarele. Dragomanul, om cuminte, a luat pe unul şi i-a pretins să-l ducă la locul arătării. Judele lingurarilor, care se afla în discuție cu dragomanul la colibe, a pretins să meargă şi el să vadă. N'au văzut decât locul. Un loc tare, pripor drept. Urmă n'au aflat. De sus, vine pârâul. Între nişte stânci, zicea omul că ar fi bănuit ei locul de trecere. Acolo sunt situate porțile.

— Care porți?

— Nu ştiu. Să spuie dragomanul.

Dragomanul îşi furişă ochii de cătră lampă:

— Mă rog frumos, domnule inginer, se scuză el, n'am constatat nicio poartă. Cine se poate sui pân'acolo? Nici capra nu se suie. Ei zic însă că acolo-s porțile care duc pe altă lume, unde îşi are locaş schivnicul. Acolo nu-i iarnă; acolo ar fi fiind o pădure caşi asta, dar verde cu totul lui tot.

Inginerul privi cu atenție pe omul autorității.

— Domnule brigadier, dumneata ce părere ai?

— Eu am părerea, zâmbi brigadierul, să întrebăm pe Samur judele lingurarilor; el ştie ce este şi cum este, şi explica pe degete Huțanilor că poarta-i bătută numai în pietre scumpe. De aceea l-am şi adus. Iosef Klapka dragomanul e martor. I-a explicat şi lui.

— Ei ş'apoi? Pot să explic şi domnului inginer, vorbi fără nicio sfială Samur, venind înainte cu toiagul şi cu cuşma.

— Ai să-i explici mai bine brigadierului, îl îndemnă domnul Bernard. Adică ai să-i arăți unde se adăposteşte Peceneaga, deoarece avem nevoie de el. Ai să fii dumneata, domnule Samur, aşa de bun să ne duci la acele porți?

— Am să vă duc.

— Şi ştii unde-i Peceneaga?

— Unde-i Peceneaga nu ştie nimene, domnule inginer.

Soarele de a-doua-zi era înălțat la prânzişor, când săniile s'au oprit în nişte văi luminate de soare. Inginerul stătu un timp uimit, privind sihla măreață şi tăcută, deasă ca o perie. Jandarmul o privea cu indiferență. Samur oftă din adâncul rărunchilor:

— Aoleu, of!

— De ce oftezi dumneata, domnule jude? întrebă domnul Bernard cu politeță.

— Oi, domnule inginer, nu oftează judele. Oftează lingurarul. Câte coveți şi linguri a tăiat aici taica meu şi uncheşul meu! Eu n'am să mai tai multe. Iar Marandache are să deie samă către ei că s'a prăpădit de noi. Nu mă lua dumneata în râs pentru câte mă dor pe mine.

— Lasă aista, îl sili jandarmul. Du-ne acolo unde a fost chestia.

— Să vă duc. Mergem o vreme pe poteca asta bătută de toate sălbătăciunille. Pe urmă cotim la stânga pe malul pârăului. Când ajungem la tău, putem spune că sântem aproape; însă de-acolo să vie cerbul cel cu stea în frunte să se plece în genunchi, să încălecăm pe grumazul lui, să ne ținem de coarnele lui ca să nu ne răstoarne îndărăpt, şi el să păşească de pe colț de stâncă pe colț de stâncă în sus.

Era uşor de spus că vor umbla pe malul pârăului şi pe urmă vor coti la tău. Domnul Bernard sufla greu de trei sferturi de ceas suind priipor şi coborând râpă. Pământul avea o frământare către deal şi prin acea frământare îşi rupsese pârăul cale. Se auzeau ape învolburate sunând în prăpastie. Tăul, zis al mistreților, era într'o aşezătură largă, împresurată de mesteceni. În unele părți se cățărau unele pe altele volburi cu frunze verzi ninse; în acel cotlon vântul nu putea sparge decât rareori liniştea. Apa era fumurie şi limpede, vie necontenit în orice tărie a iernii, şi omătul se tăia împrejur într'un cerc de cupă. Rațe sălbatice izbucniră, sfărmând luciul şi înălțându-se drept în sus către lumină. Cine ştie unde, pe umeri de deal, erau painjenişuri de crengi: acolo măcăiră aspru. Pe o depărtată linie oblică, între fagi vechi, inginerul văzu un căprior care sta şi asculta atent liniştea. Apoi deacolo, după cât spunea Samur, mai era o bucată bună,

tot de deal. Însfârşit, când se opri brusc şi se întoarse la dreapta, inginerul văzu pârâul lunecând cu repeziciune pe stânci lustruite. De aici venea fâsâitul care se deşteptase dintr'odată în codru. La douăzeci de metri în sus, în locul de unde ieşea duruitoarea, văgăuna era aşa fel astupată de vegetaţie, încât nu putea pătrunde pasere. Era vădit că acel punct stătea neviolat dela începutul aşezării. Deasupra văgăunii astupate de vegetaţie se mai ridica un părete de stâncă, pe care se prelingeau umezeli îngheţate în colori şi desenuri bizare. Fără să aştepte nici o explicaţie, domnul Bernard cunoscu numaidecât porţile. Bătea în ele soarele. Cu puţină imaginaţie şi cu multă bunăvoinţă, putea oricine să le dea, în lumina necontenit schimbătoare, forma cea mai potrivită pentru o trecere în planul invizibil. Localnicii spun foarte potrivit: tărâmul celălalt.

A căuta pe un biet pădurar acolo însemna să ai chef de glume. Nicio urmă nu ducea în sus. Zăpada era neatinsă într'acolo. Dimpotrivă, era purtată subt duruitoare. Încrucişeri de paşi cu labe de dihănii şi copite mărunte săpaseră potecă în lungul coastei. Subt coastă zăceau trunchiurile proaspăt doborâte de Huţuli.

Domnul Bernard ascultă fără să audă explicaţiile jandarmului şi ale judelui. Se întoarse gânditor către săniile din vale. Dintr'odată în fiinţa lui, după acele privelişti şi în acea sălbătăcie, născuse un accent sentimental pentru Kivi, prinţesia acelor locuri. Se miră întrucâtva de ce i se întâmplă şi-şi zâmbi sie-nsuşi cu compătimire şi cu oarecare plăcere.

Între atâtea afaceri, ar fi trebuit poate să găsească timp şi pentru o oră delicată de intimitate. Cu dispoziția ce avea părăsind porțile celuilalt tărâm, domnul Bernard se crezu în stare un timp să găsească şi vorbe extrem de potrivite şi concesii dintre cele mai generoase, ca să facă să devie mai languroşi şi mai fantastici acei ochi codați în care văzuse de mai nainte negrul fumuriu al acestui lac.

După ce trecu la colibele Huțulilor şi la lume, dispoziția divină se risipi în parte, lăsându-i numai imagini vagi, şi o hotărâre să treacă la o conversație serioasă cu domnişoara Mavrocosti.

Află dela Klapka că nu s'au înfățişat la vamă decât opt părechi de cărăuşi. Pădurarul însărcinat cu însemnarea copacilor nu eliberase deci decât opt trunchiuri de frasin. Oamenii ieşiseră la drum liber fără nicio sminteală; pădurea era liniştită pretutindeni. Patrulele de jandarmi nu găsiseră nici cea mai mică urmă suspectă.

Două zile săniile de transport se înmulțiră. În aceste două zile Marandache veni să-şi dea samă de timpul şi îndeletnicirile lui. Brigadierii călcară casele şi bordeiele lingurarilor, căutând pe Peceneaga. Copiii ieşiră speriați la lumina zilei, sărind desculți prin omăt. Babele îşi întindeau şi-şi retrăgeau căngile negre amenințând pe brigadieri cu diferite blesteme.

Asta a fost Sâmbătă după-amiază. După noaptea de Duminică, trei dintre cărăuşii din Bălăneşti, care intraseră în cursul săptămânii în pădure, şi trei din Izvorani, reclamară la primărie că li s'au furat boi şi cai. Unii aveau lipsă din păreche un bou, alţii un cal. În noaptea spre Marţi, pe când brigadierii încă patrulau, se produseră şi alte furtişaguri în sate, pe când în pădure ori la Necşeni urma a fi linişte. După ordinul companiei şi cu consimţimântul grabnic al domnului Bernard, jandarmii părăsiră Borza şi se întoarseră în sectoarele lor ca să facă cercetările şi urmăririle de rigoare. Cercetările se mărginiră la procese-verbale de constatare şi urmăririle se dizolvară în presupuneri. Probabil că operaseră aceiaşi indivizi, unul cu puşcă scurtă şi altul cu puşcă lungă, care se arătaseră în marginea drumului către Bălăneşti. Dar puteau să fie şi lingurarii, care se răzvrătiseră cu mari ţipete pentru călcarea jandarmilor şi ajunseseră cu rogojini aprinse în cap, la măria sa Lupu Mavrocosti.

La 1 a lunei Fevruarie, începu să viscolească. În douăzeci şi patru de ore se astupară toate drumurile la pădure. Lucrătorii domnului Bernard rămaseră izolaţi de lume, căci n'aveau lopeţi, ca să se dezgroape din troian. Abia a treia zi, cu mare anevoinţă, înotară până la ei oameni din Necşeni, lepădându-le lopeţi. După trei zile, viscolul stătu şi se întoarseră dinspre miaiză-zi aripi umede de moină. Cerul se înălbăstri deasupra pădurii.

Prin acel ochiu ide cer albastru, se uitase Dumnezeu la lume: aşa trimisese răspuns la curte baba Domnica.

Văzând că încă n'au pierit Huțulii şi domnul inginer tot se mai află pe acele locuri, sfinția-sa a întors iar roata din crivăț şi a slobozit nourii mâniei sale. După o singură zi de răgaz şi moloşag, cerul s'a oțelit în miază-noapte şi omăturile moi au scăpărat de cum s'a făcut noapte. A crescut fluier fioros, înşurubându-se în toate văgăunile şi iar a prins a viscoli cu o putere nouă.

E adevărat că Huțulii aveau lopeți, dar le rămăsese puțină mâncare. Fiind oameni viteji, s'au apărat şi au ținut pârtiile deschise; numai atât că nimeni n'a putut ajunge la dânşii până ce nu s'a alinat vifornița.

Se pusese atâta troian în râpele Borzei încât nici sălbătăciunile nu puteau trece dela un mal la altul decât ocolind peste spinările spulberate. Însă tăieturile nu se fac la înălțimi şi la golişti pietroase; aşa că Huțulii au stătut la vetre mâncând pâne şi carne dela Dobreni şi veselindu-se de istorisirile minunate ale lui Samur.

S'a mai întâmplat un lucru. Că după ce au stătut troienele în putere zece zile, iar s'a uitat Domnul Dumnezeu la lume printr'un ochiu de cer siniliu. Ştiind timpul soarelui şi zodia statornicită de puterea sa în acel an pădurilor, a lăsat deschise zările amiezii. A sunat prelung austrul; omăturile s'au muiat şi au început a curge puhoaiele. La rapoartele repezite inginerului la Bucureşti de Zeidel Abramovici, nu mai sosea niciun răspuns cu poruncă straşnică. Domnul Bernard se mulțămea să expedieze cota Huțulilor şi-şi rezerva pe mai târziu îndrumările

definitive. Dealtminteri, după socoteala agentului său principal, nici n'avea ce îndruma. Zece zile curg puhoaiele. Cine poate intra în Borza pe asemenea vreme? Numai cine vrea să se înece aşa fel, încât să i se împrăştie mădularele şi spre răsărit, şi spre miază-noapte, şi spre miază-zi. După zece zile de puhoiu, lumea aşteaptă zilele Dochiei, când ninge, plouă şi străluceşte soarele de câte nouă ori într'o zi. Glodurile-s desfundate, podurile rupte; oamenii mai vorbesc şi de hoţi vrăjmaşi care şi-au pus gând rău şi fură vitele din şoproane. Întăi fură una; dar după aceea nu-i poate împiedica nimeni să fure şi părechea.

XII

La Buna-Vestire, cap de primăvară, domnul Antoine Bernard îşi făcu socotelile exploatării şi stabili un bilanț dezastruos. Se găsea în Borza un fond puternic, alcătuit din frasini doborâți de Huțuli; însă el valora numai întrucât putea fi mişcat spre locul de transformare. La acea epocă însă, dificultățile de pătrundere în pădure erau încă destul de mari, drumeagurile se aflau rupte de şuvoaiele zăporului şi înfundate de nomoluri; mai rău era că niciun cărăuş, dintre cei care alcătuiau coloanele lui Zeidel Abramovici, nu se arăta dispus să răspundă la vreo chemare; acuma lumea grăbea la alte trebi: porneau lucrările de primăvară; ciocârlia cânta subt soare. Capitolul pagubelor, datorită acelor întâmplări absurde asupra cărora domnul Bernard punea explicații schimbătoare, nu putea fi încă acoperit. Trebuia să lase să opereze timpul; se sprijinea în prevederile lui poate pe un concurs forțat al lui Mavrocosti, poate pe o recoltă slabă, care ar fi constrâns pe datornicii săi să vie iarăşi către el: atunci avea a le impune condiții negustoreşti vrednice de oameni şi de loc. Aici jocul extremelor şi al neprevăzutului are un rol capital. N'aduce anul ce aduce ceasul, cum spun chiar oamenii prințului.

Până atunci drumul său la Necşeni, hotărât de mai înainte, avea oarecum un scop pieziş. Dacă prevederile sale se realizau, afacerea cu totul ofilită putea deveni o floare surprinzătoare.

Pădurile înmugureau cu grabă şi sitarii îşi împinseseră pasajul de primăvară spre nord, aşa că vizita lui apărea foarte normală prietinilor săi dela Necşeni. În odaia lui cu cadre vechi şi cu divan, lăsase o puşcă închisă în toc cu lăcăţică, tocmai în previziunea acestei plăcute expediţii. N'aducea acuma cu sine, dela Bucureşti, decât cartuşele. Îl aştepta trăsura la gară; drumul era zbicit; adia de pe câmpii aburite şi din arături un miros jilav.

Era înaintea amiezii. Norocel îl salută a doua oară de pe capră. Domnul Bernard îl cunoscu abia atunci şi ieşi c'un suspin din încâilcitura de gânduri felurite în care se răsucea. Vizitiul îi dădu îndată veşti despre boieri. Din când în când adresa câte un cuvânt şi cailor.

— Băgaţi de samă la pod, le zicea el. — De şapte săptămâni lipseşte grinda din mijloc, informă el pe domnul Bernard; şi domnul primar al nostru încă n'a făcut o lege, ca să se ridice un om dintre sluj başii lui, să puie într'un cotiugar un lemn şi să-l aşeze aici: în totul lui tot jumătate de zi de lucru, cu tot cu popasul ia crâşmă. Acuma caii mei dau din ureche şi-mi răspund că aşi fi putut face treaba asta eu, care sânt slujbaşul prinţului şi umblu cu droşca pe acest drum; însă eu am să răspund

că să mă puie primar şi fac. Drept este că primarele noastru n'are amestec aici, partea asta de lume e a primarului dela Bălăneşti; dar primarele dela Bălăneşti zice că are de îngrijit alt drum; iar după Paşti a ajunge şi la acest pod. Până după Paşti au să-şi mai rupă trei cai piciorul. Eu zic că să scrii măria ta o scrisoare la Paris, să trimeată împăratul Franțujilor vreo doi trei doftori deacolo să vie să vadă ce-i de făcut.

— Doftori pentru cai ori pentru poduri, Norocel?

— Nu ştiu bine de care, domnule inginer. Eu socot că nişte doftori de minte.

— De ce n'a poruncit prințul să se dreagă acel punct bolnav?

— Cum a afla, cum porunceşte, domnule inginer; dar eu cu măria-sa nu îndrăznesc a grăi. Înainte vreme grăiam, şi măria-sa răspundea; acuma porunca noastră e să tăcem. Eu socot, domnule inginer, că nici n'ai să-lmai cunoşti pe măria-sa Lupuşor, aşa de tare a slăbit, de multe gânduri. Ascultați, băieți, se întoarse el spre cai; bine-i de voi că mâncați ovăs şi beți apă la vreme şi nu mai ştiți de toate câte sunt în lună şi'n soare. E mai greu de noi, oamenii.

Inginerul lăsă pe Norocel să vorbească, scurmându-l din timp în timp cu câte-o întrebare.

— Nici măcar la vânat n'a ieşit măria-sa. De dus se duce la pădure, dar pentru altele. Cine poate şti pentru ce? Ca'r fi numărând ş'ar fi măsurând frasinii pe coastele râpelor cu nebunul cel de Peceneaga, asta s'o creadă proştii. — Măria-sa nu-i sărit chiar până pe-acolo, încredință el numai cailor săi o paranteză secretă. Dacă umblă cu Neculai Peceneaga, atunci nu poate fi vorba decât de comoară. Ce pot spune domnii ingineri despre treaba asta? Domnii ingineri nu pot spune altfel decât Norocel. Comorile nu sunt niciodată unde le cauți. Cine caută comoară, nu găseşte niciodată. Cine-o găseşte, n'o caută şi nici nu-i trebuie.

— Ehe, se adresă el mai mult înainte, cu jumătate de voce; prințu ca prințu; mai greu e de domniță.

— De ce, Norocel? întrebară caii. Întrebase domnul Bernard; însă vizitiul răspundea cui socotea el de cuviință.

— Ia aşa; până ce nu s'a găsi pentru măria-sa iarba de leac, nici noi n'avem linişte. Atuncea am să mă duc eu la pod să pun grinda lipsă; căci are să vie la curte adunare mare şi alaiu de nuntă.

Domnul Bernard râse singur, privind cerul strălucit şi se simți dintr'odată desfăcut de interesele lui cele aspre. În aceeaşi dispoziție coborî la treptele cerdacului celui mare al curților. Îi ieşiră înainte Țigăncuşele îmbrăcate

în alb, cu ochii împunşi de câte o rază de lumină, şi-l călăuziră cu grabă la odaia lui ştiută. Fu vestit că domnița îl aşteaptă; se grăbi să-şi desfacă geamandanele, să întrebuințeze o parte din apa adusă şi să-şi schimbe costumul.

Găsi pe Kivi singură. Îl întâmpină ca pe un vechiu prietin; îl pofti să şadă în lumină. Pe fereastra deschisă se vedea parcul cu înmuguriri vrâstate: unele verzi ca buraticul, altele gălbii, altele roşcate. În altă parte aburea iazul, într'un nimb de puzderie.

— Fratele meu te roagă să-l ierți, domnule Bernard, zise Kivi. Decând s'a statornicit vremea bună, iese la câmp foarte dimineață; uneori nici nu se întoarce la amiază. Astăzi a avut neapărată nevoie să intre în pădure. Dacă doreşti, îl putem găsi. Îți iai puşca pentru pânda de sară. Pentru mâni îți organizează o bătaie la sitari. A trimes pe Marandache să scoată copiii lingurarilor.

— Sânt bucuros, prințesă, că-l găsesc activ pe prietinul meu, răspunse domnul Bernard.

— Atunci îl căutăm împreună după amiază?

— Tovărăşia ce mi se propune mă încântă, răspunse inginerul. E o zi splendidă.

Vorbele din urmă se adăogiseră c'un entuziasm brusc. Kivi îl privi mirată.

— Credeam, domnule Bernard, că te interesează mai mult materialul din pădure decât ziua, foarte frumoasă în adevăr. Asemenea lumină te ajută să prețuieşti marfa la adevărata ei valoare. Fratele meu mi-a comunicat că, în ultima dumnitale scrisoare, te plângi de pierderi considerabile în afacerea pe care ai intreprins-o cu noi.

— Aşi dori, prințesă, să vorbim mai puțin de asta, răspunse inginerul.

— Pierzi într'adevăr aşa de mult?

— Pierd deocamdată; însă nu cred să fi exprimat în acea scrisoare păreri de rău exasperate.

— Atunci desigur a exagerat fratele meu. În definitiv frasinii sunt ai dumnitale.

— Vor fi, prințesă, dacă binevoiesc cărăuşii; dacă nu au loc alte surprize; însfârşit dacă Borza îşi schimbă față de mine poziția de ostilitate.

Kivi îşi arătă dinții ca nişte romanițe ale primăverii nouă. Îl privi lung.

— Domnule Bernard, ai putea să-mi faci o mărturisire?

— Neapărat, prințesă; pentru asta am venit.

— Atunci să-mi răspunzi, domnule Bernard, cum ai interpretat dumneata cele câteva accidente din iarna asta? Nu ştiu la ce concluzie ai ajuns acum; nu ştiu în ce măsură cele auzite atunci răspundeau adevărului; dar ciudățenia o reprezentai mai cu samă dumneata.

— Nu înțeleg.

— Faptele, domnule Bernard, sunt mai mult ceeace voim noi, sau ceeace dorim noi să fie. Ai să-mi răspunzi sincer, nu-i aşa? Dumneata îmi atribuiai mie unele dintre piedicile şi neplăcerile dumnitale.

Inginerul tăcu.

— Mărturiseşte, domnule Bernard.

— Mărturisesc, prințesă. Motivul îl înțeleg abia acum.

— De data asta nu înțeleg eu, râse Kivi. Ai fi putut atribui acele ciudățenii fratelui meu, deşi el n'are niciun amestec. Le-ai fi putut atribui, dacă în adevăr cele întâmplate au fost realități, oamenilor atacați în interesele lor vitale. Furtişagurile, depildă, se armonizau mai bine cu necăjiții noştri lingurari de subt pădure. Fratele meu şi acuma e neliniştit de soarta lor.

— Mărturisesc, prințesă, că totuşi eram înclinat să atribui unei anumite fantazii impulsiunea acelor mici jocuri răutăcioase. Nu mi-a fost greu să observ la prietinul meu, şi, dacă-mi dai voie, prințesă, să adaog, şi la prietina mea...

— Îți dau voie, domnule Bernard.

— Nu mi-a fost deci greu să observ şi la prietinul meu şi la domnia-voastră o stare afectivă, pe care un timp n'am înțeles-o. Îi atribuiam o importanță mai redusă decât se cuvenea. Mă exprim bine afirmând că dumneavoastră ați regretat încheierea contractului pentru exploatarea pădurii?

— La mine nu era greu de înțeles asta, domnule Bernard. Am suferit în adevăr. Şi sufăr încă.

Kivi îl privi deodată cu ochii în lacrimi. Inginerul simți că trebuie să-i cadă la picioare şi să-i ceară iertare; totuşi se stăpâni.

— Prin urmare, reluă el, n'am greşit decât pe jumătate, atribuind unui sentimentalism — mi-aşi permite să-i spun excesiv — anume maliții, îmi cer iertare pentru această greşală. Se pare că în rătăcirea mea intră şi alt element: acesta îmi aparține mie, căci şi acest exploatator de pădure are suflet şi sentiment. În ceeace socoteam eu un joc, a intervenit dorința mea să fiu plăcut. Ceeace atribuiam eu unei anumite persoane îmi dădea prilej să-i pot face, într'o anumită clipă, o mare bucurie. Sânt ş'acum gata, prințesă, să renunț la exploatarea pădurii, dacă mi se porunceşte.

— O, domnule Bernard, tresări Kivi; ai fi dumneata în stare să faci jertfa asta?

— Negreşit.

— Atunci dai dovadă că eşti un prietin bun şi delicat.

Inginerul tăcu. Kivi se aplecă spre el, îi cuprinse mâna între mânuțele ei încă nearse de soare, şi i-o strânse. Apoi îl privi atent; se ridică din fotoliu şi-i dădu ocol.

— Domnule Bernard, suspină ea c'o voce subțirică, mi se pare că sacrificiul dumnitale se razimă iarăşi pe o presupunere. Vrai să-mi mai faci o mărturisire.

— De mult aşteptam acest moment, prințesă.

— Stimate prietine, surâse domnişoara Mavrocosti, şi'n această afacere a mea e nevoie de preciziune, caşi 'n cealaltă. Mi-e foarte plăcută prezența dumnitale, însă te rog să nu mă socoteşti decât o bună prietină. Nimic mai mult decât o bună prietină.

Domnul Antoine Bernard îi făcu față şi o privi lung, cu ochii umbriți de tristeță. Kivi îl observa sever:

— Deci, domnule, exploatarea dumnitale urmează. Nu-i aşa?

Inginerul se înclină şi-i sărută mâna. Aşteptă un timp, ca să poată răspunde fără să-i tremure glasul.

— Iată socoteala omului de afaceri, prințesă. Dacă starea mea sentimentală, adică morbul pe care l-am contractat în atmosfera aceasta, primeşte un răspuns bun, contractul meu e la dispoziția dumneavoastră. În urma răspunsului ce mi s'a dat, sânt silit să mă aşez la această masă, ca să redactez imediat scrisoarea de renunțare.

— Domnule Bernard, nu te uita la mine, zise Kivi; când sânt emoționată par mai urâtă decât totdeauna.

Inginerul îndrăzni s'o privească. Ea trecu la fereastră, ascunzându-şi în batistă clonţişorul acvilin. Privi un timp depătarea însorită, pe când domnul Bernard scria. Se întoarse la uşă ca să apese soneria. Aşteptă până ce apăru Constanţa şi-i şopti o poruncă. Reveni iar la fereastră. Apoi zâmbi, deasupra lui Bernard.

— Prietine, zise ea grav, iată ce sânt datoare să-ţi mai spun. La apariţia dumnitale astăzi, aveam în mine câteva cuvinte pe care ţi le pregăteam de mult. Ele priveau obligaţia ce avem, eu şi fratele meu, la Bancă, unde dumneata ai binevoit să intervii. Voiam să-ţi spun o răutate: că binefacerea dumnitale e o nenorocire. Acuma trebuie să găsesc alt cuvânt. Dar trebuie să mai găsesc ceva. Oricât de sentimentală aşi fi, nu uit că procentele şi capitalul pe care le datorează Lupu nu trebuie să devie calamitate pentru dumneata.

— E o discuţie pe care o vom relua, prinţesă. Momentul nu mi se pare potrivit. Poftim hârtia mea.

— Ba pentru mine acesta e momentul, domnule Bernard. Am nevoie să nu cânt şi să nu te îmbrăţişez; deci aduc în discuţie ceva dur.

Constanţa se întorsese şi făcea un semn afirmativ cu ochii.

— E aici?

— Da, şopti Țigăncuşa

— Să intre imediat

Sofronie Leca intră după câteva clipe în costumul lui de lucru.

— Iată deci cum facem, domnule Bernard şi stimate prietine, zise ea privind aspru către Leca. După ce-ți mulțămim frumos pentru actul dumnitale de renunțare, dau dispoziție domnului Sofronie Leca să accepte ultima ofertă pentru grâu. Avem în hambare şaizeci de vagoane, mi se pare.

— Şaizeci exact, măria-ta, confirmă Leca.

— Îi dau dispoziție să accepte ultima ofertă şi plata să se facă integral la ghişeul Băncii-Române-Franco-Belgiene, în socoteala debitului nostru. După aceasta am dreptul să-ți fiu recunoscătoare pentru renunțarea dumnitale. Domnul Bernard renunță la restul contractului său, informă ea pe administrator.

Sofronie îşi înclină fruntea.

— Dumneata nu eşti mulțămit, Leca?

— Sânt mulțămit, măria-ta.

După puține zile, domnul Antoine Bernard văzu ultima fază a războiului său. Era în toiul vânătorilor de sitari şi

Lupu Mavrocosti îi ținea tovărăşie până în marginea pâlcurilor de mladă deasă; după care îşi aducea aminte că are de făcut cercetări în locurile lui şi lăsa pe tovarăşul său, făgăduindu-i să vie să-l găsească spre ora amiezii. Vestea gestului de renunțare al inginerului, prințul o primise cu oarecare nedumerire, apoi se arătase de o veselie prea exuberantă; însfârşit păruse a o uita complect. Nu era nicio îndoială că-l copleşea ceva cu totul nou, izolându-l iarăşi în melancolie şi 'n singurătatea reflecțiilor. Observându-l cum umblă în preajma sa, puțin gârbov şi cu ochii căzuți în orbite, inginerul avea delicatețea să-l elibereze cât putea mai curând, făgăduindu-şi să-l urmărească într'o zi şi să-l forțeze în retragerea lui.

În sară de 29 a lunei Martie, judele lingurarilor îl vesti solemn, înfățişându-se la marginea pădurii cu căciula în mână, că lumea intră în două zile de sărbătoare. La 30 Martie, cade pomenirea părintelui nostru Ion Scărarul; iar la 31 ştia oricine că-i ziua lui Ipate, când dăm iarna la spate.

— Aşa că să ştiți măria-voastră, lămurea judele Samur, noi nu putem trimite copiii să bată mlăzile şi să sune tălăncile pentru sitarii domniilor-voastre; mâni şi poimâni le-am poruncit să steie pe loc să păzească vetrele. Acuma dacă domniile voastre aveți să mă întrebați de ce au să steie ei pe loc să păzească vetrele, eu am să spun.

— Bine, moş Dima; eu am să te întreb, dumneata spune.

— Trebuie să steie copii acasă, domnule inginer, pentrucă toată suflarea lingurarilor iese la clacă. Aşa-s menite aceste două zile, pentru clăcile măriei-sale. Nu se cade în aceste zile să-ți muți căciula de pe o laiță pe alta; însă claca ştiți dumneavoastră că nu-i lucru. E o petrecere. Lăutarii cântă şi noi facem un spor de nu-ți trebuie nicio maşină. Aşa că noi ieşim, după datină. Aha! nu se poate, strigă apoi râzând moş Dima. Nu se poate să-ți iei măria-ta ajutor din altă parte, căci ies, cu noi împreună, toate satele din preajmă. La curte se şi pregătesc praznicele şi buțile.

Se simțea în adevăr că se petrece un eveniment. Domnul Bernard, întrucâtva plictisit de întreruperea bruscă a partidelor sale cinegetice, îşi anunțase plecarea. Kivi consimțise, apoi deodată îi ceru s'o întovărăşească, a-doua-zi, în Borza.

Se petrecea, început din zorii zilei, un fenomen cu desăvârşire stupefiant, pe care-l prezidau feciorii boiereşti şi pădurarii. Erau înțesate drumeagurile pădurii de toate căruțele satelor din preajmă. Lingurarii se cățăraseră în râpele cele mai rele şi mânau la vale pe căluşuri rotunde trunchiurile de frasin. Aceeaşi operație o îndeplineau echipe din Bălăneşti şi Necşeni, în alte cotloane ale pădurii. Zarvă de glasuri detuna în lumină; se deosebea în această zarvă un ritm, subt care gâfâia o sforțare uriaşă. Inginerului nu-i venea să creadă. Se frecă la ochi şi alese altă perspectivă. Fondul lui mort ieşea în sunetul cobzelor şi viorilor din pustietățile Borzei.

Ceva mai jos de Duruitoare, unde apa se alină subt un teiu cu scorbură şi oglindeşte perdele de hămeiu uscat, stăteau, în aceeaşi zi, Lupu Mavrocosti şi pădurarul Peceneaga. Prinţul abia sosise; şedea atent, pândind cu urechea. Îşi aruncase pe frunzele moarte, prin care pătrundeau ace de iarbă, scurteica blănită şi rămăsese într'o flanelă de lână, strânsă la gât. Lângă haina lepădată zăceau două unelte ale pădurarului: un hârleţ şi o cazma. Pădurarul, desculţ şi cu capul gol, cu cămaşa desfăcută la piept, se tot cumpănea asupra luciului, holbându-se în oglinda tăului. Îşi vedea imaginea ondulând; aştepta o clipă când acel cot al apei se alină.

Fâşâitul Duruitoarei părea o curgere neîntreruptă de vânt; pădurea invadată de sevă stătea însă neclintită, desfăcându-şi din clipă în clipă ghemurile mugurilor.

— Tu auzi ceva, Neculai? întrebă Mavrocosti, continuând a-şi ţinea urechea aţintită.

— Ce s'aud, măria-ta?

— Pe dânşii îi auzi?

— Da de unde! Azi nu intră în râpa asta. Le-am spus că aşa-i porunca. Aici or veni mâni.

— Atuncea, dacă nu ne tulbură nimeni, să vedem ce este. Spune-mi cum a fost şi cum ai observat. Ce crezi tu că spune acuma Bernard?

— Ce vrai, măria-ta, să spuie Bârnariu? El nu ştie nimica.

— Nu de asta. Ce spune de frasinii lui, care ies la drum?

— D'apoi ce să spuie? eu socot aşa că-i pare bine şi-şi freacă manile. Dar dinspre partea asta, unde-i temeiul trebei noastre, a fost aşa precum am mai spus măriei-tale. La Bobotează, drept în puterea amiezii, când se sfinţesc apele, eu am stat aici cu capu 'nfundat în mâni, ca s'aud clopotele dela biserică. Am auzit pălind clopotul ca o părere, într'o depărtare mare. Atuncea mi-am făcut cruce. Şi când am ridicat ochii, numai mi-a fulgerat spre stânga ceva. Mă uit în stânga mea, către luciu; nu văd nimica. Dar de fulgerat, am văzut fulgerând.

— Unde stăteai tu?

— Stăteam mai încolo, către Duruitoare. Aşa că prin urmare mă gândesc eu, măria-ta, să caut încoace, nu încolo. M'am mişcat încoace; am stat ş'am aşteptat; nu mi s'a arătat nimica. Atuncea am făcut socoteală că trebuie s'aştept ceasul amiezi de a-doua-zi. Am venit drept la ceasul amiezii a-doua-zi; am stat mai încoace şi iar mi-a fulgerat. Aşa m'am mutat eu din zi în zi, când era soare, spre acest teiu, unde ne aflăm acuma. Aici, mă gândesc eu, este şi alt semn: anul trecut a fost un roiu în scorbură. Să vedem, au să iasă muştele la soare şi în acest an? Am pus urechea lângă scorbură — le-am auzit mormăind înăduşit. Vra să zică, sunt. După aceea au ieşit la soare. Când am fost ajuns, măria-ta, aici, m'au strigat ţărcile de deasupra. Era în ziua de 21 Faur, praznicul cuviosului Timoftei. Este zicătoare:

Dela sfântu Timoftei,
Țarca-şi face cuibu'n teiu.

Aşa că țărcile îşi făceau cuibul. Am stat aici ş'am aşteptat iar soarele de amiază; am stat ş'a-doua-zi; nu mi-a mai fulgerat nimica în coada ochiului stâng. Atuncea am pus cumpăna. Până la 15 a lui Mărțişor nu s'a clintit cumpăna.

— E a zecea zi de când vin, zise Mavrocosti, oglindindu-şi în luciul bălții fața palidă şi ochii trişti.

— Eu zic, măria-ta, că dacă nu mai luceşte încolo, apoi sântem în dreptul ei. Ori chiar lângă mal, ori trei paşi mai încolo, ori nouă paşi — trebuie s'o găsim numaidecât aici.

— Ascultă, Peceneaga, zise Mavrocosti cu seriozitate, însă cu glas scăzut; dacă iese şi socoteala paşilor dela Duruitoare şi până aici, atuncea numaidecât scorbura de teiu e semn. Cel de demult a fost îngropat aici şi teiul a fost răsădit pe lăcaşul lui. Acel Costea Negru de care ştiu eu stă tocmai dedesubt, călare şi cu zale, aşa cum era în viață. Îşi păzeşte comoara.

— O păzeşte; dar măriei-tale trebuie s'o sloboadă.

Amândoi oamenii stăteau privind neclintit, de oarece luciul de subt ei se alina; şi soarele de amiază îşi statornici o suliță subțire într'o cupă de stâncă unde fusese cândva vârtej. Ş'a-cuma măcinau acolo apele de dezgheț purtând roată prundiş mărunt şi spălându-l. În acel lin sfârşit de Martie, în cupă era limpezime şi prundişul avea reflexe scumpe.

— Peceneaga, şopti înfiorat Mavrocosti; mi-a fulgerat şi mie!

Fără un cuvânt, cu mişcări iuți şi zmuncite, Peceneaga îşi lepădă de pe el ițarii. Intră cu luare-aminte în baltă, întinse piciorul drept subt luciu, pipăind apa, apoi culese ceva la întâmplare între degetul întăi şi al doilea şi aduse în palmă. Fără să privească ce a primit, îşi urmă febril operația, aducând cu piciorul drept în palma stângă. Când nu mai găsi nimic în vârful degetelor, se trase zgribulit pe mal. Mavrocosti aştepta lăsat pe vine, cu ochii arzând bolnavi. Apucă pumnul închis al lui Peceneaga; primi în palmă câteva bucățele de onix luciu, între care scânteiau juvaeruri adevărate de aur, cu pietricele de diamant şi rubin.

Mavrocosti avu un strigăt teribil, rămânând aplecat asupra bălții care se limpezea. Din fund îi apărură două imagini foarte desluşite. Peceneaga strigase şi el şi pusese mâna pe cazma, răsucindu-se în loc. Pe cărare, de subt perdelele de hameiu uscat, se arătaseră, şi acum stăteau privind, domnița şi domnul Bernard.

Țărcile din cuibul de sus bătură întărâtat, una sui în înălțime. A doua coborî în furca teiului, cârcâind înăbuşit: Kivi! Kivi!

— Asta e Marița noastră, se miră prințesa. Am venit să te luăm, Lupuşor, urmă ea cu blândeță. Am aflat dela lingurari unde eşti. Ne ierți că te deranj ăm.

Peceneaga se îmbrăca pe furiş în dosul teiului bătrân.

— Ai făcut foarte bine ca ai venit, Kivi, răspunse Mavrocosti, privind triumfător spre inginer. Ai putea să mă informezi, scumpul meu Bernard, din ce locuri cunoscute de dumneata se pot culege asemenea flori?

Deschise palma dreaptă între nasurile aplecate ale celor doi noi sosiți. Domnul Bernard îşi cunoscu brățara şi rubinul. Domnița văzu un topaz al ei dispărut din vară. Bernard îşi întindea degetele şi voia să vorbească. C'un gest furişat şi repede, Kivi îi cuprinse în treacăt mâna şi i-o strânse semnificativ. Inginerul tăcu, îşi înălță fruntea şi rămase izbit de ochiul ei tragic.

Peceneaga scoase din preajmă capu-i zbârlit. Sta pe brânci şi strângea în mâni cu unghii negre rădăcinile teiului; vocea lui izbucni într'un rânjet de răutate:

— De ce mi-ați adus pe Neamț aici? Ce-am să fac eu cu dânsul? Dacă-i scoți frasinii lui din pădure, nu mai are nimica a-mi cere. Toată iarna a trimis după mine. Tot umblau şi mă căutau, ca să mă înfățişez la el, să mă ispitească. Dacă are de întrebat să-l întrebe pe Lupu Mavrocosti: mie să-mi deie bună pace!

— Peceneaga, îi porunci prințul, râzând strâmb, ia de jos o mână de frunze şi astupă-ți gura. Ce ți-am rânduit eu?

Pădurarul tăcu, liniştindu-se brusc. Îşi prinse gura în cleştele mânii drepte, parc'ar fi vrut s'o rupă.

— Tu rămâi aici străjer cu puşca, urmă Lupu Mavrocosti.

— Apoi dacă-s străjer, răspunse împăcat pădurarul, se chiamă că îndeplinesc porunca stăpânirii şi nimene n'are să îndrăznească a veni împotriva mea.

Fără să se privească, Kivi şi Bernard urmară pe Mavrocosti, lăsând singur pe Peceneaga lângă teiu. Țarca îi urmări un timp cârcâind. Prințul se ducea înainte, cu totul absorbit. Uitase că are tovarăşi. Abia după ce ajunse la un drumeag prăvălatic, unde-l aştepta paneraşul c'un cal, păzit de un copilandru dela lingurari, se întoarse în loc şi-i primi pe ceilalți doi c'o înfățişare cu totul nouă, deosebit de prevenitoare şi prietinească.

Negreşit, domnul Bernard nu mai putea pleca nici a-doua-zi. Se ivea o trebuință nouă, ca să-şi convoace agenții dela Dobreni, să discute cu ei situația frasinilor. După ce se suiseră din râpile pădurii, aceşti frasini rămăseseră într'o altă aşteptare, în preajma drumurilor de devale, către Bălăneşti. Potrivită ar fi fost încă o altă mişcare a lor prin surprindere, către stația de cale ferată. Aşa fel era atmosfera creată în jurul său, încât domnul Bernard nu se putea stăpâni să nu-şi imagineze trunchiurile făcând picioare şi înaintând spre destinația lor în marş forțat, în batalioane compacte. Zeidel Abramovici îi dădu informație că claca aceea surprinzătoare, convo-

cată din porunca prinţului, avusese ca motor central două juguri de lemne pentru fiecare participant cărăuş şi doi stâlpi de poartă, iar pentru cei veniţi cu braţele goale alte învoiri din prisosurile pădurii; iar lăutarii şi mesele formau mai mult exteriorul artistic al operaţiei. Dacă deci onoratul domn inginer ar renunţa la jumătate din datoriile însemnate scrupulos în condici, frasinii n'ar face picioare, însă ar fi ajutaţi să se mişte, îndată ce lucrările câmpului ar da răgaz; altfel lumea urmează să treacă pe lângă ei cu perfectă indiferenţă. Sfatul nu era rău şi domnul Bernard se grăbi să-l primească. Aranjamentul acesta îi da prilej să se întoarcă la Necşeni nu numai odată în cursul verii. Dealtminteri datoria amicală îl obliga să se întoarcă şi pentru starea neliniştitoare a lui Mavrocosti. Nădăjduia să-şi înbunătăţească şi propria lui stare tot aşa de bolnavă. Domnişoara Mavrocosti avea nevoie de asistenţa lui; el însuşi avea nevoie să-şi menţie visul şi speranţele.

În dimineaţa aceea de început de Aprilie, Kivi apucase o potecă spre Borza, după ce petrecuse pe inginer spre gară, până la cea dintăi răscruce de drumuri. Rămăsese singură stăpână a Necşenilor în campania anului 28. Lupu se izola tot mai mult în preocupările lui nouă.

— Kivi, îi spusese el tainic, îmbrăţişând-o şi lăsându-se mângâiat; până acuma am greşit încercând să mă urc. A fost o rătăcire. Dimpotrivă, cată să mă scobor, săpând în stâncă.

Ce s'a întâmplat cu bunicul? îşi făcea socoteală Kivi, lăsând calul în pas. Asemenea accese a avut şi acel Mavrocosti dedemult. La vârsta de cincizeci de ani dintr'odată s'a liniştit şi i-a rămas faima unuia dintre cei mai încântători bătrâni ai epocei, vânător mare şi povestitor admirabil. Depresiunea aceasta a lui Lupuşor se datoreşte unei sforțări intense intelectuale; poate lucrează în el şi dezechilibrul de nervi al războiului. Între accese, lumina frunții şi ochilor lui are intensitatea acestui soare care se arată când şi când dintre straturi de nouri alburii.

Domnița privi împrejurimile ca o adevărată stăpână şi dintr'odată zâmbi tinereței înoite a naturii. Grâiele erau de un verde puternic, . pe lanuri întinse. Pe coastele prăvălatice dinspre Grui, umblau plugurile boiereşti cu şase boi. Acolo se încheiau cele din urmă arături pentru porumb. Harabale treceau pe zarea unui deal, la coşere. Un fecior boieresc fugea călare, cu prăjina într'o mână, spre ogoare boronite, ca să măsoare tarlale şi să puie semne pentru sătenii care luaseră păpuşoiu în parte.

Soarele dispăru în nouri; cântecul ciocârliei conteni. Punându-şi calul în trap spre pădure, Kivi primi în nări răceala aerului. Un vânt se trezi dinspre apus, din zarea munților, învăluindu-se repetat în frunzişul fraged abia încheiat al sălciilor. Trecând pe subt ele şi suind Gruiul, o bătеau peste obraz canafuri moi de mâțişori.

Când ajunse sus, găsi cer posomorât peste Borza. Mirosea umed. Vântul din asfințit începu a repezi şfichiuiri rare de sloată.

Kivi se ştia urmărită de cum părăsise vederea plugurilor. Deşi vremea se înăsprea, îşi lăsă calul în pas. Încă nu-i era frig în straiul subțire cu care ieşise; sloata se topea imediat pe obrazu-i fierbinte. Auzi fără să pară galopul calului care se apropia. Nu întoarse fruntea. Tropotul se opri.

Ştia că-i Sofronie Leca. Îşi încreți sprâncenele. Acesta era duşmanul la care se gândise, când făcuse declarațiile de prietinie către domnul Bernard. Îi place să hărțuiască îndărătnicia acestui răzeş.

— Măria-ta, nu sta subt sloată, îi zise Leca din latura stângă de unde veneau învăluirile. Ai plecat dela curte fără manta.

Simți pe umeri haina lui groasă de pâslă. Se făcu mică, grămădindu-se oarecum asupra inimii, care bătea grăbit.

— Sofronie Leca, îi zise ea înfruntându-l; nu eşti numai îndărătnic, ci şi viclean. Ştii foarte bine ce ai de spus şi taci.

— Nu se cuvine, măria-ta, să fac o prostie, răspunse Leca, privind-o deodată aprig.

— Ba se cuvine, când înțelegi.

— Dacă-mi porunceşti, măria-ta... se supuse zâmbind Sofronie.

— Dacă ți-aşi porunci să descaleci şi să îngenunchezi?

— S'ar putea măria-ta; eşti domniță.

— Dacă te-aşi lovi cu vărguța asta?

— Chiar dacă mi-i dragă măria-ta, nu sufăr să mă lovească o femeie.

Kivi îşi mişcă spre Sofronie calul, neaşteptând nicio altfel de declarație protocolară. Cum se întâmplă acest lucru, pădurea Borzei se lumină de soare.

Problema acestei mezalianțe nu putea să ajungă la soluție decât cu întârzieri cotite şi calculul misterios al lucrurilor.

Vara acelui an s'a dovedit a fi, la Necşeni, a treia din seria celor şapte, grase. La sfântu-Ion din dricul lui Iunie, pădurarul Neculai Peceneaga s'a înfățişat la curte ca să-şi ia ulcioarele de rachiu şi s'a întors în Borza pentru socotelile pe care le ştia numai el.

Coliba şi-o schimbase subt lespezi, în preajma tăului. Îşi adusese acolo lingurile şi scafele, şi ceaunaşul de mămăligă. Găsise ascunzătoare şi pentru cartuşe, iar puşca şi-o ținea la îndămână. Din hruba lui, pândea numai c'un ochiu spre luciul bălții. Mormăia amenin-

țări cătră jivinele care veneau noaptea subt malul de dincolo, la adăpat. Acuma se împăcase iar cu dânsele; îndemnându-se pe sine ca pe un străin, cinstise singur apă de foc, şi începea să se înduioşeze de toate ticăloşiile acestei lumi.

— Mai trece un an, ofta el grămădindu-se cu spatele în stejarul pe care şi-l alesese streşină; iaca, mai trece un an şi se mai apropie c'o palmă funia de par. Parcă-i mai bun rachiul din ist an, pentrucă au mai îmbătrânit ciolanele...

Pe când mormăia el şi trecea în somnie, pădurea se umplea de umezeală caldă şi din nourii de deasupra cădea ploaie rară şoptind în frunze. Susurul picuşurilor se adăogea la fâsâitul cascadei.

— Cine-i? întrebă el într'un târziu, în adâncul nopții.

Oftă, deschizând ochii şi ascultând. Broboane grele îi băteau în frunte, venind în ascunzişul lui pe un jgheab de frunze.

— Ai spus ceva? întrebă el.

Nu se vedeau în cer făcliile; lumea nu-şi mai cunoştea semnele: de aceea toate tac. Sună numai ploaia moale şi Duruitoarea. Totuşi stă cineva nu departe de el la dreapta, pe un clomb uscat; şi mai stă cineva la stânga, pe alt clomb uscat. Se uită unul la altul şi le scapără verde

ochii. Trebuie să fie cei doi huhurezi, care râd unul la altul din două poieni depărtate; acuma s'au apropiat, căci îşi văd ochii prin întuneric şi n'au găsit sfatul cel rânduit; ori aşteaptă să treacă ploaia, ca să se vădească în cer chemarea vieţuitorelor în sobor.

— Ce face? doarme? întrebă cel din dreapta.

— Nu doarme, cât se gândeşte la toate, răspunse celălalt. Acest păcătos pădurar, cu numele Neculai Peceneaga, e un om care nu cunoaşte hadina. Când şi când închide şi el o ţără ochii; dar, cât ai bate în cremene, se deşteaptă; căci el are de păzit comorile domneşti.

— Eu mă mir mult că se mai află el pe lume şi în această pădure.

— Hei, om bun, în iarna care a trecut, era cât pe ce să i se închidă cărările. După ce s'a pus la cale treaba aceea la vânătoare. Mavrocosti îi spune: Ce-ar fi fost, bre Neculai, dacă-l greşeam numai de un lat de mână? — Ştiu eu, măria-ta, că nu greşeşti, a răspuns Peceneaga, căci măria-ta m'ai învăţat pe mine să ţin puşca; şi numai măria-ta ştii să pui glontele într'un vârf de ac; dar dacă greşeai, nu se întâmpla alta decât că se ducea Peceneaga la tăiat sare. Atuncea a râs Mavrocosti şi i-a juruit lui Peceneaga o mie de lei.

— Măria-ta, a răspuns pădurarul, nu-mi jurui o mie de lei; porunceşte lui Leca să-mi facă o căciulă nouă.

Apoi i-a făcut Sofronie căciulă nouă.

— Mai este una, grăieşte celalalt, pe care dumneata n'o ştii şi nici n'am să ți-o spun. Vine într'o zi la malul bălții Lupu Mavrocosti şi-l găseşte pe Peceneaga scociorând în tău şi căutând unde-s legăturile lespezilor de piatră.

— Ai găsit, Peceneaga? întreabă Lupu Mavrocosti.

— N'am găsit, măria-ta; dar am să găsesc.

Lupu Mavrocosti s'a pus la pământ subt teiu şi s'a uitat în baltă. A stat şi s'a uitat, a stat şi s'a uitat, până ce-a văzut ce ştia ei.

— Neculai, zice, tu să juri pe mormântul şi pe sufletul maicei tale că n'ai să spui niciodată nimica nimănuia. Într'o zi eu trebuie să mă duc în fund, la cel care stă călare pe cal alb.

Aşa au urmat a vorbi, cel din dreapta cu cel din stânga şi Peceneaga îi asculta atent, pe când susura ploaia în noaptea aceea caldă de Sânziene.